

Frihandel med forbehold?

*En komparativ studie av Det republikanske partiet,
Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene.*

Tuva Kvåle

Masteroppgave ved Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2019

Antall ord: 24 649

Økonomisk proteksjonisme i radikale høyrepopulistiskers politiske appell.

Hvordan fremmes dette av Donald Trump i USA, Siv Jensen i Norge og Jimmie Åkesson i Sverige?

Copyright Tuva Kvåle

2019

Frihandel med forbehold?

Tuva Kvåle

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Til Bestefar

Sammendrag

Denne avhandlingen studerer hvordan økonomisk proteksjonisme fremmes ulikt av radikale høyrepopulistiske partier i USA, Norge og Sverige. Basert på partifamiliens økonomiske politikk og teorier for internasjonale økonomiske relasjoner konstrueres et begrepsrammeverk bestående av seks analysedimensjoner, fordi et slikt rammeverk ikke eksisterer i foreliggende forskning. Dette rammeverket appliseres deretter på utvalgte taler fremført av partilederne, for å besvare hvilken tematikk av økonomisk proteksjonisme som fremmes. Denne avhandlingen får dermed både et teoretisk og et empirisk bidrag.

Analysen deles inn i to deler. Først utføres en kvalitativ innholdsanalyse av partiprogrammet til Det republikanske partiet, Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene som slår fast at partiene fremmer proteksjonistiske standpunkt. Fellesnevneren er en motstand mot suverenitetsavståelse gjennom standpunkt for å trekke seg ut eller reforhandle handelsavtaler og organisasjonsmedlemsskap. I analysens andre del gjennomføres en kvalitativ innholdsanalyse av utvalgte taler fremført av Donald Trump, Siv Jensen og Jimmie Åkesson. Her bidrar de seks konstruerte analysedimensjonene til en kartlegging av tematikken rundt økonomisk proteksjonisme som adresseres i partiledernes offentlige taletid. Fem av analysedimensjonene følger den økonomiske realismens proteksjonisme. Temaene er opprettholdelse av statens suverenitet, maktpolitikk i internasjonale handelsrelasjoner, tap av arbeidsplasser, sosial dumping og velferdsnasjonalisme. Frihandel inkluderes som en sjette analysedimensjon, fordi det følger den økonomiske liberalismens syn på internasjonale økonomiske relasjoner. Resultatene tilsier at realismen står sterkere i Trumps ytringer, men det er absolutt også tilstede i talene til de skandinaviske partilederne. Det er derimot en variasjon i hvilke analysedimensjoner som gir utslag. Trump fremmer særlig tematikk rundt maktpolitikk, men også suverenitet og tap av arbeidsplasser. Ikke overraskende er analysekategorien velferdsnasjonalisme den som adresseres oftest av Jensen og Åkesson, men Jensen tar i tillegg opp sosial dumping og tap av arbeidsplasser. Jensen omtaler tap av arbeidsplasser i forbindelse med Norges ufordelaktig høye skattenivå, og fokuserer derfor på hvilke nasjonale politiske tiltak som kan bidra til å utjevne konkurranseulempene for norske bedrifter. Trump fokuserer derimot på en urettferdig konkurranse i internasjonale handelsrelasjoner, der USA over lengre tid har blitt utnyttet. Åkesson er i tillegg til velferdsnasjonalisme opptatt av å fremme utfordringer knyttet til suverenitetsavståelse til EU. Til sammenligning fremmer Jensen suverenitetsavståelse i langt mindre grad, et funn som er noe uventet.

Forord

Denne masteravhandlingen markerer slutten på de siste fem årene mine som student. Tre fantastiske år i Bergen og to i Oslo har gjort meg mange erfaringer, vennskap og minner rikere. Tusen takk til venner og familie for gode diskusjoner, hjelp og støtte, hverdagsglede og festligheter. Dere er en viktig grunn til at jeg stolt kan kalle meg statsviter.

Mamma, Pappa og Eskil fortjener en ekstra oppmerksomhet – for hva hadde vel livets milepæler vært uten dere tilstede.

Jeg vil også takke Staffan Kumlin for veiledning gjennom denne skriveprosessen. Du har vært en viktig bidragsyter som har sørget for at jeg avslutter mastergraden min med en avhandling som reflekterer min faglige interesse og med lærelysten i behold.

Tuva Kvåle

Oslo, mai 2019

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
2	Bakgrunn og aktualisering: internasjonale økonomiske relasjoner	4
2.1	Tidligere forskning	6
3	Begrepsavklaring og teori	9
3.1	Økonomisk proteksjonisme versus frihandel	9
3.1.1	Økonomisk liberalisme: frihandel	11
3.1.2	Økonomisk realisme: proteksjonisme	12
3.1.3	Konkretisering av konseptet økonomisk proteksjonisme	14
3.2	Radikale høyrepopulistiske partier	15
3.2.1	Partifamiliens kjerneideologi: nativisme, authoritarianisme og populisme.....	15
3.2.2	Den økonomiske politikken.....	18
3.2.3	Antiglobalisme.....	22
3.3	Analysedimensjoner	24
4	Undersøkelsesenesetene	28
4.1	Det republikanske partiet ved Trump: «Trumpism».....	28
4.2	Fremskrittspartiet (FrP).....	30
4.2.1	Holdning til EU/EØS.....	31
4.3	Sverigedemokratene (SD)	32
4.3.1	Holdning til EU	33
4.4	Hypoteser	34
5	Forskningsdesign og metode	35
5.1	Komparativt casestudie	35
5.2	Caseutvelgelse	37
5.3	Kvalitativ innholdsanalyse: en kartlegging av partienes fremstilling av internasjonale økonomiske relasjoner.....	39
5.3.1	Analyseskjema.....	40
5.4	Data	41
5.4.1	Sammenlignbarhet	43
6	Resultat og diskusjon	45
6.1	Analyse av partiprogram: tilstedeværelse av økonomisk proteksjonisme.....	45
6.2	Analyse av taler: hvordan kommer økonomisk proteksjonisme til uttrykk?	49
6.2.1	Frihandel.....	50
6.2.2	Suverenitet(savståelse).....	51
6.2.3	Maktpolitikk	53
6.2.4	Tap av arbeidsplasser	55
6.2.5	Sosial dumping	57
6.2.6	Velferdsnasjonalisme	59
6.3	Konkluderende oppsummering	61
7	Avslutning	64
	Litteraturliste	66
	Vedlegg / Appendiks	71

1 Innledning

I Vesten har den radikale høyrepopulistiske partifamilien hatt stor vekst i velgeroppslutning og tilegnet seg en større tilgang til makt og legitimitet etter tusenårsskiftet. Dette har ikke gått ubemerket hen, og flere historiske hendelser knytter seg til fremveksten av denne partifamilien. Herunder valget av Donald Trump til USAs president og Storbritannias avgjørelse om å forlate EU som første medlemsland noensinne. Flyktningkrisen og finanskrisen har bidratt til politisk og økonomisk uro som har forsterket legitimiteten i partifamiliens opposisjon mot det etablerte, og bidratt til en bølge av økt oppslutning i hele Vesten.

Dette har medført mye medieomtale, høylytt offentlig debatt og stor forskningsinteresse. Den radikale høyrepopulistiske partifamilien er den som er mest forsket på innen statsvitenskapen. Partifamiliens økonomiske politikk er tildelt overaskende lite fokus i den foreliggende forskningen, dermed fremstår dette som en interessant tematikk som kan supplere et allerede vel-utforsket forskningsområde. Denne avhandlingen tar sikte på å utføre en komparativ analyse av Det republikanske partiet under President Donald Trumps ledelse, Fremskrittspartiet (FrP) i Norge og Sverigedemokratene (SD) i Sverige. Hensikten er å kartlegge tilstedeværelsen av proteksjonisme i partienes internasjonale økonomiske politikk og hvorvidt dette er prioritert politikk som adresseres av partilederne i deres taler. Dette gjøres gjennom to kvalitative innholdsanalyser.

Denne avhandlingen har både et teoretisk og et empirisk bidrag. Det teoretiske bidraget skjer gjennom en konstruksjon av et begrepsrammeverk for systematisering av standpunkt til internasjonale økonomiske relasjoner. Et slikt rammeverk eksisterer ikke i foreliggende forskning, og løsningen har dermed blitt å sammenfatte seks analysedimensjoner basert på partifamiliens økonomiske politikk og teorier for internasjonale økonomiske relasjoner. Dette appliseres deretter på datamaterialet, for å besvare hvilken tematikk av økonomisk proteksjonisme som fremmes. Denne delen av avhandlingen utgjør det empiriske bidraget.

Landene som studeres representerer stor variasjon på en rekke områder, men har til felles at radikal høyrepopulisme har signifikant oppslutning blant befolkningen. Den komparative undersøkelsen skal belyse hvordan den proteksjonistiske politikken fremmes ulikt av de radikale høyrepopulistiske partilederne i de små Skandinaviske landene med åpne og eksportorienterte økonomier og stormakten USA. Dette blir gjort ved hjelp av følgende problemstilling:

På hvilken måte fremmes økonomisk proteksjonisme ulikt i USA, Norge og Sverige, og hvilken prioritering har økonomisk proteksjonisme i partiledernes offentlige ytringer?

Dette undersøkes nærmere gjennom å besvare følgende forskningsspørsmål:

- 1) Hvordan kommer økonomisk proteksjonisme til uttrykk i partiprogrammet til Det Republikanske partiet, Frp og SD?
- 2) Hvorvidt fremmes et eventuelt økonomisk proteksjonistisk standpunkt i offentligheten av partilederne?
- 3) Hvilken tematikk benyttes for å fremme økonomisk proteksjonisme, og hvordan kan analysedimensjonene suverenitets(avståelse), maktpolitikk, tap av arbeidsplasser, sosial dumping og velferdsnasjonalisme bidra til å belyse dette?

Det første forskningsspørsmålet skal danne en forståelse for hvilke standpunkt som holdes av de ulike partiene og dermed hvilke ytringer som kan forventes. Partienes partiprogram fra sist valg utgjør kildene. Undersøkelsen av det andre forskningsspørsmålet skal utforske hvorvidt det eksisterer et skille mellom ideene partiene har nedfelt i partiprogrammet, og hvilke ideer og argumenter som partilederne prioriterer å adressere i sin offentlige taletid. Her danner et strategisk utvalg av taler og debatter kildeutvalget. Funnene fra det første forskningsspørsmålet sammenlignes med funnene i det andre forskningsspørsmålet for å gjøre en enkel vurdering av hvordan økonomisk proteksjonisme vektet blant partienes prioriterte politikkområder. Det tredje forskningsspørsmålet representerer analysedimensjonene som utarbeides i teorikapitlet og besvares konkret i den kvalitative innholdsanalysen. Studiet fokuser på sammenligningen mellom partiene, og begrenser seg derfor til en kort tidsperiode. Tidsavgrensningen er satt fra 2016 og ut 2018. 2016 er året Donald Trump ble valgt til president i USA, og er året den radikale høyrepopulismen for alvor viste sin gjennomslagskraft i flere europeiske valg. Tidsavgrensningen rommer i tillegg det norske stortingsvalget i 2017, hvor FrP fikk fornyet tillitt i Erna Solbergs borgerlige koalisjonsregjering. Avgrensningen inkluderer også riksdagsvalget i Sverige i 2018, der SD fikk rekordhøy oppslutning. Studiet gir dermed et aktuelt utsnitt av den radikale høyrepopulistiske politikken som har gjort seg stadig mer gjeldende i Vesten, inkludert i USA, Norge og Sverige.

Denne avhandlingen presenterer først en bakgrunn og aktualisering av internasjonale økonomiske relasjoner, herunder en gjennomgang av relevant tidligere forskning for å plassere avhandlingens bidrag i faglitteraturen. Deretter tar teorikapitlet for seg økonomisk liberalisme

og økonomisk realisme som to motstridende syn på internasjonale økonomiske relasjoner, der liberalismen fremmer frihandel og realismen fremmer proteksjonisme. Kjennetegn ved den radikale høyrepopulistiske partifamilien og redegjørelse for relevante aspekt ved deres politiske appell inkluderes også, før teorikapitlet avsluttes med en fremstilling av seks analysedimensjoner. Disse har som mål å sammenfatte den presenterte teorien til temaer for økonomisk proteksjonisme som anvendes i partiledernes omtale av internasjonale økonomiske relasjoner. Videre gjøres det kort rede for studiets undersøkelsesenheter Det republikanske partiet, Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene. Etterfulgt av studiets tre hypoteser, et metodekapittel som omtaler komparativt casestudie som forskningsdesign og kvalitativ innholdsanalyse som metode for dataundersøkelsen, og avslutningsvis en diskusjon av funnene i studiets to kvalitative innholdsanalyser.

2 Bakgrunn og aktualisering: internasjonale økonomiske relasjoner

Finanskrisen I 2007 og flyktningkrisen I 2015 medførte store endringer, både politisk og økonomisk, som bidrog til å sende Vesten inn i en usikker tid der det etablerte internasjonale samarbeidsklimaet har blitt utfordret ordentlig for kanskje første gang siden konsensusen ble rådende etter andre verdenskrig (Zarzajijos 2016, Fotopoulos og Kaimaklioti 2016). Et etablert samarbeidsklima tuftet på samhold, solidaritet og felles spilleregler. I etterkrigstiden ble internasjonal solidaritet institusjonalisert gjennom opprettelsen av FN i 1945. Europa og USA ble knyttet tettere sammen som allierte i NATO fra 1949. Den europeiske integrasjonen startet med Kull- og stålunionen i 1952, et fredsprosjekt i form av et handelssamarbeid. Felles spilleregler for verdenshandelen ble institusjonalisert allerede under Bretton Woods konferansen i 1944. Her ble etterkrigstidens institusjonelle rammeverk designet, med mål om friest mulig flyt av varer og tjenester (General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), senere utviklet til dagens World Trade Organization (WTO)), et tilbud om økonomisk hjelp til land med betalingsproblem (Internasjonale pengefondet (IMF)), gjenoppbygging (Verdensbanken), samt etableringen av en arena for idé- og meningsutveksling for å øke landenes vekstevne (Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)). På mange måter et resultat av lærdommen fra mellomkrigstiden, der børskrakk og depresjoner ble møtt med proteksjonistiske tiltak som økte tollsatser. I løpet av få år på tredvetallet var den totale verdenshandelen redusert med to tredjedeler. Et utfall som ikke bidrog til å bedre hverken den økonomiske eller politiske situasjonen (NHO 2018: 18, Smith, El-Anis og Farrands 2013: 70-71,105).

Handelspolitikken ser ut til å ha utviklet seg i en mer proteksjonistisk retning igjen siden finanskrisen. Globalt har det blitt vedtatt flere innstrammende enn liberaliserende handelstiltak. Til sammenligning ble det i 1990 fremforhandlet over 40 nye handelsavtaler, mens antallet var under fem i 2015. I 2017 meddelte Europakommisjonen at europeiske eksportører møtte 10 prosent flere handelshindringer enn året før. Globaliseringen går tregere enn før finanskrisen. Noe som er et brudd med utviklingen i hele etterkrigstiden, hvor verdensøkonomien har blitt stadig åpnere (NHO 2018: 18,32-33,181,183).

Blant aktørene i front for denne utviklingen står USAs President Donald Trump, som ble valgt på en rekke proteksjonistiske valgløfter som han senere har begynt å innfri. 1.januar 2017 trakk USA seg fra den ennå ikke ratifiserte frihandelsavtalen mellom 12 stillehavsland (Trans-Pacific

Partnership (TTP)). Frihandelsavtalen med Canada og Mexico (North American Free Trade Agreement (NAFTA)) er sendt til reforhandling (NHO 2018: 176,181). EU og USAs visjon om å etablere verdens største frihandelsområdet gjennom frihandelsavtalen Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) er i realiteten skrinlagt som følge av endringen i den amerikanske posisjonen på frihandelsavtaler etter presidentvalget. USA har ikke formelt trukket seg fra forhandlingene, men det foregår heller ingen videre arbeid med prosessen (European Parliament 2018, European Commission 2019, Trump 2017). Skiftet i amerikansk handelspolitikk etter presidentvalget i 2016 kan i tillegg være potensielt skadelig for samarbeidet i WTO, ved at utnevnelsen av nye dommere til ankeorganet for tvisteløsning ikke godkjennes av President Donald Trump. Våren 2018 ble betegnelsen «handelskrig» brukt på den amerikanske presidentens avgjørelse om å innføre importtoll på stål og aluminium, samt straffetoll på en rekke andre handelsområder. Tiltakene ble begrunnet med nasjonale sikkerhetsprioriteringer, men EU er blant aktørene som avviser dette som proteksjonisme og som dermed svarer med mottiltak. Utviklingen er et tydelig brudd med USAs internasjonale rolle i etterkrigstiden som en garantist og forkjemper for en åpen og velfungerende verdenshandel (NHO 2018: 176,181,183-184).

I det amerikanske tilfellet er det dermed mulig å spore konkrete proteksjonistiske tiltak. I Skandinavia er ikke dette like åpenbart, men gjennom dette studiet er hensikten å kartlegge hvorvidt standpunktene også er tilstede i de skandinaviske radikale høyrepopulistiske partiene. En økende politisk uro og tendenser til en motstanden mot internasjonalisering kan derimot spores i Norge og Sverige. I 2018 kan det se ut til at motstanden mot globaliseringen for alvor kom til uttrykk også i den norske offentligheten. Oppblussingen av debatten om EØS-avtalen er et godt eksempel på dette, samt det store engasjementet rundt EUs tredje energipakke. Herunder fokuset på energibyrådet «Agency for the cooperation of energy regulators» (ACER) og hvilken myndighet byrådet kunne få over norske naturressurser. Og senest, FrP i regjering som tok dissens mot FNs migrasjonsplattform. I nabolandet Sverige har det rådet politisk usikkerhet etter riksdagsvalget høsten 2018, da landet ble stående uten regjering i 131 dager etter valget i september. Dette etter at ingen av de etablerte partiene ønsket å samarbeide med det radikale høyrepopulistiske partiet Sverigedemokratene (SD) som fikk hele 17,5 prosent av landets stemmer.

I det store og det hele illustrerer dette et bilde av en vestlig verden preget av mer økonomisk og politisk uro enn vi har opplevd på tiår. Samtidig ser man fremveksten av en stadig sterkere radikal høyrepopulisme, med en velgeroppslutning opp mot 20 prosent i flere land (Rydgren

2007: 242). Den økende oppslutningen favner en partifamilie som representerer en tydelig «anti-system» holdning. I Vesten er systemet man ønsker å reformere det liberale demokratiet og kapitalismen (Golder 2016: 478). Denne holdningen kan se ut til å ha bidratt til et skifte i internasjonale relasjoner, der nasjonale interesser er kommet mer eksplisitt i forsetet. Samtidig anses proteksjonisme som en fruktbar strategi av flere partiledere, for å ivareta disse nasjonale interessene i en stadig mer globalisert verden. Dette illustreres særlig gjennom President Trump sin valgplattform og visjon om «America first».

Videre studerer denne avhandlingen hvilke økonomisk proteksjonistiske standpunkt Det republikanske partiet, FrP og SD fremmer i sine partiprogram, og om dette er standpunkt som kun befinner seg blant et stort og bredt utvalg av standpunkt i partiprogrammet, eller om det faktisk er et prioritert politikkområde som partilederne velger å adressere i deres offentlige taletid. Dersom det er tilfellet er det nærliggende å anta at økonomisk proteksjonisme anses som appellerende hos velgermassene og dermed viktig for partiet. Da blir det neste steget i analysen å kartlegge hvilket verdensbilde som fremmes rundt behovet for økonomisk proteksjonisme, eventuelt frihandel som en motsetning. Først presenteres et bruddstykke av relevant litteratur for å plassere dette bidraget i konteksten av faglitteratur. Deretter presenteres avhandlingens teorigrunnlag. Herunder økonomisk liberalisme og økonomisk realisme som to motstridende syn på internasjonale økonomiske relasjoner, og kjennetegn ved den radikale høyrepopulistiske partifamiliens politikk. Deretter følger en kort redegjørelse av studiets tre undersøkelsesenheter.

2.1 Tidligere forskning

Som nevnt er det forsket mye på den radikale høyrepopulistiske partifamilien. Den økonomiske politikken fremstår derimot som et unntak, selv om forskningsinteressen for dette også har økt i tråd med partifamiliens økende maktinnflytelse og finanskrisens aktualisering av politikkområdet (Otjes mfl. 2018: 270). «Oxford Handbooks» er en serie av anerkjente bøker som inngående tar for seg forskningsområder og som samler bidrag fra ledende forskere. «The Oxford Handbook of the Radical Right» er en av bøkene i denne serien (Rydgren 2018). Boken gir en god oversikt over forskningsfokuset på feltet. Den manglende inkluderingen av økonomisk politikk, med internasjonale økonomiske relasjoner og proteksjonisme som et eksplisitt tema, er derfor noe overraskende. Ikke minst er det særlig interessant i forbindelse med denne masteroppgavens tematikk, da det kan gi en mulighet til å bidra med forskningsfunn på et relativt lite utforsket område på et ellers populært forskningstema.

Fokuset i den foreliggende forskningen reflekteres i «The Oxford Handbook of the Radical Right». Innvandringstematikk er uten tvil det mest fremtredende. Videre knyttes dette til en særlig motstand mot muslimske innvandrere og islamofobi. Et hovedfokus på partier i Europa fører til at Euroskeptisme også hyppig trekkes frem. Det er et tema denne avhandlingen heller ikke kommer utenom, da økonomiske relasjoner i Europa i stor grad integreres gjennom EU. Populisme og nasjonalisme er i tillegg konsepter man tilsynelatende ikke kommer utenom i et studie av radikale høyrepopulistiske partier.

Otjes, Ivaldi, Jupskås og Mazzoleni (2018) er et av relativt få bidrag som studerer den radikale høyrepopulismens økonomiske posisjon. I litteraturen råder det en manglende konsensus om hvordan partifamiliens økonomiske politikk skal forstås, da det er observert stor variasjon mellom land og over tid. Dette skyldes at økonomisk politikk ikke har vært blant kjernesakene i partifamiliens politiske appell, og at fleksibiliteten dermed blir større (Otjes mfl. 2018: 272, Rydgren 2006: 11). Gjennom en kvantitativ analyse av partiprogrammet til syv radikale høyrepopulistiske partier i Vest-Europa, argumenterer Otjes mfl. for at partifamiliens økonomiske politikk ikke kan forstås ut ifra den tradisjonelle høyre-venstre aksens i politikken, slik mye av den tidligere forskningen har fokusert på. Den økonomiske politikken karakteriseres derimot best ut ifra partifamiliens kjerneideologi: nativisme, authoritarianisme og populisme (2018: 271). Dette utdypes i teorikapittelet, og bygges videre på som grunnlag for dette studiet.

Otjes mfl. er dermed et viktig bidrag som konstaterer eksisterende fellestrekk i partifamiliens økonomiske politikk, og som gjør det mulig å studere videre hvordan dette kommer til uttrykk i henholdsvis USA, Norge og Sverige. Forskningsdesignet og analysen har som mål å ta høyde for etterspørselen for videre forskning på feltet. Cas Mudde er en prominent forsker på det radikale høyre, og har bidratt med flere toneangivende og anerkjente forskningsartikler. I 2016 evaluerte han forskningsfeltet i sin helhet. Han konstaterer at den radikale høyrepopulistiske partifamilien er den som er desidert mest forsket på innen statsvitenskapen, men at det likevel er mulig å påpeke visse informasjonshull som videre forskning burde konsentrere seg om. Her nevnes et utvidet fokus innad i partifamilien fra store Vesteuropiske land, der de radikale høyrepopulistiske partiene i stor grad er irrelevante sammenlignet med søsterpartiene i for eksempel Skandinavia. Man vet fortsatt relativt lite om flere viktige partier som inkluderes i store kvantitative komparative undersøkelser, som FrP og SD. Nye innfallsvinkler burde utforskes, også utover det gjentatte fokuset på immigrasjon, etniske minoriteter og europeisk

integrasjon (Mudde 2016: 4,5,10). Her trekkes økonomisk politikk eksplisitt frem av flere (Amengay og Stockmer 2018, Stockmer mfl. 2018, Otjes mfl. 2018, Mudde 2016). Mudde påpeker også at det er på tide å anerkjenne disse partiene som noe annet enn utfordrerpartier (2016: 2). Dette er en etterspørsel som et studie av FrP og Det republikanske partiet som styringspartier tar høyde for.

Med økningen i antallet radikale høyrepopulistiske partier som har en signifikant velgeroppslutning, har antallet studier som utelukkende benytter kvantitative metoder og sekundærdata økt betydelig. Vedrørende metode er det dermed en etterspørsel etter en kvalitativ tilnærming, som kan komplementere de utbredte kvantitative undersøkelsene ved å undersøke nyansene i de eksisterende funnene. For å utarbeide nærmere innsikt i partifamilien må derfor fremtidig forskning generere nye data på bakgrunn av mer tids- og ressurskrevende metoder, som blant annet kvalitativ innholdsanalyse (Mudde 2016: 6,11). I dette studiet er det åpenbart et mål at analysen kan bidra med en slik nyttig innsikt i de utvalgte partienes standpunkt til internasjonale økonomiske relasjoner.

3 Begrepsavklaring og teori

I dette kapitlet presenteres økonomisk liberalisme og økonomisk realisme som to motstridende teoretiske syn på internasjonale økonomiske relasjoner. Liberalismen fronter frihandel, mens den proteksjonistiske tankegangen tilhører realismen. Hvilke politiske standpunkt som anses som proteksjonistiske avgrenses i kapittel 3.1.3, og disse kriteriene anvendes senere i den kvalitative innholdsanalysen av partiprogrammene for å stadfeste hvorvidt partiene fremmer økonomisk proteksjonisme. Deretter presenterer dette kapitlet kjennetegn ved den radikale høyrepopulistiske partifamiliens politikk. Herunder hovedsakelig nativisme, autoritarianisme og populisme, samt hvordan den økonomiske politikken kan forstås ut ifra disse karakteristikene og hvordan antiglobalisme er en del av partifamiliens politiske appell. Tilsammen skal dette lede frem til en sammenfatning av temaer som utgjør seks analysedimensjoner. Disse presenteres i kapittel 3.3. Dette er systemiseringsgrunnlaget i studiets andre kvalitative innholdsanalyse, som har til hensikt å kartlegge hvordan økonomisk proteksjonisme kommer til uttrykk i partiledernes offentlige taler.

3.1 Økonomisk proteksjonisme versus frihandel

Forholdet mellom politikk og økonomi er like gammel som menneskers interaksjoner, og linken mellom de to sfærene er tydelig. Politiske beslutninger avhenger av hva som er økonomisk mulig å gjennomføre, mens verdien som varer, tjenester og andre ressurser tillegges er i stor grad politisk bestemt (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 1, Mahler 1995: 45). Uavhengig av hvorvidt forholdet mellom politikk og økonomi kan forklares så enkelt, er det liten tvil om at økonomiske forhold har stor innvirkning på politikken som føres og at politikk har stor innvirkning på økonomiske forhold. Politikk og økonomi må derfor forstås og forklares i sammenheng med hverandre. Dette er like gjeldene for internasjonale relasjoner som nasjonale forhold, da en av de viktigste interaksjonsformene mellom stater er økonomiske (Frieden, Lake og Scultz 2010: 214). Et av de mest fremtredende aspektene ved det moderne samfunn er betydningen av politiske og økonomiske forhold, både mellom stater og innad i stater. Vi knyttes stadig tettere sammen på tvers av landegrenser, noe som fører til at både befolkningen og staten i større grad gjør seg avhengig av strukturer og prosesser utenfor egen kontroll eller nærhet (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 1). Dette skjer for eksempel gjennom handel på et stadig mer globalt internasjonalt marked.

Staten som institusjon assosieres ofte med streben etter politisk makt, mens markedet assosieres med streben etter økonomisk velstand. Det er derimot ikke til å komme utenom at en stat også er interessert i å generere velstand, og at det økonomiske markedet ikke er fri fra makthensyn. Staten og markedet kan tenkes å inneha et iboende spenningsforhold, fordi markedet knyttes til en økonomisk åpenhet og medfølgende nedbygging av barrierer mellom staters grenser som kan true statens suverenitet. Samtidig er staten og markedet tett knyttet sammen ved at det i internasjonale relasjoner er nettopp stater som seg i mellom danner organisasjoner og avtaler for å fremme økonomisk åpenhet. Etterhvert som statene i økende grad inngår i et gjensidig avhengighetsforhold gjennom slikt samarbeid, forsetter statene likevel å påvirkes av de konkurransedrevne kreftene i verdensøkonomien (Cohn 2010: 2-3, Østerud 2005: 268). Dermed oppstår et spenningsforhold mellom interessen av internasjonalt samarbeid og stabilitet, og streben etter nasjonal velstand og suverenitet. Hvorvidt dette faktisk er motstridende interesser eller ikke avhenger av hvilket teoretisk standpunkt man tar utgangspunkt i. Et utgangspunkt som også kan fungere som en politisk ideologi som former staters politikk.

Bretton Woodssystemet er i stor grad basert på en konsensus rundt økonomiske liberalisme, der frihandel fremmes. I etterkrigstiden, og særlig etter Den kalde krigens slutt med Sovjetunionens fall, befinner internasjonale relasjoner seg i tiår med en utvikling som betegnes som liberalismens triumf. Dette har blant annet inkludert opprettelsen av frihandelsavtaler og organisasjoner som legger til rette for å bygge ned handelshindringer. Samt generelt mindre statlig innblanding i økonomiske forhold, kombinert med en økende vanskelighet for stater å opprettholde politisk kontroll over økonomien fordi den i økende grad baserer seg på internasjonale forhold (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 2,15). Dette illustrerer handelspolitikken motsetning mellom nasjonal autonomi og staters gjensidig avhengighet (Østerud 2005: 274).

Liberalismen har derimot ikke triumfert gjennom historien, det er heller svingninger mellom liberalismens frihandel og realismens proteksjonisme i ulike tidsperioder (Cohn 2010: 172). Proteksjonisme innebærer en etablering av handelshindringer, eller barrierer for import. Vanlige tiltak er tariffen som innebærer at import tillegges skatter, kvantitative restriksjoner (kvoter) og andre tiltak som for eksempel særegne standarder som favoriserer visse aktører over andre. Handelshindringer er dermed enhver statlig restriksjon på internasjonal utveksling av goder. Handelshindringer reflekterer veldig ofte nasjonale forhold, tross at det involverer utenrikspolitiske relasjoner (Frieden, Lake og Scultz 2010: 225,228, Goldstein og Pevehouse

2009: 288-289). Videre presenteres teoriene økonomisk liberalisme og økonomiske realisme sitt syn på handel i internasjonale relasjoner nærmere. Som nevnt kan disse også omtales som ideologier og ha direkte påvirkning på staters politikk.

3.1.1 Økonomisk liberalisme: frihandel

Liberalisme er det mest innflytelsesrike perspektivet i dag. Dette gjelder både i de fleste økonomiske organisasjoner og i den økonomiske politikken som føres av særlig vestlige stater (Cohn 2010: 77, Smith, El-Anis og Farrands 2013: 11). Teoriens hovedargumenter kan summeres gjennom tre punkter. Det ligger først og fremst en overbevisning til grunn om at det i et langsiktig perspektiv er fordelaktig dersom markedet tillates å styre seg selv så langt det lar seg gjøre. Videre at statens rolle i økonomiske forhold burde begrenses til et minimum, og for det tredje at stater skal kunne handle åpent og fritt med hverandre. Dette innebærer at politikk og økonomi ideelt sett eksisterer i to separate sfærer. Liberalister anser internasjonale økonomiske relasjoner som en viktig bidragsyter til fredelige interaksjoner fordi det legger til rette for samarbeid. Etter den økonomiske depresjonen på 1930-tallet er derimot internasjonale institusjoner ansett som nødvendige for å forsikre at systemet for frihandel er fordelaktig for alle involverte parter. Disse institusjonene ble i stor grad etablert under Bretton Woods konferansen i 1944 (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 12,14). Disse økonomiske strukturene består i stor grad den dag i dag, og liberalismen er dermed en integrert del av det globale økonomiske systemet statene opererer innenfor (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 102).

For liberalister anses handel som gjensidig fordelaktig for alle deltakende parter¹. (Cohn 2010: 5). Handel er både fordelaktig i økonomisk forstand ved å være en kilde til vekst og velstand, men også som nevnt for internasjonale relasjoner. Frihandelsavtaler er i stadig større grad viktige verktøy i internasjonale relasjoner, både økonomisk og utenrikspolitisk. Frihandelsavtaler er basert på liberalismens tankegang, der det legges til rette for handel på tvers av landegrenser ved å redusere eller fjerne handelshindringer (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 100,107-108). Liberalismen anser proteksjonisme som hemmende, og ikke-egnede tiltak for å maksimere statens interesse (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 9).

På bakgrunn av at USA er en av analysens undersøkelsesenheter, er det nødvendig å avklare at begrepet liberal i sammenheng med teorien om økonomisk liberalisme har en annen betydning enn i amerikansk politikk. Det republikanske partiet i USA representerer det konservative

¹ «Plus-sum game»

politiske synet, der et fritt marked med lite statlig involvering fremmes. Demokratene representerer det liberale politiske synspunktet som støtter mer statlig involvering i økonomiske anliggender for å forhindre ulikhet og å stimulere til økonomisk vekst. Liberale økonomer tar utgangspunkt i et teoretisk grunnlag som dermed ligger nærmere politikken som de konservative, altså Det republikanske partiet, fører (Cohn 2010: 77).

3.1.2 Økonomisk realisme: proteksjonisme

En overveldende majoritet av økonomer er overbevist om at handelsbarrierer reduserer en nasjons økonomiske vekst og velstand. Denne overbevisningen om fordelene ved frihandel deles nødvendigvis ikke av folk flest, da opinionen ofte har større opposisjon mot frihandel. Dette er i stor grad tilfellet på tross av at handelsliberalisering fremmer en nasjons økonomi som helhet, fordi visse grupper utelates ofte fra fordelene eller blir til og med vanskeligere stilt av handelsliberaliserende tiltak (Frieden, Lake og Scultz 2010: 228,237). Som nevnt reflekterer ofte proteksjonistiske tiltak nasjonale forhold, og handelsbarrierer er derfor fortsatt utbredt.

Liberalismens triumf kan fremstille det som om proteksjonisme er unntaket i handelsrelasjoner, men i realiteten har de fleste stater innført proteksjonistiske tiltak i varierende grad. Mange land som høylytt fremmer frihandel gjennom sin retorikk, beskytter selv visse industrisektorer eller firmaer. Dette gjelder både USA og EU som har etablert strenge kontrollsystemer. Det kan derfor argumenteres for at det i mange land, tross uttalt støtte, ikke lykkes å etablere en politisk kultur der ideene som fremmer frihandel står ubestridt. Selv om de fleste økonomer og politikere ikke anser proteksjonisme som en troverdig løsning på utfordringer, er proteksjonisme fortsatt et viktig virkemiddel i politikeres og medias fremstilling av økonomiske forhold. Særlig i møte med kriser og økonomiske nedgangstider. En utfordring som særlig trekkes frem i det moderne økonomiske systemet er rettførdig konkurranse. Kritikere av frihandel fremmer at opphevelse av handelsbarrierer legger til rette for konkurranse som ikke nødvendigvis er rettførdig, og at stater som tilsynelatende støtter frihandel gjennom sin retorikk likevel følger nasjonale egeninteresser i politikføringen (Frieden, Lake og Scultz 2010: 225, Smith, El-Anis og Farrands 2013: 111-113). Liberalismen anser de internasjonale økonomiske organisasjonene som Det internasjonale pengefondet, Verdensbanken og WTO som politisk nøytrale med hensikt å tjene alle stater som slutter seg til de liberale økonomiske retningslinjene de fører. Realistene vil derimot hevde at disse organisasjonene er arenaer hvor maktforhold spilles ut og at de sterkeste statene tilpasser regelverket til sine nasjonale interesser (Cohn 2010: 57).

Økonomisk realisme kan også betegnes som merkantilisme eller økonomisk nasjonalisme (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 7). I forholdet mellom politikk og økonomi, prioriteres politiske hensyn og generelt anses økonomien som et produkt av staten. Nasjonens interesse skal ha prioritet i nasjonal politikktutforming uavhengig av andre hensyn. De nasjonale interessene er ikke nødvendigvis i opposisjon til alle utenlandske interesser, fordi disse i noen tilfeller kan sammenfalle. Det overordnede målet vil uansett være et ønske om større økonomisk uavhengighet for nasjonen (Mahler 1995: 52-53). I internasjonale økonomiske relasjoner er det antatt at den politiske maktfordelingen har stor innvirkning. Realister skiller mellom nasjonal og internasjonal politikk, med førstnevnte som prioritet. Det innebærer en forventning om at staten som en enhetlig aktør vil respondere på eksterne trusler ved å beskytte egne grenser. Enten militært eller gjennom handelsbarrierer i økonomisk sammenheng (Cohn 2010: 57,69).

Realismens hovedargumenter kan oppsummeres gjennom tre punkter. Staten anses som den viktigste aktøren i det internasjonale systemet, og politikk prioriteres over økonomi. Videre legges det til grunn at internasjonale økonomiske relasjoner mellom stater er konkurransedrevet. For det tredje anses det å være en direkte link mellom staters konkurranse om makt og økonomisk velstand. Realismen er dermed en doktrine for statsbygging som hevder at markedet skal underordne seg statens interesse og sikkerhetshensyn. En stats relative posisjon vis-a-vis andre stater har et stort fokus, og opprettholdelse av statens suverenitet har derfor høy prioritet. Det internasjonale systemet er anarkisk, uten en felles myndighet, som medfører en naturlig konkurranse mellom stater motivert av nasjonale interesser med mål om å forme økonomiske forhold deretter. Mangelen på en overordnet myndighet medfører også en streben etter å opprettholde statens autonomi slik at man unngår innflytelse fra andre økonomier. Internasjonale relasjoner, herunder særlig handel, anses som et nullsumspill. Det vil si at en stats gevinst er tilsvarende en annens stats tap. Et samarbeid mellom stater inngås dermed kun dersom fordelene veier tyngre enn ulempene, eller at staten i det minste ikke taper mer enn samarbeidsaktørene (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 8,24-25, Cohn 2010: 4).

Handel er en metode for å bli rikere og tilegne seg makt for deretter å være bedre rustet til å fremme nasjonale interesser internasjonalt. Derfor burde økonomien eller nasjonale økonomiske aktører støttes av staten for å være internasjonalt konkurransedyktig. Dette kan føre til proteksjonistiske tiltak (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 101). Det innebærer at man beskytter nasjonal industri eller andre sektorer mot internasjonal konkurranse. Begrepet inneholder en variasjon både når det kommer til staters motivasjon og konkrete tiltak, men

disse har alle til felles at de motstrider liberalismen ved at det frie markedet motarbeides for å sikre staten fordeler over handelspartnere i markedskonkurransen. Som nevnt er motivasjonen bak proteksjonistiske tiltak ofte knyttet til nasjonale forhold og interessen til relevante grupper innad i staten (Goldstein og Pevehouse 2009: 287). Dette er politiske tiltak som gjerne gir økt oppslutning i nettopp disse konkurranseutsatte sektorene og geografiske regioner. På grunn av argumentasjonens politiske appell fortsetter realismen å være innflytelsesrik (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 10).

3.1.3 Konkretisering av konseptet økonomisk proteksjonisme

Basert på presentert litteratur og teori oppsummerer og avgrenser jeg økonomisk proteksjonisme i denne avhandlingen til å omfatte følgende:

- a) Beskytte nasjonalt marked gjennom innføring av handelsbarrierer som økte tollsatser eller særegne nasjonale standarder.
- b) Beskytte nasjonens suverenitet og egeninteresser ved å trekke seg ut av eller reforhandle internasjonale handelsavtaler og organisasjonsmedlemskap.
- c) Motsette seg europeisk integrasjon (gjelder hovedsakelig de skandinaviske casene).

Dette er en konkretisering for å tydeliggjøre og avklare hva som skal defineres som proteksjonistisk i undersøkelsen av partienes partiprogram. Dersom en av disse tre punktene fremmes, vil det være mulig å slå fast at partiene innehar et økonomisk proteksjonistisk standpunkt. Dette er del én av analysen, som har til hensikt å besvare avhandlingens første forskningsspørsmål. Det vil si den delen som skal danne en grunnleggende forståelse av omtrent hvor på skalaen mellom frihandel og proteksjonisme partiet befinner seg. Analysens hovedfokus er derimot hvorvidt standpunktet som er slått fast i partiprogrammet prioriteres å fremmes i offentligheten, og hvilken tematikk som kategoriserer en eventuell argumentasjon for proteksjonisme. Det vil si den delen av avhandlingen som skal besvare det andre og tredje forskningsspørsmålet. Analysedimensjonene som skal bidra til denne kartleggingen har som mål å være en sammenfatning av de viktigste aspektene i den presenterte teorien fra hele dette kapitlet, og presenteres derfor til slutt i del 3.3.

3.2 Radikale høyrepopulistiske partier

Høyre-radikale² parti ønsker grunnleggende og bransjespesifikke reformer i det politiske og økonomiske systemet. Disse partiene har dermed en «anti-system»-holdning. I Vesten er dette systemet som nevnt liberalt demokrati og kapitalisme (Golder 2016: 478). Partiene er ikke i mot systemenes konsept i seg selv, de fremmer for eksempel seg selv som sanne forkjempere for demokratiet, men hevder eliten bruker systemet i eget favør og ønsker dermed endringer. Når høyre-radikale politiske partier kombineres med populisme kan de omtales som radikale høyrepopulistiske partier³. Dette er den partifamilien som studeres i denne avhandlingen, og i dette kapitlet gjøres partienes kjerneideologi rede for. Det tas utgangspunkt i Mudde sin inndeling av nativisme, authoritarianisme og populisme som i stor grad anerkjennes og refereres til i faglitteraturen. Videre presenteres partifamiliens økonomiske politikk, basert på Otjes, Ivaldi, Jupskås og Mazzoleni sitt bidrag som slår fast at den økonomiske politikken forstås best nettopp ut i fra Muddes tre karakteristikk for partifamiliens ideologi. Kapitlet presenterer også anti-globalisme som en del av partifamiliens politiske appell.

3.2.1 Partifamiliens kjerneideologi: nativisme, authoritarianisme og populisme

Mudde skiller mellom en maksimum- og en minimumdefinisjon for den radikale høyrepopulistiske partifamilien. Der minimumsdefinisjonen kun inneholder nativisme, mens maksimumsdefinisjonen inkluderer authoritarianisme og populisme⁴. Nativisme er en ideologi som fremmer at en stat som politisk enhet må sammenfalle med nasjonen som den kulturelle enhet. Dette innebærer at staten kun burde bosettes av innfødte, siden ikke-innfødte elementer, enten i form av personer eller ideer, truer fundamentet til den homogene sammensetningen det strebes etter. Nativisme kombinerer nasjonalisme⁵ og fremmedfrykt. Begrepet brukes ofte for

² Det er nødvendig å tydeliggjøre at det er en forskjell mellom radikal og ekstrem. Høyreekstremisme anvendes typisk om aktører som operere utenfor den parlamentariske arenaen, og er dermed noe annet en radikal høyrepopulisme. Les mer om dette i Rydgren (2007: 243).

³ Benevnelsen «radikale høyrepopulistiske partier» er min oversettelse fra det engelske begrepet som anvendes i faglitteraturen: «Radical Right-wing Populist Parties» (RRPPs)

⁴ «Populisme» er et omstridt begrep i academia (Moffitt 2016: 11). Jeg følger derimot Brubaker (2017) sine avklaringer som tilsier at «populisme» er anvendbart som en analytisk kategori. Det er et nyttig konsept for å forstå det moderne politiske landskapet (Moffitt 2016:11).

⁵ I teorien kan vi snakke om nasjonalisme når en signifikant del av befolkningen identifiserer «nasjonen» med «folket». Det er en grunnleggende diskusjon i faglitteraturen når denne fusjonen fant sted, men Anthony D. Smith hevder at de fleste vil kunne akseptere påstanden om at nasjonalisme (som ideologi og generelt en sosial bevegelse) er et moderne fenomen man tidligst kan spore tilbake til 1700-tallet (Smith 1998: 170). Det er ulik bruk av begrepet nasjonalisme, men Smith argumenterer for at følgende tre karakteristikk finnes i alle former for nasjonalisme: et ideal om nasjonal autonomi, nasjonal enhet, nasjonal identitet (Smith 2010: 9). Nasjonalismen deler menneskeheten inn i eksklusive grupper, hvor samholdet er konstruert gjennom en tilhørighetsfølelse (De Cleen 2017: 3).

å skille nasjonalismen anvendt av det radikale høyre fra andre partier, da det ekskluderer moderate eller liberale former for nasjonalisme (Mudde 2007: 17,22).

Radikale høyrepopulistiske partier tar avstand fra beskyldninger om at nativismen som fremmes er rasistisk, i den forstand at det eksisterer et naturlig hierarki blant grupper. De fleste partier i partifamilien har derimot tilegnet seg en etnopluralistisk nativisme, som er enklere for velgere å støtte opp om. Man foretrekker sin egen nasjon nettopp fordi det er sin egen, og ikke nødvendigvis fordi man hevder at den er overlegen eller bedre enn andre. Akkurat hva som definerer grensen for hvem som inkluderes i nasjonen er åpenbart subjektivt og varierer, en kulturell komponent er derimot ofte tilstede. Etnopluralisme hevder å hedre forskjeller mellom nasjoner og argumenterer for at disse forskjellene må beskyttes fra masseinnvandrings og globalisering (Golder 2016: 480, Mudde 2007: 18). Anti-globalisme er dermed iboende i etnopluralismen. Nativisme er et begrep som rommer flere aspekter, og man unngår med dette å redusere radikale høyrepopulistiske partier til en enkelt sak som antiinnvandrings. I den nativistiske tilnærmingen ligger et grunnleggende prinsipp om å sette «sitt eget folk» først. Dette gjelder for så og si alle politikkområder og fører derfor til at kulturelle aspekter er viktig for den politiske appellen. Økonomisk politikk blir i denne sammenheng ofte annenrangs, i den forstand at prioriteringer i favør av innfødte, eller «folket» slik populistene ville referert til, trumfer alle andre hensyn (Golder 2016: 480).

Autoritarianisme som ideologi fremmer lov og orden. Det innebærer en tro på et strengt kontrollert samfunn der overtredelser skal straffes hardt. Dette er en måte å opprettholde kontroll på. Moral, slik det defineres av en spesifikk gruppe, står sterkt. Utenforstående som ikke føyer seg etter normer og regler straffes for det på bakgrunn av en moralsk autoritet. I form av et personlighetstrekk innebærer autoritarianisme at man har en tendens til å glorifisere, underordne seg og være ukritisk til en autoritær figur i en gruppe man føler tilhørighet til (Mudde 2007: 22-23). Dette sammenfaller med en større personifisering av politikken, og en fremvoksende generasjon av karismatiske partiledere generelt og i radikale høyrepopulistiske partier. En viktig del av retorikken til disse karismatiske lederne er å utpeke såkalte fiender man kan mobilisere en felles motstand mot. Dette kombineres derfor ofte med en motstand mot eliter som overnasjonale organisasjoner, eller utenforstående som innvandrere. Som leder av et politisk parti er man åpenbart en del av en etablert elite, men gjennomført fremmer radikale høyrepopulistiske ledere seg som en del av folk flest i motsetning til andre politikere. Det antas også at karismatiske ledere har større sannsynlighet for å vokse frem samt gjøre det godt i perioder med store sosioøkonomiske endringer, og særlig dersom økonomiske kriser

sammenfaller med politiske kriser (Eatwell 2018: 255-257, Moffitt 2016: 3). Populistiske politiske bevegelser har historisk sett blitt drevet av økonomiske, sosiale og politiske kriser fordi de tilbyr enkle løsninger på komplekse samfunnsproblemer med en karismatisk fremtoning som appellerer til folkets følelser gjennom en sensasjonspreget narrativ bygget på myter og frykt (Dzurinda 2016: 171-172). Igjen er det tydelig at finanskrisen og flyktningkrisen sannsynligvis har vært hendelser som har medført gode fasiliteter for styrkingen av de radikale høyrepopulistiske partiene (Zarzajeros 2016: 188, Fotopoulos og Kaimaklioti 2016: 266).

Den tredje karakteristikken ved radikale høyrepopulistiske partier er populisme. Populisme betegnes som en tynn ideologi som kombineres med andre tykkere ideologier langs hele den politiske akse. Ideologien anser samfunnet som delt mellom det ærlige og redelige folket og den korruperte eliten (Mudde 2007: 23). Disse to grupperingene har ulike interesser og det pågår dermed en konflikt, hvor folket er i opposisjon mot eliten. I denne konflikten fremstilles folket som bedre enn eliten som styrer over dem (Kaltwasser mfl. 2017: 6). Populister har til felles at de hevder å tale på vegne av «folket». Det er ulikt hvordan et folk velger å definere in- og utgrupper, men det vil alltid bestå av et ekskluderende element (Zarzajeros 2016: 186). Eliten kan være økonomisk, politisk eller kulturell, men består av grupperinger med tilgang på makt og ressurser. Eliten kan være nasjonal eller internasjonal slik som EU eller andre internasjonale organisasjoner. «Folket» oppfatter eliten som en gruppe som lever et liv frakoblet fra vanlige folks hverdag, og som slipper å forholde seg til de samme reglene og utfordringene som de selv må (Brubaker 2017: 363).

I tillegg til motstanden mot eliten, har populismen også et fokus og en forakt nedover på den sosioøkonomiske rangstigen. På bunnen av samfunnet finner man de som ikke har orden på livet sitt, som ikke bidrar til samfunnet og som snylter på fellesskapets goder. Dette er heller ikke en gruppe som inkluderes i forestillingen om det respektable, hardtarbeidende og «normale» «folket». Eksempelvis fremstilles innvandrere ofte i denne gruppen. Motstanden mot det laveste samfunnslaget og eliten sammenfaller ved at eliten hyppig anklages for å ha større solidaritet og en urettferdig høyere ressursbruk til denne delen av befolkningen enn til «folket». Storskala innvandring, den økonomiske utviklingen mot mer internasjonal åpenhet, samt en trend som støtter opp om frigjørende liberalisme på en rekke verdibaserte områder anses som et prosjekt styrt av en sosial, økonomisk og kulturell liberal elite som ikke alle kjenner seg igjen i eller er komfortabel med. Dette skaper et handlingsrom for populister å nettopp kunne hevde at de taler på vegne av «folket» mot en distansert elite med fremmedgjorte prioriteringer (Brubaker 2017: 363, 372-373). Oppfatningen er at ekskluderte grupper ikke kan

gjøre krav på de samme godene og rettighetene som «folket» (Golder 2016: 479). «Folket» har derfor ofte blitt tilegnet en nasjonalistisk undertone i de populistiske strømningene, ved at det fremmes en sterk nasjonal stolthet (Kaltwasser mfl. 2017: 5). Populisme sammenfaller derfor godt med nativisme, siden begge konseptene fokuserer på «folkets» suverenitet og viktigheten av nasjonalstaten. Selv om populisme kan knyttes til tykkere ideologier langs hele den politiske skalaen har de mest fremtredende tilfellene av populistisk politikk vært nasjonalistisk, og plassert seg på politikkenes høyre i Vesten (de Cleen 2017: 1).

Populisme er etterhvert blitt et ladet begrep som benyttes for å stigmatisere og delegitimere aktører eller budskap (Brubaker 2017: 359, Kaltwasser mfl. 2017: 3, Moffitt 2016: 2). Dette baserer seg på forutinntatte antakelser og subjektive oppfatninger av den politiske utviklingen mange land står ovenfor. Populisme som begrep i akademia er derimot en kategori som anvendes for å beskrive og analysere visse deler av utviklingen i samfunnet, på lik linje med hvilke som helst andre samfunnsvitenskapelige begreper man anvender i et studie. Jeg vil derfor klargjøre at anvendelsen av begrepet i denne avhandlingen følger sistnevnte.

3.2.2 Den økonomiske politikken

Det er vanskelig å enhetlig plassere partifamiliens økonomiske politikk langs den klassiske høyre-venstre aksene som skiller mellom favorisering av statlig innblanding i økonomiske anliggende og støtte for markedsbaserte løsninger. Det har vært en presentert inndeling i litteraturen at radikale høyrepopulistiske partier i Øst-Europa befinner seg nærmere det politiske venstre, mens partiene i Vest-Europa har en posisjon mer sammenfallende med det politiske høyre (Otjes mfl. 2018: 1,3). Radikale høyrepopulistiske partier har typisk sluttet seg til en neoliberal økonomisk politikk, noe som innebærer oppslutning om et fritt marked og liberalisering. Partifamilien har derimot tilegnet seg en særegen todeling, der dette standpunktet hovedsakelig gjelder nasjonalt. Samtidig motsetter partiene seg og kritiserer systematisk internasjonal åpenhet. Retorikk i favør av å bekjempe urettferdig konkurranse er et gjentakende eksempel på dette. Dette er særlig appellerende for den delen av elektoratet som møter de negative konsekvensene ved økonomisk integrasjon. Det er i tillegg et politikkområde som radikale høyrepopulistiske partier kan ta eierskap over siden de etablerte partiene har lagt til rette for en slik integrasjonsprosess (Swank og Betz 2003: 218,223).

Den globale finanskrisen og det faktum at partifamilien har tilegnet seg større makt ved hjelp av høyere valgoppslutning samt regjeringdeltakelse i noen tilfeller, innebærer at den økonomiske agendaen har fått økt oppmerksomhet (Otjes mfl. 2018: 1). Dette gjelder både i

partienes politikkføring og til en viss grad akademias forskningsfokus. Otjes med kollegaer (2018) har publisert et nyere forskningsbidrag som tar for seg partifamiliens økonomiske politikk med et nytt perspektiv⁶. De hevder at man ikke kan forstå dette ut i fra den tradisjonelle høyre-venstre inndelingen, slik som tidligere forskning har forsøkt. Det er derimot partifamiliens kjerneideologi, som presentert over, som best forklarer et enhetlig økonomisk standpunkt blant radikale høyrepopulistiske partier. Tross at de plasserer seg ulikt på en økonomisk interesseakse. Den økonomiske politikken omtales derfor i form av økonomisk nativisme, økonomisk authoritarianisme og økonomisk populisme, der førstnevnte ser ut til å inneha høyest prioritet og er den faktoren som best samler samt forklarer partifamiliens økonomiske politikk (Otjes mfl. 2018: 286). I sin helhet er dette en politikkføring som favoriserer visse grupper over andre, og på den internasjonale arenaen sin egen nasjon over andre. Avhandlingen tar dette videre for seg som utgangspunkt for hvordan man kan forstå radikale høyrepopulistiske partiers økonomiske politikk.

Kjernen i *økonomisk nativisme* er at nasjonale økonomiske interesser er truet. Denne trusselen kommer fra utalandske aktører og kan ta to ulike former. Henholdsvis innvandring og frihandel. Motstanden mot innvandring på et økonomisk grunnlag knyttes til velferdsstatens generøsitet. Velferdsnasjonalisme⁷ innebærer et standpunkt der velferdsgoder burde reserveres for «folket» og dermed at innvandrere eller andre som ikke inkluderes i definisjonen av det nasjonale folket ekskluderes. Det anses som nødvendig å gjøre et slikt skille for å opprettholde solidariteten blant velferdsstatens deltakere. I den nasjonale politikkføringen er velferdsnasjonalisme den hyppigste formen for økonomisk nativisme. Velferdsnasjonalisme handler om å beskytte velferdsstaten mot økt press fra innvandring som en ekstern trussel. På den andre siden handler motstand mot frihandel, og den medfølgende oppslutning om proteksjonisme, om å beskytte nasjonen mot en ekstern trussel i form av uregulert frihandel som ikke tjener nasjonens interesser. Anti-globalisme inngår i dette, og utdypes i neste seksjon. Denne avhandlingen har rettet fokuset mot internasjonale økonomiske relasjoner, og økonomisk nativisme i form av motstand mot frihandel anses derfor som mest relevant. Motstanden mot handelsåpenhet knyttes til realismens antakelse om handel som et nullsumspill, der produksjon av varer og tjenester enten kan gi arbeidsplasser i eget land eller

⁶ Otjes mfl. (2018) baserer seg på Laurenz Ennser-Jedenastik (2016) sitt studie av Det østerrikske frihetspartiet (FPÖ), hvor han slår fast at den økonomiske politikken karakteriseres best av nativisme, populisme og authoritarianisme. Otjes mfl. utfører et komparativt studie av syv radikale høyrepopulistiske partiers partiprogram for å undersøke hvorvidt dette gjelder i flere tilfeller og slår fast at kjerneideologen former den økonomiske politikken.

⁷ Velferdsnasjonalisme omtales ofte som velferdssjåvinisme, men dette er et mer ladet og stigmatisert begrep. Jeg velger derfor å anvende velferdsnasjonalisme for dette fenomenet i denne avhandlingen.

utenlands. Siden 1990-tallet har derfor radikale høyrepopulistiske partier gradvis tatt sterkere motstand mot økonomisk globalisering. Partiene hevder at økonomien skal tjene nasjonen, og må derfor kontrolleres av den. Dette kan innebære å beskytte nasjonale industrier og å stenge grensene for internasjonal handel (Otjes mfl. 2018: 273-274, 286).

Økonomisk authoritarianisme bunner i en ide om at brudd på normer og regler må straffe seg. I partifamiliens nasjonale politikkføring tar dette form som en differensiering mellom grupperinger som fortjener eller ikke fortjener økonomisk hjelp i vanskelige situasjoner. Dette skillet baserer seg på hvorvidt man er selvforskyldt sin egen økonomiske vanskeligstilte situasjon eller ikke. Er man for eksempel gammel eller funksjonshemmet kan man ikke bidra som arbeidstaker, og fortjener den økonomiske hjelpen velferdsstaten måtte tilby. På den andre siden fremstilles en gruppering som kan jobbe, men som foretrekker å leve på sosialhjelp i en eller annen form. Denne gruppen anses som en intern trussel mot velferdsstaten, og må derfor straffes ved å ekskluderes (Otjes mfl. 2018: 274). Økonomisk authoritarianisme legger dermed strenge føringer for hva som anses som riktig og galt i møte med etablerte regler og normer. Jeg vil argumentere for at dette kan overføres til internasjonale økonomiske relasjoner. Her råder det også et sterkt inntrykk av hvem som fortjener hva. Der ens egen nasjon gjerne fortjener mer enn den får i møte med andre stater i et konkurransedrevet system. Dermed trekkes urettferdig konkurranse frem, og med det at nasjonen ikke behandles rettferdig i det internasjonale systemet. Det tegnes et bilde av at den urettferdige konkurransen, konstruert av den økte globaliseringen, svekker nasjonens stillingen i det internasjonale systemet. Igjen er dette en appell som sannsynligvis vil treffe den generelle patriot, men i sær deler av elektoratet som også føler seg tilsidesatt av utviklingen i den internasjonale økonomien. Enten ved at man ikke tar del i den økonomiske veksten, at man opplever kompetansen sin som utdatert og erstattet av teknologi, eventuelt at man utkonkurreres på arbeidsmarkedet når arbeidsplasser flyttes til lavtlønnede regioner eller billigere utenlandsk arbeidskraft kommer til.

Økonomisk populisme er en form for økonomisk antielitisme. Standpunktet baserer seg på kampen mellom det uskyldige folket og den korruperte eliten. Dette innebærer tiltak for å hindre den økonomiske rollen, påvirkningsmakten og forbruket til både økonomiske og politiske eliter. Eliten har mistet kontakten med den generelle befolkningen og bruker makten sin for å styrke sin egen posisjon og realisere egeninteresser (Otjes mfl. 2018: 275,286). Radikale høyrepopulistiske partier hevder dermed å tale på vegne av «folket» mot for eksempel overnasjonale organisasjoner som EU og andre etablerte eliter. «Folket» betegnes som moralsk intakt, oppriktige og ærlige, hardtarbeidende, og en gruppe som vet hva det innebærer å slite

økonomisk (Brubaker 2017: 363). Brubaker inkluderer proteksjonisme som et av elementene i det populistiske repertoaret, i tillegg til for eksempel anti-institusjonalisme som innebærer mangel på tillitt til etablerte institusjoner. Den populistiske proteksjonismen handler om å beskytte «folket» mot trussel ovenfra, under fra og i dag særlig utenfra. Brubaker skiller mellom kulturell, sikkerhetsmessig og økonomisk proteksjonisme. Sistnevnte er åpenbart mest relevant i forbindelse med denne avhandlingens tematikk, men i den generelle politiske appellen til partifamilien gis det kulturelle aspektet mest plass. Trusselen i økonomisk betydning er mot nasjonale produsenter fra utenlands produserte produkt, og mot nasjonale arbeidstakere fra billigere utenlandsk arbeidskraft. Generelt er det proteksjonistiske narrative basert på en overbevisning om at «folket» må beskyttes både økonomisk, kulturelt og fysisk mot den neoliberale økonomien, åpne grenser, en kosmopolitisk kultur og et åpent samfunn som hevdes å være favorisert av en økonomisk, politisk og kulturell elite både nasjonalt, på europeisk nivå og i den vestlige verden. Populistisk proteksjonisme avhenger av kriseretorikk. Det innebærer at trusselen man hevder å beskytte «folket» mot overdramatiseres, og når man sitter ved makten overdrives responsen man har satt i gang i møte med de presenterte truslene. Folket beskyttes fra en trussel mot «våre» jobber, «vår» velstand, «vår» økonomiske sikkerhet og «vår» levemåte (Brubaker 2017: 366,371,378). Både flyktningkrisen og finanskrisen har dermed vært viktige hendelser for å rettferdiggjøre og underbygge retorikken høyrepopulistiske partier fremmer.

I tillegg til en populistisk økonomisk proteksjonisme, vil jeg argumentere for at radikale høyrepopulistiske partier også fremmer en populistisk politisk proteksjonisme. Der folket og nasjonens suverenitet beskyttes mot overnasjonale politiske og økonomiske eliter som overnasjonale organisasjoner og institusjoner. Eksempler på slik retorikk kan være at deltakelse i internasjonale organisasjoner og avtaler går på kompromiss med statens, og dermed folkets, selvbestemmelsesrett. Det ser ut til å være en utbredt oppfatning blant befolkningen at internasjonalisering og globaliseringen som økonomisk prosess spiller en viktig rolle i ulike ugunstige økonomiske situasjoner folk møter i hverdagen. Partifamilien har en tendens til å henvende seg til denne delen av elektoratet som opplever økonomisk usikkerhet grunnet blant annet globalisering. Opinionen ser ut til å veie kostnadene av globalisering tyngre enn fordelene. Det kan derfor se ut til at radikale høyrepopulistiske partier har generert oppslutning ved å fremme nasjonalistiske økonomiske program gjeldene for internasjonale relasjoner (Swank og Betz 2003: 221,223). Dette utdypes i neste avsnitt.

3.2.3 Antiglobalisme

Som nevnt inkluderes antiglobalisme i partifamiliens ideologi gjennom en motstand mot prosesser der grenser viskes ut og hvor politisk og økonomisk makt forskyves. Gjennom en proteksjonistisk appell fremmes det at «folket» må beskyttes mot denne utviklingen.

Globalisering har blitt en av de viktigste begrepene for å beskrive og analysere den moderne verden (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 63). Det er ingen tydelig definisjon eller enhet i litteraturen om en definisjon av globalisering, og flere ulike aspekt kan fremheves i en beskrivelse av prosessen. Generelt involverer prosessen en utvidelse og forsterkning av både interaksjoner og gjensidig avhengighet mellom folk og stater. Noen vektlegger den teknologiske utviklingen, andre vektlegger utbedring av kommunikasjonsfasiliteter, internasjonalisering av statlig aktivitet på en skala man ikke har sett tidligere eller kapitalismens produksjonsmønster (Cohn 2010: 5,7). I de fleste tilfeller refereres det derimot til en økonomisk kontekst. Herunder opprettelsen av et globalt marked og en dramatisk reduksjon i handelsbarrierer og en medfølgende vekst i internasjonal handel (Frieden, Lake og Scultz 2010: 218). Politisk globalisering er heller ikke ubetydelig. Her pekes det blant annet på maktskiftet fra stater til overnasjonale organisasjoner. Dette fører til at stater opplever større vanskeligheter med å opprettholde autonomi og suverenitet over politikken (Della Porta, Caiani og Wagemann 2012: 2). Gjennom den politiske globaliseringen overføres beslutningsmakt i stadig større omfang til overnasjonale politiske nivå, men nasjonalstaten er fortsatt den viktigste arenaen hvor folket er representert, der politiske valg holdes og den politiske debatten er organisert og oppleves som aktuell (de Cleen 2017: 7-8). Nasjonalstaten er dermed konteksten man føler tilhørighet til, og avstanden til den politiske eliten med beslutningsmakt legger til rette for både en distansering og dermed ofte motstand. Et av hovedaspektene ved globaliseringen omfatter forholdet mellom den politiske og økonomiske sfæren. Selv de som er skeptiske til omfanget av globale sammenvevinger, vil sannsynligvis si seg enig i at politikk og økonomi er en nøkkel for samspillet i dagens internasjonale relasjoner (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 80-81).

Globaliseringen har også et åpenbart kulturelt aspekt som kan knyttes opp mot den økte oppslutningen om nasjonalisme som ideologi og politisk bevegelse. Negative holdninger til flyktninger, lovlige og ulovlige innvandrere, samt multikulturalisme råder blant radikale høyrepopulistiske partiers elektorat, og er antatt å være hovedgrunnen til at man velger å gi sin støtte til disse partiene (Della Porta, Caiani og Wagemann 2012: 2, Caiani og Della Porta 2018: 341-342, Akkerman 2012: 512). Dette er et vel-utforsket fenomen, og tross viktigheten av

denne tematikken i den politiske appellen til radikale høyrepopulistiske partier er det ikke fokus i denne avhandlingen, da det forsøkes å studere andre aspekt ved partifamiliens politikkføring og retorikk.

Radikale høyrepopulister anser alle aspekter ved globalisering som en trussel, og noe man må beskytte nasjonalstaten mot. Globaliseringen kan hevdes å ha opprettet en ny sosial og kulturell skillelinje, der radikale høyrepopulistiske partier er blant motstanderne mot globaliseringen. Partifamilien fronter tydeligere nasjonale skiller gjennom kulturell og økonomisk proteksjonisme. De omtales derfor som «no globals». Dette er en partifamilie som har fått en fornyet oppslutning i en sosial og politisk kontekst hvor to korrelerte prosesser har formet samfunnsutviklingen. Henholdsvis den økonomisk globalisering og en politisk legitimitetskrise (Della Porta, Cainan og Wagemann 2012: 1,3-4).

En snevrere, men mer relevant, forståelse av globalisering fokuserer på den økonomiske prosessen og hvordan den påvirker folks livskvalitet. Globalisering antas å ha skapt grupper som vinner eller taper på utviklingen. Denne observasjonen har ført til at analytikere har spådd at utviklede land kan møte en sosial og politisk konflikt vedrørende den økonomiske åpenheten, med mindre det utvikles omfattende sosiale ordninger som reduserer den negative innvirkningen verdens frihandel har på visse grupper i samfunnet (Frieden, Lake og Scultz 2010: 238). Hvorvidt høy oppslutning om radikale høyrepopulistisk antiglobalisme er et uttrykk for en slik konflikt er vanskelig å sette fingeren på, men ikke utenkelig. Det kan dog forventes at globalisering genererer et potensial for støtte til økonomisk proteksjonisme, fordi grupperinger som ikke tar del i globaliseringens gevinster ønsker kompensasjon mot økt konkurranse på arbeidsmarkedet og flytting av arbeidsplasser til lavtlønnede regioner (Bronschier 2018: 221). For selv om globalisering ofte forstås og forklares ut i fra makroforhold, oppleves både de økonomiske og politiske mulighetene og restriksjonene i aller høyeste grad på et individuelt nivå (Smith, El-Anis og Farrands 2013: 81).

I utviklede land er arbeidere som regel den gruppen i samfunnet som i størst grad blir påvirket negativt av globaliseringen. Særlig ufaglærte. Etterhvert som rike land blir tettere integrert med både hverandre og utviklingsland, øker konkurransen på arbeidsmarkedet fra ufaglærte fra sistnevnte. Dette fører til at produksjon av arbeidskrevende produkt flyttes fra utviklede land til utviklingsland, noe som resulterer i tap av arbeidsplasser i førstnevnte. Frykten er at globaliseringen skal øke ulikheter, og at arbeidere i stadig større grad havner bakpå i utviklingen. Den økende asymmetrien mellom arbeid og kapital forsterkes av at kapital enklere

kan flyttes rundt internasjonalt i søken etter høyere profitt enn det arbeidskraft er i stand til. Uavhengig av den faktiske rollen internasjonal handel har i fremveksten av en økende ulikhet, råder det en utbredt og politisk mektig antakelse om at påvirkningseffekten er stor. I en politisk konflikt mellom globaliseringens vinnere og tapere, har utviklingen det siste tiåret mest sannsynlig styrket posisjonen til sistnevnte (Frieden, Lake og Scultz 2010: 514-515, 519). Herunder både finanskrisen og flyktningkrisen.

3.3 Analysedimensjoner

Analysedimensjonene har som mål å sammenfatte de viktigste aspektene knyttet til internasjonal politisk økonomi og internasjonale økonomiske relasjoner som er presentert i dette teorikapitlet. Disse analysedimensjonene utformes med hensikt om å utgjøre systematiseringsgrunnlaget i den kvalitative innholdsanalysen som utgjør studiets hoveddel (Bratberg 2014: 99). De bidrar på den måten til å besvare det tredje forskningsspørsmålet ved å kartlegge tematikken for partifamiliens økonomiske proteksjonistiske appell. Dette er en forenklet fremstilling av partiledernes argumentasjon for økonomisk proteksjonisme, og derfor vil alle potensielle temaer aldri kunne inkluderes i rammeverket. Dette kapitlet vil redegjøre for hvorfor disse seks dimensjonene anses som hensiktsmessige for å besvare den gitte problemstillingen. Begrepet dimensjoner anvendes da dette ikke er gjensidig utelukkende kategorier. Et behov for økonomisk proteksjonisme kan rettferdiggjøres gjennom én eller flere av dimensjonene, og i ulik grad.

Sammenfattingen av den presenterte teorien til disse seks analysedimensjonen har vært den mest tidkrevende prosessen i arbeidet med denne avhandlingen. Meg bekjent foreligger det ikke tidligere forskningsbidrag som utfører en slik kartlegging, og jeg har derfor ikke hatt konkrete inndelinger å basere analysedimensjonene på. En sammenfatting av temaene rundt partifamiliens økonomiske politikk kombinert med teorier fra internasjonal politisk økonomi har derfor blitt løsningen. Denne inndelingen gjør det mulig å systematisere hvilke temaer som anvendes for å fremme og rettferdiggjøre et presentert behov for økonomisk proteksjonisme. Jeg vil derfor argumentere for at disse analysedimensjonene danner et rammeverk som i seg selv kan anses som et bidrag til forskningslitteraturen vedrørende den radikale høyrepopulistiske partifamilien. Videre presenteres analysedimensjonene, og deretter spesifiseres disse ved å kort gjøre rede for hvilke teoretiske aspekt som inngår i hver enkelt dimensjon samt avklaring av hvilken hensikt dimensjonen har i avhandlingens kvalitative analyse.

1. Suverenitet(savståelse): deltakelse i internasjonale organisasjoner og avtaler går på kompromiss med statens (og dermed folkets) selvbestemmelsesrett.
2. Maktpolitikk: Internasjonal handel innebærer urettferdig konkurranse og tjener derfor ikke nasjonale interesser (nullsumspill)
3. Tap av arbeidsplasser: Globaliseringen medfører en uønsket eksportering av nasjonale arbeidsplasser til lavtlønnede regioner.
4. Sosial dumping: Nasjonale arbeidstakere utkonkurreres av arbeidsinnvandrere.
5. Velferdsnasjonalisme: økt konkurranse om velferdsgoder fører til at man ønsker en prioritering av den nasjonale befolkningen, og en medfølgende ekskludering av innvandrere fra velferdsordningene.
6. Frihandel: handel er gjensidig fordelaktig og legger til rette for samarbeid som bidrar til fredelige internasjonale relasjoner («plus-sum game»).

Streben etter å opprettholde statens *suverenitet* står sterkt i realismens syn på internasjonale økonomiske relasjoner. For den høyrepopulistiske partifamilien står behovet for å fronte statens suverenitet like sterkt som å motsette seg suverenitetsavståelse. Derav betegnelsen suverenitet(savståelse). Den økonomiske åpenheten og nedbyggingen av barrierer mellom staters grenser fører til at statens suverenitet kan oppleves som truet. Det oppstår dermed et spenningsforhold mellom internasjonalt økonomisk samarbeid for stabilitet og streben etter nasjonal velstand og autonomi. Mangelen på en overordnet myndighet i det internasjonale systemet forsterker dette. I streben etter å opprettholde statens suverenitet oppstår en motstand mot en politisk globalisering der et maktskifte fra stater til overnasjonale organisasjoner fører til større vanskeligheter med å opprettholde autonomi og suverenitet over egen politikk. Dette er en del av den populistiske politiske proteksjonismen der det frontes at folket og nasjonen må beskyttes fra overnasjonale politiske og økonomiske eliter som komprimerer «folkets» selvbestemmelsesrett.

Maktpolitikk er kjernen i realismens verdensbilde. Realismen legger til grunn at internasjonale økonomiske relasjoner mellom stater er konkurransedrevet og at det er en direkte link mellom staters konkurranse om makt og økonomisk velstand. I et anarkisk system er det naturlig med en konkurranse mellom stater, motivert av nasjonale interesser med mål om å forme økonomiske forhold deretter. Selv om stater uttrykker støtte for frihandel vil den faktiske politikkføringen likevel samsvare med nasjonale egeninteresser. Dette utspiller seg også i internasjonale økonomiske organisasjoner, og de kan derfor ikke anses som nøytrale. De

sterkeste statene tilpasser regelverket etter sine interesser og utfordringen i det moderne økonomiske systemet er derfor en mangel på rettferdig konkurranse. Dette uttrykkes i partienes økonomiske nativisme, der motstanden mot frihandel begrunnes i et behov for en beskyttelse fra uregulert frihandel som ikke tjener nasjonens interesse. I realismens tankegang er handel et nullsumspill, og kun en metode for stater å bli rikere på og tilegne seg mer makt slik at de er bedre rustet til å fremme nasjonale interesser internasjonalt. I trå med økonomisk autoritarianisme opplever man at nasjonen fortjener mer enn den får i møte med andre nasjoner i et konkurransedrevet system. Dermed trekkes urettferdig konkurranse nok en gang frem. Dette er en politisk appell som partifamilien har etablert eierskap til fordi de etablerte partiene gjennom tiår har lagt til rette for den økonomiske integrasjonen. Denne appellen går hånd i hanske med populismens motstand mot det etablerte.

Tap av nasjonale arbeidsplasser og sosial dumping er begge dimensjoner som omhandler arbeidsliv. Dette er høyaktuelt da ufaglærte arbeidere ofte trekkes frem som en av grupperingene som ikke tar del i fordelene ved globaliseringens internasjonal integrasjon. Realismen karakteriserer internasjonale økonomiske relasjoner som et nullsumspill, der produksjon enten kan ansette arbeidere nasjonalt eller i utlandet. Den økonomiske populismen tar til ordet for å beskytte det hardtarbeidende «folket» fra eksterne trusler mot «våre» arbeidsplasser. Dette er en trussel i form av billigere arbeidskraft, enten i andre lavtlønnede regioner eller fra arbeidsinnvandrere. Arbeidsliv har en sterk politisk påvirkningskraft fordi det rammer reelt og hardt på individnivå, og på den måten får nasjonale forhold stor innvirkning på internasjonale økonomiske relasjoner.

Velferdsnasjonalisme er direkte knyttet til økonomisk nativisme. Nasjonens økonomiske interesser er truet av en innvandring som blant annet er forårsaket av globaliseringen. I denne analysen er fokuset rettet mot internasjonale økonomiske relasjoner, og som nevnt er velferdsnasjonalisme særlig knyttet til nasjonal økonomisk politikk. Majoriteten av talene som studeres fremføres i en nasjonal kontekst, så selv om velferdsnasjonalisme ikke er like relevant for avhandlingens overordnede fokus er det sannsynlig at partilederne prioriterer å trekke det frem.

De fem første kategoriene knytter seg til realismens proteksjonisme. Det er tematikken rundt den proteksjonistiske appellen problemstillingen forsøker å belyse, men det er likefullt nødvendig å inkludere frihandel som en egen dimensjon. *Frihandel* representerer liberalismens verdensbilde, der handel er gjensidig fordelaktig for statene både i form av økonomisk vekst

og internasjonal stabilitet. Dette er som nevnt motparten til økonomisk proteksjonisme. Ved å inkludere denne kategorien åpner jeg for at partiledernes taler heller fronter frihandel, og at jeg som forsker ikke kun inkluderer faktorer jeg leter etter. Denne dimensjonen fungerer dermed som en kontroll, og uten denne ville analysen potensielt fremstille et skjevt bilde. Høyt utslag på denne dimensjonen vil bety at økonomisk proteksjonisme trolig ikke er et prioritert politikkområde, og muligens heller ikke et standpunkt som sammenfaller med partiets politikkføring.

4 Undersøkelsenhetene

Før jeg går videre til analysen er det nødvendig å presentere de aktuelle politiske partiene nærmere, for å bidra med noen nødvendige avklaringer. Det republikanske partiet defineres vanligvis ikke innenfor den radikale høyrepopulistiske partifamilien, men under Donald Trumps ledelse vil jeg argumentere for at definatoriske fellestrekk er tilstede. Dersom partifamiliens medlemmer kan plasseres langs en skala, er Fremskrittspartiet å anse som mindre radikal enn mange av sine europeiske søsterparti (Kitschelt 2008: 121). Mudde er blant forskerne som ikke definerer FrP innenfor partifamilien i det hele tatt. Sverigedemokratene er på den andre siden et uttalt radikalt høyrepopulistisk parti med røtter i høyreekstremisme (Rydgren 2006: 2). Sverigedemokratenes posisjon innenfor partifamilien er ubestridt i akademia. Undersøkelsenhetene representerer dermed noe av variasjonen innad i partifamilien. Det er i tillegg variasjon i det institusjonelle rammeverket partiene opererer innenfor, dette kommer jeg tilbake til i metodekapittelet, men alle tre landene har til felles at radikal høyrepopulisme har en signifikant oppslutning i befolkningen. Videre gjør dette kapitlet kort rede for Det republikanske partiet, Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene. Avslutningsvis presenteres avhandlingens tre hypoteser, som tar høyde for informasjonen som fremgår av dette kapitlet og det foregående teorikapitlet.

4.1 Det republikanske partiet ved Trump: «Trumpism»

I 2016 vant Donald Trump partiets innledende runder og ble Det republikanske partiets presidentkandidat, etterfulgt av en nasjonal valgseier som gav han presidentembetet. Til forskjell fra en statsminister i et parlamentarisk system, slik vi har i Skandinavia, innehar en amerikansk president flere myndigheter og ansvarsområder i kraft av å besitte det utøvende organ (Kernell mfl. 2016: 283). Med dette følger stor makt, stor synlighet og større spillerom for en enkeltperson å forme politikken. Politikken og filosofien Donald Trump har forfektet under sin presidentkampanje og tid som president refereres til som «Trumpism» (Post 2017).

Det republikanske partiet utgjør det konservative partiet i USAs topartisystem, og anses ikke for å være en del av den radikale høyrepopulistiske partifamilien. Republikanerne favoriserer en mindre og billigere føderal styresmakt, fremmer lavere skatter og mindre regulering av næringslivet, mindre midler til sosial velferd og mer til forsvar, samt et konservativt verdisyn (Kernell mfl. 2016: 515). Topartisystemet består av to store partier på hver sin side av den politiske imaginære aksene, og hver av partene favner brede koalisjoner. «Tea Party» er en bevegelse innad i Det republikanske partiet, som representerer det radikale høyre. Bevegelsen

startet i etterkant av Barack Obamas første presidentvalgseier, på mange måter som en direkte protest mot ham som person samt hans politikk. Under «Tea Party» bevegelsens høyde i 2010 hevdet de å ha 550 000 medlemmer (Parker 2018: 636-637). «Tea Party» bevegelsen tar form som radikal høyrepopulisme, med likhetstrekk til fenomenet slik vi kjenner det i Europa (Neiwert 2018: 4,41, Parker 2018: 645). Nemlig nativisme, authoritarianisme og populisme. Dette var dermed en bevegelse som eksisterte innad i Det republikanske partiet allerede før Donald Trump annonserte sitt kandidatur. Trump identifiserte seg imidlertid med «Tea Party» bevegelsen på et tidlig stadium av sin valgkampanje, og denne fraksjonen i partiet anser Trump som sin kandidat (Neiwert 2018: 5).

Det republikanske partiet har de siste tiårene styrket sin posisjon, eksemplifisert av seks strake majoritetseiere i både Underhuset og Senatet fra 1994-2014. I 2016 hevder Kernell, Jacobsen, Kousser og Vavreck at partiets konkurransedyktighet derimot så ut til å være truet, på bakgrunn av demografiske trender. Den republikanske koalisjonen inkluderer en overvekt av hvite (87 prosent), menn, eldre, religiøse og sosialt konservative folk. Alle elementene er en minkende andel av elektoratet (2018: 516-517). Lite visste Kernell og kollegaene at Donald Trump ville bli valgt til president det samme året, med nettopp denne velgergruppen som sin base. Bestående av det kulturelle og raseklassiske bildet av den amerikansk identitet som i lengre tid har vært dominerende i «Tea Party» fraksjonen. Til forskjell fra de etablerte konservative er dette en reaksjonær gruppe som hevder USA er i rask nedgang fra sin storhetstid. En utvikling de anser som en trussel mot sosial, politisk og økonomisk stabilitet (Parker 2018: 630-631).

Før Trumps valgseier ble «Tea Party» bevegelsens kjernetilhengere ansett som en marginal undergruppe uten makt. Trumps valgkampanje viste derimot at de hverken var få eller maktesløse. Siden 2010 har bevegelsen vært erklært død av motstandere minst 18 ganger. Det etablerte har i stor grad ignorert tilstedeværelsen av denne blokken, og Trumps mobilisering av denne velgermassen inn på den offentlige politiske arenaen overrasket dermed mange. Ikke minst har valgkampanjen til Trump bidratt til å legitimere det radikale høyre, og internt i denne grupperingen anses valgseieren som en seier for deres verdisyn. «Tea Party» bevegelsen lever videre i beste velgående: som Trump-supportere (Neiwert 2018: 6,320, Parker 2018: 642,644). Det republikanske partiet under Donald Trump sin ledelse er dermed en del av den radikale høyrepopulismens globale spredning (Moffitt 2016:1).

4.2 Fremskrittspartiet (FrP)

Fremskrittspartiets forgjenger «Anders Langes parti til sterkt nedsettelse av skatter, avgifter og offentlig inngrep» vokste frem på tidlig 1970-tallet, og fikk sitt parlamentariske gjennombrudd i 1973 med fem prosent av stemmene. Blant årsakene til suksessen var en svekket partiloyalitet i elektoratet i etterkant av den opphetede folkeavstemningen om EF-medlemskap i 1972. Partiets kjernesak var redusering av skatter, og partiet kan sies å representere interessen til kapital over interessen til arbeid i det tradisjonelle interesseskillet. På tross av dette var ikke elektoratet utpreget høyreorientert i den økonomiske politikken, da partiet sanket flere stemmer fra stemmegivere som tidligere hadde stemt på det sosialistiske Arbeiderpartiet. Fra 1977 tok partiet navnet Fremskrittspartiet, og med sin nye leder Carl I. Hagen hadde partiet hatt synkende oppslutning i valg. Utover 1980-tallet endret dette seg. For første gang siden krigen ble innvandring satt på dagsorden og FrP klatret over 10 prosent i valg. FrP har klart å opprettholde suksessen, og mot slutten av 2000-tallets første tiår hadde partiet blitt det dominerende partiet på høyresiden av norsk politikk med flere stemmer enn Høyre i både 2005 og 2009 (Jupskås 2015: 23-24,26). Siv Jensen overtok dermed landets nest største parti i 2006. Partiets beste valgresultat er fortsatt 22,9 prosent i 2009. Et resultat som gjør FrP særdeles suksessfull også i Europeisk forstand (Widfelt 2018: 548).

FrP startet som et populistisk anti-skatt parti, og er med det ett av få eksempel på et radikalt høyrepopulistisk parti med et tydelig markedsorientert standpunkt. Markedsliberalisme står sterkere i FrP enn i sine nordiske søsterparti. De mest radikale forslagene for skatteuttak er tatt ut av FrPs politikk. Synet på velferdsstaten har utviklet seg til å bli mer positiv, men mye av den høyreorienterte økonomiske politikken er fortsatt tilstede. Innvandring er ikke et like definerende politikkområde for FrP sammenlignet med SD, men i norsk sammenheng er det likevel en viktig del av partiets profil. Radikal høyrepopulismes kjerneideologi nativisme, authoritarianisme og populisme er tilstede hos både SD og FrP, men er mindre vektlagt hos sistnevnte. Dette skyldes blant annet FrPs deltakelse i regjering fra 2013, som har bidratt til å tone ned disse karakteristikkenene. Dette er et press SD, som et politisk isolert parti, i svært liten grad har vært utsatt for (Widfeldt 2018: 550-552). FrP er på den andre siden blant de eldste og mest integrerte radikale høyrepopulistiske partiene i Europa (Bjerkem 2016: 234,236).

FrPs fokus på markedsøkonomi og selvidentifikasjon som liberal har bidratt til en diskusjon i faglitteraturen om hvorvidt partiet kan inkluderes i den radikale høyrepopulistiske partifamilien (Widfeldt 2018: 553). Partiet har i tillegg ved flere anledninger tatt avstand fra

mange av de andre radikale høyrepopulistiske partiene i Europa (Bjerkem 2016: 234,236). Cas Mudde er blant forskerne som ikke klassifiserer FrP innenfor partifamilien (2007,2016). Andre definerer derimot FrP som et radikalt høyrepopulistisk parti i europeisk forstand (Bjerkem 2016, Oesch 2008, Widfelt 2018, Jupskås 2015, Jupskås 2017, Kitschelt 2008), om ikke annet som et parti i den mer moderate enden av partifamiliens variasjonsskala (Jungar og Jupskås 2014). I denne avhandlingen er dette også utgangspunktet, og FrP studeres som et parti innenfor den radikale høyrepopulistiske partifamilien. At partiet fraviker fra for eksempel SD på flere punkter anses som interessant for den komparative analysen. Det samme gjelder for Det republikanske partiet, da interessen for analysen hovedsakelig er å studere forskjellene mellom disse partiene.

4.2.1 Holdning til EU/EØS

Norge står fortsatt uten medlemskap i EU etter tre søknader, henholdsvis i 1967, 1972 og senest i 1994 da 52,2 prosent av nordmennene stemte mot medlemskap i en folkeavstemning. EØS-avtalen står som Norges alternative tilknytningsform. Dette gjør Norge til det eneste skandinaviske landet uten EU-medlemskap. De skandinaviske landene har relativt få likheter i sitt forhold til EU, en variasjon som er noe overaskende i lys av de mange likhetstrekkene landene ellers innehar. Janne Haaland Matlary forklarer dette ut i fra tre faktorer: økonomiske faktorer som viktigst, i tillegg til utenrikspolitikk og opinion/ nasjonal identitet. Hovedtesen i litteraturen er at de økonomiske forholdene er den største forklaringsvariabelen for variasjonen i EU-forholdet til de nordiske landene. Den økonomiske eksportstrukturen og hva Europa kan tilby hver enkelt stat bidrar til å forklare hvorfor noen av disse landene er mer positive enn andre til EU medlemskap. Norge er en råmateriale produsent og eksportør, der olje og gass utgjør det største eksportsegmentet. En situasjon som medfører at Norge ikke nødvendigvis behøver EU-medlemskap for å sikre seg eksportmarked. Norske selskap har i mange tilfeller vært avhengig av statsstøtte, generert fra oljerikdommen, og har dermed ikke blitt globalisert like raskt som selskap i nabolandene. Norges opposisjon kan dermed best forklares ut ifra den relative rikdommen, og eksportsituasjonen. Til sammenligning er Sverige særlig avhengig av det europeiske markedet i sine viktigste sektorer, og var i en økonomisk omstilling på 90-tallet da medlemskap var tema (Matlary 2014: 247-252).

I motsetning til sine søsterparti i Skandinavia som er tydelige motstandere av EU, har FrP vært mer tvetydig (Widfeldt 2018: 552). I forkant av folkeavstemningen om EU-medlemskap i 1994 gikk FrP for slagordet «Ja til EØS, nei til union» i et forsøk på å tilfredsstille de ulike fraksjonene innad i det splittede partiet (Jupskås 2015: 25). Tvetydigheten har fortsatt og

skyldes delvis at Norge ikke er medlem, samt at det generelt anses som usannsynlig at spørsmål om medlemskap settes på dagsorden i nærmeste fremtid. Debatten om EU/EØS har likevel fått fornyet interesse, i form av negativ omtale, som følge av aktuell utvikling som finanskrisen, flyktningkrisen og Brexit. Dette bidrog trolig til at FrP vedtok motstand mot EU-medlemskap i 2017 (Widfeldt 2018: 552-553). Partiet har også nedfelt et ønske om å reforhandle EØS-avtalen i sitt partiprogram, men regjeringsplattformen slår fast at EØS-avtalen ligger trygt (Jeløya-plattformen 2018, Granvolden-plattformen 2019).

4.3 Sverigedemokratene (SD)

Sverigedemokratene (SD) ble dannet i 1988 som en direkte arvtager til Sverigepartiet, som igjen ble dannet av grupperinger med røtter i svensk fascisme. Den første tiden var det ikke et tydelig skille mellom partiet og antidemokratiske, nazistiske og fascistiske grupper. SDs opphav skiller seg dermed fra andre radikale høyrepopulistiske partier, og opphavet har bidratt til en politisk isolasjon som fortsetter i dag. Det er en utbredt konsensus blant Sveriges etablerte politiske partier om å unngå samarbeid og koalisjoner med SD (Rydgren 2006: 108, Widfeldt 2018: 549). Høstens valg synliggjorde konsekvensen av å isolere landets tredje største parti. Regjeringsstyring vanskeliggjøres når det eneste alternativet for å unngå samarbeid med SD er enten blokkoverskridende samarbeid eller å håpe på at SD ikke stemmer ned regjeringsforslag tross at de ikke har vært involvert i forhandlingene av disse (Widfeldt 2018: 559). Dette ledet som nevnt til en regjeringskrise, der det tok over 130 dager før en regjering var på plass. Svenske medier har heller ikke ansett partiet som stuerent, noe som reflekteres i dekningen av SD (Rydgren 2006: 108). Det var for eksempel en kontroversiell hendelse da SVT tok avstand fra partileder Jimmie Åkessons uttalelser om innvandrere under en direktesendt partilederdebatt to dager før riksdagsvalget i høst (Hammerstrøm og Moe 2018).

Partiets opphav er også årsaken til at det har tatt relativt lang tid for partiet å bygge opp velgeroppslutningen sin, og det parlamentariske gjennombruddet kom ikke før i 2011 (Widfeldt 2018: 545). SD har tydelig latt seg inspirere av andre radikale høyrepopulistiske partiers suksess i Europa, og uttalt at de gjerne ønsker tettere samarbeid med søsterpartier. Samtidig har partiet jobbet hardt med å endre omdømmet sitt for å øke både troverdighet, legitimitet og oppslutning. I 1996 ble uniformbruk forbudt, så sent som 1999 kom partiet med en offentlig fordømming av nazismen, og i 2003 gjorde partiet enda et forsøk på å kvitte seg med stigmaet rundt fortidens ekstremisme ved å offentliggjøre at FNs verdenserklæring om menneskerettigheter danner kjernen i partipolitikken. Fra tid til annen har det dukket opp

kontroverser der fortiden skinner igjennom og det blir tydelig at endringene ikke fullt ut er implementert i hele partiorganisasjonen (Rydgren 2006: 115-116). På tross av dette har partiet styrket sin posisjon de seneste årene, med en rekordhøy oppslutning på 17,5 prosent i høst. SD forblir likevel partifamiliens eneste skandinaviske tilfelle av politisk isolasjon (Widfeldt 2018: 545).

SDs hovedfokus er rettet mot det kulturelle aspektet av politikken. Innvandring er uten tvil SDs hjertesak, og partiet skiller seg fra sine skandinaviske søsterpartier ved at dette har vært hovedfokus helt fra begynnelsen (Rydgren 2006: 110, Widfeldt 2018: 550). Den økonomiske politikken kommer i skyggen av dette, både i form av prioritet og kontrovers, da den økonomiske politikken plasseres nærmere sentrum på den politiske aksen (Rydgren 2006: 114). Jeg anser det derfor som interessant å studere hvordan økonomiske standpunkt kommer til uttrykk, om det faktisk er så nedprioritert som antatt, og eventuelt hvilke dimensjoner som prioriteres i det hele tatt.

4.3.1 Holdning til EU

Sverige ble medlem av EU etter en folkeavstemning i 1994 der 52,3 prosent av befolkningen stemte for medlemskap. Sverige skilte seg fra Norge ved å være en moderne industriell økonomi som søkte tilpassing til den post-industrielle økonomien. Industriell eksport dominerer, og sektoren har en lang historie som internasjonalt integrert. I motsetning til den norske folkeavstemningen var dette aktører som stilte seg positive til EU-medlemskap, og det hadde en stor innvirkning på utfallet. Det var blant annet utslagsgivende at svenske selskap truet med å forlate Sverige dersom medlemskap ikke ble en realitet. At truslene i noen tilfeller ble fulgt opp la utvilsomt et press på myndighetene for medlemskap. I tillegg var fagforeningene positive til EU og ja-siden var godt organisert (Matlary 2014: 248,250-252). Dette skaper et annet klima for EU-debatten i Sverige enn Norge, der motstand mot EU ikke er like uttalt. Sverigedemokratene er likevel, i tråd med det generelle ståstedet i partifamilien, motstandere av EU⁸ (Widfeldt 2018: 553, Rydgren 2006: 102).

⁸ I et debattinnlegg i Aftonbladet datert 31.01.2019 gjør Jimmie Åkesson rede for «Därför ändrar vi vår EU-politik». Sverigedemokratene har lenge vært den tydeligste motstanderen mot EU i Sverige, og har blant annet tatt til ordet for en ny folkeavstemning om medlemskapet. Nå går Åkesson derimot ut å modererer dette. Det langsiktige målet er fortsatt å «steg för steg återföra beslutandemakten til Sverige», men Åkesson anerkjenner behovet for samarbeid og at den beste måten å påvirke retningen til EU er fra innsiden (Åkesson 2019).

4.4 Hypoteser

Basert på den presenterte teorien i det foregående kapitlet og informasjonen om undersøkelsenhetene som fremgår av dette kapitlet formuleres følgende antakelser om mulig funn i den kommende analysen:

H1: Det er vanskeligere for radikale høyrepopulistiske partier i Skandinavia å fremme et økonomisk proteksjonistisk standpunkt enn i USA, fordi landene har små og åpne økonomier som er avhengig av markedstilgang og eksport.

H2: FrP og Det republikanske partiet er styringspartier og tvinges dermed til å ha tydeligere standpunkt på forhold som gjelder internasjonale relasjoner og den globale økonomien enn opposisjonspartiet SD.

H3: Et eventuelt proteksjonistisk standpunkt i FrP og SD tar form som EU/EØS-motstand, herunder tematikk vedrørende sosial dumping og velferdsnasjonalisme.

5 Forskningsdesign og metode

Dette kapitlet redegjør for avhandlingens metodebruk. Først gjøres det rede for det overordnede forskningsdesignet, som er et komparativt casestudie mellom Det republikanske partiet ved Trump, Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene. Her diskuteres i tillegg studiets generaliseringsmuligheter, og jeg argumenterer for at det utarbeidede begrepsrammeverket basert på den presenterte teorien muliggjør en analytisk generalisering tross partifamiliens interne variasjon på politikkområdet. Utvalgsstrategien for å studere «diverse» case presenteres som en metodologisk begrunnelse for at disse tre politiske partiene anses som interessante case å studere. For å besvare avhandlingens problemstilling studeres data, i form av partiprogram og taler, gjennom to kvalitative innholdsanalyser. Dette beskrives også nærmere i dette kapitlet. Datamaterialet som består av tre taler fra hver av de politiske partiene legges videre frem. Avslutningsvis adresseres dataenes sammenligningsgrunnlag, i en kildekritisk vurdering av utvalgets svakheter.

5.1 Komparativt casestudie

Et casestudie er et dybdestudie av ett eller flere case. Et case er et avgrenset fenomen og kan for eksempel være politiske parti. Hensikten er, i alle fall til en viss grad, å forstå en større samling av lignende tilfeller. Dette betegnes som en populasjon av case og kan for eksempel være en partifamilie, som er tilfellet i denne avhandlingen. Definisjonen impliserer at generalisering fra studie av et fåtall case til en større samfunnssammenheng i mange tilfeller er målet ved casestudier. En annen implikasjon ved casestudier er derimot at det alltid kan diskuteres hvorvidt undersøkelsesenehetene som studeres er representative for populasjonen som helhet, og dermed hvorvidt slutningene som trekkes til en større sammenheng er gyldige (Gerring 2007: 20-21, Bryman 2016: 60, Yin 2003: 10). Dersom det er svak representativitet mellom utvalg og populasjon påvirker dette den ytre validiteten, som vil si muligheten til å foreta gyldige ikke-statistiske generaliseringer. Per definisjon er dette en iboende utfordring for studier av et fåtall case, og som også vil være gjeldende for studiet i denne avhandlingen (Gerring 2007: 43, Yin 2003: 37).

I studiet av den radikale høyrepopulistiske partifamilien er den interne variasjonen en utfordring i forbindelse med generaliseringsgyldigheten. Som nevnt er ikke politisk økonomi blant hovedsakene til denne partifamilien, og fleksibiliteten for nasjonal tilpassing har dermed vært stor. Det er derfor vanskelig å hevde at funnene i en analyse av Det republikanske partiet, FrP og SD vil være representativt for variasjonen i partifamiliens standpunkt i forhold

vedrørende internasjonal politisk økonomi. Særlig fordi det er uenighet i academia om hvorvidt Det Republikanske partiet ved Donald Trump og Fremskrittspartiet i det hele tatt kan inkluderes i partifamilien. Målet kan derfor heller være å studere forskjellen mellom USA som verdens ledende økonomiske aktør og små eksportavhengige Skandinaviske land. På den andre siden har jeg gjennom et teoretisk bidrag konstruert et rammeverk av analysedimensjoner. Dette bidrar til at casestudiets funn innehar generaliseringsmuligheter basert på de teoretiske proporsjonene heller enn til partifamilien som populasjon. Dette betegnes som en analytisk generalisering (Yin 2003: 10, 37). Analysedimensjonene sammenfatter det teoretiske bidraget, og funnene de kvalitative innholdsanalysene genererer kan generaliseres tilbake til teorien ved å for eksempel vurdere hvorvidt den økonomiske realismens proteksjonisme er et fellestrekk.

Intensiviteten i et casestudie tilgjengeliggjør dyptgående informasjon om relevante fenomen og bidrar til å utvikle en helhetlig forståelse (Grønmo 2004: 105). Et casestudie har derfor sin styrke i den indre validiteten. Validitet er en betegnelse på hvor godt man klarer å «måle» det man har til hensikt å undersøke. Spørsmål om hvorvidt man observerer og identifiserer det problemstillingen tilsier at man skal er knyttet til dette, og her innehar casestudiet ofte høy kredibilitet på grunn av kontekstforståelsen og den inngående kunnskapen forskeren tilegner seg (Bryman 2016: 383-384). Et komparativt casestudie har fordelen av og inneha denne dybdeforståelsen i tillegg til å etablere et sammenligningsgrunnlag for å studere likheter og variasjon mellom og innad i politiske fenomen (Mahler 1995: 3). I følge Alan Bryman forstås sosiale fenomen bedre når man sammenligner to eller flere meningsfylte case (2016: 65). Dette er styrker dette studiet har til hensikt å benytte.

Et deskriptivt casestudie kan studere typiske eller «diverse» case, sistnevnte er utvalgsstrategien som anvendes i dette studiet. Dette gjøres rede for i neste seksjon. Den kvalitative innholdsanalysen har til hensikt å bidra med en kartlegging av tematikken som anvendes av de utvalgte partiene i frontingen av økonomisk proteksjonisme versus frihandel. Fra et metodologisk standpunkt kan det argumenteres for at et casestudie anvendes bedre i deskriptive analyser enn i kausalanalyser, da man i et deskriptivt studie unngår å fremme overordnede kausalargument. Ambisjonen for hvilke resultat analysen kan komme frem til er ikke nødvendigvis lavere, men heller fokusert på et annet formål. I stedet for å forklare årsakssammenhenger skal fenomenet beskrives (Gerring 2017: 62, Yin 2003: 3, 36). Som nevnt har ikke partifamiliens standpunkt vedrørende internasjonal politisk økonomi blitt dedikert nevneverdig fokus i foreliggende forskning, og jeg anser derfor en kartlegging som et

hensiktsmessig sted å starte. På denne måten kan studiet bidra til å etablere en grunnleggende forståelse av politikkføringen.

5.2 Caseutvelgelse

En strategi for caseutvelgelse skal besvare hvordan og hvorfor undersøkelsesenheterne er valgt ut til å være de mest interessante å studere. Førstnevnte først. Et casestudie fokuserer på få undersøkelsesenheter. Nettopp fordi utvalget er lite er det nødvendig med en strategisk utvelgelse fra den større populasjonen, som i dette studiet er den radikale høyrepopulistiske partifamilien. En tilfeldig utvelgelse har fordelen av å være mindre bias, men er mindre hensiktsmessig fordi det ikke er sikkert at studiet belyser det fenomenet som er satt som mål å undersøke. En strategisk utvelgelse av case sikrer i større grad at casene innehar de egenskapene man er interessert i å studere (Gerring 2007: 86-87). Med hensyn til studiets reliabilitet er det derimot nødvendig å redegjøre for hvilke kriterier som ligger til grunn for denne strategiske utvelgelsen av undersøkelsesenheterne. Reliabilitet gjelder hvorvidt en annen forsker kan gjennomføre studiet på nytt og komme frem til samme resultat, noe som vil være et mål i et objektivt forskningsstudie (Bryman 2016: 41, Yin 2003: 37). For å oppnå dette kreves en redegjøring av prosessen som har ledet fram til analysens resultater. John Gerring har sammenfattet ni teknikker for caseutvelgelse som anvendes i samfunnsvitenskapen. I dette studiet anvendes teknikken for «diverse» case, hvor hensikten er å kartlegge og studere variasjon.

Basert på den presenterte teorien som tilsier at radikale høyrepopulistiske partier har et økonomisk proteksjonistisk standpunkt, og hypotesen H1 som antar at Det republikanske partiet under Donald Trumps ledelse fremmer et økonomisk proteksjonistisk standpunkt, kan det fremstå som Det republikanske partiet under Donald Trumps ledelse vil være et typisk case. Det vil si at det i seg selv er representativt for partifamiliens internasjonale økonomiske politikk. Studiet inkluderer derimot også Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene, med mål om å undersøke variasjonen som sannsynligvis eksisterer (Gerring 2007: 89, 91). Det komparative studiet er dermed hovedsakelig fokusert på variasjon i rom, det vil si mellom disse partiene. Motivasjonen for den strategiske utvelgelsen av disse tre casene er nettopp en antakelse om at det vil være mulig å avdekke en variasjon i form av ulikheter mellom disse, men funn av likheter vil også være av interesse.

Politiske partiers standpunkt er ofte ikke dikotome kategorier, men plasseres heller langs en skala. I internasjonal økonomisk politikk er frihandel versus proteksjonisme en slik skala, og variasjonen mellom partiene befinner seg dermed et sted langs denne skalaen. Dette fører til at en caseutvelgelse med hensikt å fange opp variasjon er noe vanskeligere (Gerring 2007: 98). Derfor gjennomførte jeg et pilotstudie, der jeg gikk igjennom et par taler fremført av de aktuelle radikale høyrepopulistiske partilederne, for å vurdere hvorvidt det var mulig å finne interessante resultat i et komparativt casestudie. Studiet gjøres av taler fremført av partiledere, fordi et casestudie ikke burde fokusere på atypiske medlemmer eller subgrupperinger (Gerring 2007: 100). Partiledere er valgt av partiets medlemmer som deres fremste talsperson og har dermed tillit og legitimitet til å tale på vegne av partiet.

Bakgrunnen for interessen for de tre utvalgte casene er nysgjerrighet på den politiske utviklingen i min nærhet, hovedsakelig Norge samt Skandinavia som helhet. Dette kombinert med den generelle internasjonale trenden mot mer proteksjonistiske handelstiltak og politisk retorikk, der USA har gjort seg bemerket siden 2016. Med bakgrunn i min kjennskap til FrP som en norsk stemmegiver og den nasjonale økonomien formet jeg meg en antakelse om at forhold i den norske økonomien gjorde det vanskelig å fronte en proteksjonistisk appell. Videre at dette sannsynligvis ville gjelde for resten av Skandinavia også, som Norge på veldig mange områder er sammenlignbar med. Nysgjerrigheten rundt hvorvidt dette var en antakelse med hold i har ledet meg til å gjennomføre et studie av «diverse» case.

«Diverse» case innebærer nødvendigvis at flere enn ett case studeres, og passer dermed godt for et komparativt studie. Representativiteten til disse casene er sannsynlig minimal, i den forstand at det fanger opp variasjonen i en gitt populasjon. Det er derimot ikke gitt at variasjonens fordeling blant partifamiliens partier er representativ. Dette er et argument som bygger opp under behovet for å diskutere hvorvidt studiets funn kan generaliseres til populasjonen. Gerring fremhever likevel fordelene ved denne utvelgelsesstrategien. Et utvalg av case har nødvendigvis variasjon på relevante dimensjoner, og fordelene ved å benytte strategien for «diverse» case er forståelig og intuitiv for de fleste caseforskere. Det er en strategi som anvendes for å sikre at man studerer case av interesse, og som passer godt til hypotesetesting. Mangelen på et spesifikt navn og et metodologisk forsvar for anvendelsen har derimot tidligere gjort det vanskelig å forklare logikken som er anvendt (Gerring 2007: 89, 101).

5.3 Kvalitativ innholdsanalyse: en kartlegging av partienes fremstilling av internasjonale økonomiske relasjoner

I analysen av data anvendes kvalitativ innholdsanalyse. Dette er sannsynligvis den mest brukte tilnærmingen til kvalitativ analyse av tekst. Metoden går ut på at relevante temaer trekkes ut og illustreres gjennom siteringer (Bryman 2016: 563). Denne systematiseringen presenteres i form av to vedlagte analyseskjemaer. Målet er å finne frem til meningsinnhold i teksten gjennom en systematisk sammenfatning av tekstinnholdet (Bratberg 2014: 84). Systematiseringen i den kvalitative innholdsanalysen som utgjør analysens hoveddel skjer gjennom de seks presenterte analysedimensjonene, som har til hensikt å kartlegge tematikken i partienes proteksjonistiske standpunkt. Den andre kvalitative innholdsanalysen studerer partiprogrammene og tar utgangspunkt i konkretiseringen av økonomisk proteksjonisme slik det fremgår i kapittel 3.1.3. Denne systematiseringen skal bidra til å fastslå hvorvidt partiet fremmer økonomisk proteksjonistiske standpunkt. Videre utgjør dette et sammenligningsgrunnlag for å vurdere prioriteten av tematikken i partiledernes offentlige taler.

Kvalitativ innholdsanalyse er en empirisk forankret metode som har en utforskende prosess. Dette innebærer blant annet at datautvalget er gjort undervegs. Metoden krever en grundig lesing av et relativt lite utvalg av relevante tekster, og det involverer en analytisk tolkning av disse. Det er en teknikk som er ansett å være en pålitelig metode, fordi den evner å produsere resultater som kan replikeres. Dette bidrar til å styrke studiets reliabilitet. I følge Krippendorff har teknikken også evnen til å produsere valide slutninger fra datamaterialet til den større samfunnskonteksten som studeres (Krippendorff 2013: 1,21,23-24) .

En kvalitativ innholdsanalyse består av to formål. Først og fremst må dataene organiseres tematisk. Dette er selve systematiseringen av sitater som representeres av de ulike analysedimensjonene. Datamaterialet ordnes slik at de blir analyserbare, uten at viktig informasjon forsvinner eller utelukkes. Sistnevnte tas høyde for ved å inkludere den sjette analysedimensjonen, som er frihandel. Frihandel representerer liberalismens verdier og er dermed en mot-kategori til de fem analysedimensjonene som representerer realismens proteksjonisme. Inkluderingen av denne analysedimensjonen skal dermed bidra til at problemstillingens fokus ikke utelukker motstridende funn. Deretter er formålet å analysere og utvikle tolkninger av den informasjonen som ligger i datamaterialet (Johannessen, Tufte og

Kristoffersen 2004: 154). Det er dette som produserer relevante bidrag til faglitteraturen, blant annet ved at det gir en inngående forståelse av casene. Dette er i trå med Muddes (2016) oppfordring til fremtidig forskningsbidrag.

De aller fleste kvalitative innholdsanalyser studerer data som ikke er produsert med hensikt om å besvare et konkret forskningsspørsmål. Tekstene er som regel produsert for at andre enn en forsker skal tolke og forså dem. En forskers forståelse av tekstene må derfor aldri hevde å være den eneste legitime forståelsen, men forskeren leser like fullt teksten med et formål å besvare et gitt forskningsspørsmål. Da det er dette som gir den kvalitative innholdsanalysen en empirisk forankring (Krippendorff 2013: 36-37). I neste seksjon går jeg nærmere inn på de utvalgte tekstene som danner studiets datagrunnlag og som analyseres gjennom metoden for kvalitativ innholdsanalyse. Først tar avhandlingen for seg en kort fremstilling av de to kvalitative innholdsanalysenes analyseskjemaer.

5.3.1 Analyseskjema

Vedlagt avhandlingen ligger to analyseskjemaer som fremstiller dataanalysens fullstendige resultat. Denne seksjonen redegjør for hvordan disse er utarbeidet og kan leses. Analysens hovedfunn presenteres og diskuteres derimot nærmere i neste kapittel. Avhandlingens første kvalitative innholdsanalyse studerer partiprogram og anvender kriteriene for økonomisk proteksjonisme slik det fremgår av kapittel 3.1.3. Disse tre kriteriene utgjør skjemaets horisontale rad, og partiprogrammene utgjør den vertikale. Alle de tre studerte partiprogrammene er tilgjengelig digitalt, og relevante sitat har dermed blitt direkte limt inn i skjemaet. I avhandlingens andre kvalitative innholdsanalyse studeres utvalgte taler, noe som har vært et mer tidkrevende arbeid enn datasystematiseringen fra partienes partiprogram. Samme logikk anvendes i begge skjemaene. Analysedimensjonene slik de fremgår i kapittel 3.3 utgjør den horisontale raden, mens talene sortert etter parti utgjør den vertikale. Begge analyseskjemaene er utarbeidet som en tabell i Word-format der relevante sitat enkelt kan føres inn. Talene tilhørende Trump kommer først, deretter Jensen og til slutt Åkesson. Det er kun Trump sine taler som er publisert i skriftlig format og som dermed kan direkte klippes og limes inn i skjemaet. Talene tilhørende de to andre partilederne foreligger kun som videoer, og relevante sitat må derfor skrives inn manuelt. Dette har vært gjort undervegs i prosessen og er hovedgrunnen til at en slik analog metode har vært vurdert som mest hensiktsmessig. Jeg vurderer mine egne ferdigheter i svensk til å være for dårlige til og kunne sitere Åkesson skriftlig på svensk. Det ville dessuten vært unødvendig mye arbeid knyttet til å få Åkessons sitat nedskrevet på svensk. Derfor er sitatene som trekkes frem av Åkesson min egen

oversettelse til norsk. Til hver og en sitering er det derimot referert til tidspunkt i videoen der uttalelsen starter, og det vil derfor enkelt være mulig å finne tilbake til originalsitatet både for Åkesson og Jensen.

5.4 Data

En kvalitativ innholdsanalyse innebærer et systematisk studie av dokumenter som datamateriale. Informasjon i dokumentformat er ofte et godt datagrunnlag for å belyse et casestudie. Dokumentformatets styrke ligger i at det enkelt kan studeres på nytt og at det ikke er konstruert for å besvare forskningsspørsmål. Dokumenter begrenser seg ikke nødvendigvis til tekst, da det også kan foreligge som tall, lyd eller bilde. Dokumenter foreligger dog oftest som verbalt innhold i tekst, enten i skriftlig- eller lydformat (Grønmo 2004: 173, Krippendorff 2013: 25, Yin 2003: 85-86). Dette er det aktuelle formatet i dette studiet. Et strategisk utvalg av taler fremført av partienes partileder utgjør datamaterialet, der noen er tilgjengelig i nedskrevet format og andre kun som videoer. Ett av bidragene til Åkesson som studeres er i debattformat heller enn en tale. I STV Agenda sin debatt om «Swexit»⁹ møter Jimmie Åkesson Moderaternas Carl Bildt. Dette inkluderes i analysen fordi tematikken er svært relevant for å belyse avhandlingens problemstilling. Sverigedemokratene har som nevnt innvandring som sin hovedsak, og fokuserer lite på andre politiske saksområder i sin politiske appell. I denne debatten er Åkesson nødt til å fronte standpunkt vedrørende internasjonale økonomiske relasjoner, og derfor inkluderes denne debatten i datamaterialet.

Den strategiske utvelgelsen baserer seg på en vurdering av hva som er relevant å analysere for å besvare problemstillingen, og kan derfor omtales som målrettet. Dette er en vanlig metode for å velge ut datamateriale, da de fleste forskere definerer relevans som utvalgskriterier. Enkelheten ved denne strategien har derimot ført til at det sjeldent omtales som en egen utvalgsstrategi. Hensikten er ikke nødvendigvis at de utvalgte tekstene skal representere en større populasjon av tekster. Dette utvalget anses heller å være den relevante populasjonen, i kraften av at de ekskluderer irrelevante tekster (Krippendorff 2013: 120-121). Hvorvidt utvalget er egnet til å gjennomføre et sammenlignende studie kan likevel diskuteres, og dette adresseres nærmere i neste seksjon. Først skal tekstutvalget kort presenteres.

⁹ «Swexit» spiller på begrepet «Brexit» (Britenes uttreden av EU), og viser til Sverigedemokraternes forslag om en ny folkeavstemning vedrørende Sveriges EU-medlemskap.

I studiet av politiske partier benyttes partiprogram gjennomgående som datamateriale. Dette er velegnede dokumenter fordi det fremstiller partiets politiske ståsted med en representativitet det er vanskelig å finne andre steder. Partiprogram er dessuten godt egnet for sammenligning (Bratberg 2014: 87). I denne avhandlingen er derimot analysen av de relevante partiprogrammene en relativt liten del av studiet. Det skal bidra til å plassere partienes standpunkt og til en vurdering av proteksjonismens prioritet i partiledernes taletid, men utover dette tillegges ikke mye fokus. Politiske partier har grundige partiprogram som mener noe om de fleste politikkområder. I dette studiet er interessen heller rettet mot analyse av taler. Jeg vil argumentere for at det bidrar til en mer realistisk kartlegging av partienes prioriterte standpunkt. Den kvalitative innholdsanalysen studerer tre taler for Det republikanske parti fremført av Donald Trump, tre taler for FrP fremført av Siv Jensen og tre taler for SD fremført av Jimmie Åkesson.

Donald Trump holdt sin «*State of the Union*»-tale 30.01.2018. Dette er en velkjent årlig tale der presidenten i tillegg til redegjøring av republikkens tilstand presenterer sin politiske agenda og prioriteringer. Taler er derfor en god anledning til å studere hvilke politiske standpunkt som vektlegges av presidenten. Donald Trump er i en særstilling sammenlignet med de fleste andre statsledere, men særlig partiledere som Siv Jensen og Jimmie Åkesson, hva gjelder adgang til taletid i internasjonale forum. President Trump sin tale på *Verdens økonomiske forum*¹⁰ i Davos i 2018 inkluderes i datagrunnlaget fordi det åpenbart er en unik anledning til å studere standpunkt vedrørende internasjonale økonomiske relasjoner. Den tredje talen som studeres er også fremført i et internasjonalt forum. 25.11.2018 talte Trump til *FNs 73. Generalforsamling*. Som USAs president er han naturligvis den eneste av aktørene som studeres som tilbys denne muligheten. Det er derfor ingen taler de skandinaviske partilederne fremfører som er sammenlignbar på noe vis. Taler inkluderes i studiet på tross av dette, fordi FN er en arena der Trump taler for hele verden og hvor ytterst få politiske saker kan gis prioritet i taletiden. Dersom økonomisk proteksjonisme er blant standpunktene som vektlegges i denne talen er det naturlig å trekke slutninger om at dette er et viktig politikkområde med høy prioritet.

Som partileder er talen til landsmøtet blant de fremste arenaene for å fronte partipolitikk. Derfor inkluderes Siv Jensens *tale til Landsmøtet* fra både 2017 og 2018. I tillegg studeres Jensens tale på *Landsstyremøtet* i 2017. Partilederens tale til Landsmøte varer ofte lenge, og tar dermed for seg et relativt bredt spekter av politikkområder. Taler til Landsstyremøtet varer i omtrent

¹⁰ World Economic Forum (WEF).

30 minutter og er med det halvparten så lang som landsmøtetalene. Det avgrenser antall politiske saker som kan inkluderes i taletiden, og er dermed et interessant bidrag til studiet. Siv Jensen er både partileder for FrP og finansminister i Erna Solbergs koalisjonsregjering. I sistnevnte rolle frontes hovedsakelig regjeringens politikk, og disse talene er derfor ikke interessante i et studie av FrPs politikk. Kriteriet at Jensen utelukkende opptrer som FrPs partileder begrenser dermed utvalget av offentlige taler, og fører til at Landsmøte og Landsstyremøter utgjør hovedarenaene for taleutvalget. I analyseskjemaet er Finanstalen fra 2018 og 2019 inkludert for å illustrere skillet mellom hvilke standpunkt som frontes som finansminister og partileder. Utover dette vektlegges ikke disse talene i studiet.

Jimmie Åkesson er leder for et opposisjonsparti, og innehar ingen andre roller. Taleutvalget er dermed relativt stort særlig sammenlignet med Siv Jensen. Partilederens «*Tal til Landsdagarne*» 25.11.2017 studeres, da det på lik linje med Jensens tale til Landsmøtet er en viktig arena for å fronte partipolitikk. Åkessons tale er derimot kun en halvtime lang, mens begge landsmøtetalene som studeres av Jensen varer nærmere en time. Dette fører til at Åkesson sannsynligvis har en hardere prioritering for hvilke politiske saker som skal frontes. Den andre talen av Åkesson som studeres er «*Tal til nationen – mitt Sverige 2028*», som de ulike svenske partilederne gjorde egne versjoner av før riksdagsvalget i fjor høst. Dette er en kvarterslang tale der fremtidige politiske visjoner legges frem. Dette er dermed en spennende anledning til å studere hvilken politikk som kortfattet presenteres som prioritert for nasjonens fremtid. Det tredje bidraget som studeres er som nevnt ikke en tale, men en debatt fra STV Arena om europeisk integrasjon og EU med tittelen «*Swexit*». Dette inkluderes på bakgrunn av at det er en av få anledninger til å studere partiets standpunkt vedrørende internasjonale økonomiske relasjoner.

5.4.1 Sammenlignbarhet

Dokumenter som data i et casestudie har som nevnt sine fordeler, men svakhetene er at utvelgelsen er forskerstyrt og kan dermed reflektere ulike skjevheter. Kildekritikken er også utelukkende avhengig av forskerens kompetanse og tolkning (Yin 2003: 35,86). Jeg anser det derfor som nødvendig å kort vurdere dokumentenes sammenlignbarhet. Det foreligger en del forskjeller mellom undersøkelsesenheter som nettopp gjør det nødvendig å diskutere hvor godt de er egnet for et komparativt studie. Dette gjelder både institusjonelle ulikheter i de tre landene, hvor partiene plasserer seg i partifamilien, og i hvilken politisk kontekst de operer. Dette gir naturlig nok også utsalg i datamaterialet som undersøkes. Donald Trump besitter et presidentembete, en rolle som ikke fravikes, og som derfor påvirker enhver ytring. Det er

vanskelig å skille mellom Donald Trump som talsperson for Det republikanske partiet og som USAs president. Talene han holder er i kraft av å være USAs president. Dette til forskjell fra Siv Jensens roller som partileder og finansminister. Som statsleder taler Trump på andre arenaer, for eksempel internasjonalt, og i en annen kontekst enn de to andre partilederne. Siv Jensen er som nevnt finansminister, og selv om hun i noen tilfeller opptrer kun i rollen som FrPs partileder, er de aller fleste offentlige talene hun gjør vedrørende økonomiske anliggender i kraft av finansministerrollen. Da representerer hun regjeringens politikk, og i en analyse av FrP vil ikke dette være relevant å studere. Dette begrenser dermed tekstutvalget. Jimmie Åkesson innehar derimot ingen andre roller enn partilederrollen, de fleste offentlige talene han fremfører vil derfor potensielt være relevante.

I den første delen av analysen studeres partiprogrammene, og som nevnt er dette dokumenter som ofte benyttes som et godt sammenligningsgrunnlag siden de innehar noenlunde lik funksjon på tvers av casene. Når det kommer til studiets hoveddel, som er analysen av de utvalgte talene fremført av partilederne, er dette derimot vanskeligere fordi de fremmes i ulike kontekster. De skandinaviske partiledernes tale til landsmøte vil jeg argumentere for er sammenlignbare, og den amerikanske presidentens tale til nasjonen kan til en viss grad inneha en relativ lik funksjon. Utover dette er det vanskelig å argumentere for at de utvalgte talene fra de ulike partiene er sammenlignbare dersom det legges til grunn at den politiske konteksten og funksjonen skal ha visse likhetstrekk. På bakgrunn av dette er det nødvendig å reflektere over problemstillingens hensikt. Målet er å studere variasjonen i tematikken som presenteres rundt proteksjonisme i internasjonale økonomiske relasjoner og hvilken prioritet dette politikkområdet har for hvert av de politiske partiene. Jeg vil derfor argumentere for at det relevante kriteriet for utvelgelsen av partiledernes taler ikke er hvorvidt det speiler settingen de andre partiledernes taler fremføres i, men heller om det belyser de konkrete forskningsspørsmålene. Dersom analysen av en gitt tale bidrar med interessant informasjon, inkluderes det. Teksten analyseres og bidrar til å belyse hvilket verdensbilde det gitte parti presenterer, og hvilken prioritet det har i den konteksten hver og en av de måtte operere i. Deretter settes disse funnene inn i en større sammenheng, ved at tematikken som anvendes og prioriteten som tillegges kan sammenlignes relativt med de to andre undersøkelsesenheters tematikk og prioritet.

6 Resultat og diskusjon

Som nevnt består denne avhandlingens analyse av to deler, og resultatene fra disse diskuteres nærmere i dette kapitlet. Den første delen er en kvalitativ innholdsanalyse av partienes partiprogram for å besvare det første forskningsspørsmålet: hvordan økonomisk proteksjonisme kommer til uttrykk i partiprogrammet til Det republikanske partiet, Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene. Dette skal bidra til en bedre forståelse for hvor partiene plasserer seg på skalaen mellom frihandel og proteksjonisme. Deretter besvares hvordan dette kommer til uttrykk i partiledernes offentlige taler gjennom den andre kvalitative innholdsanalysen. Her utgjør de presenterte analysedimensjonene systemiseringsgrunnlaget. Dette er studiets hovedfokus, og det viktigste bidraget til å besvare avhandlingens problemstilling. Denne delen av analysen tildeles derfor større plass ved at hver analysekategori diskuteres nærmere hver for seg. Avslutningsvis diskuteres analysens hovedfunn gjennom en konkluderende oppsummering.

6.1 Analyse av partiprogram: tilstedeværelse av økonomisk proteksjonisme

For å besvare avhandlingens første forskningsspørsmål om hvordan økonomisk proteksjonisme kommer til uttrykk i de tre partienes partiprogram benyttes konkretiseringen av økonomisk proteksjonisme som fremgår i kapittel 3.1.3. Beskyttelse av nasjonalt marked ved å innføre handelsbarrierer som økte tollsatser eller særegne nasjonale standarder, beskyttelse av nasjonens suverenitet og egeninteresser ved å trekke seg ut eller reforhandle internasjonale avtaler og organisasjonsmedlemskap, samt å motsette seg europeisk integrasjon har dermed utgjort systemiseringsgrunnlaget for en kvalitativ innholdsanalyse av dokumentene. Standpunkt som kan forenes med en av disse tre beskrivelsene fastslår en tilstedeværelse av økonomisk proteksjonisme. Dette er tilfellet hos alle de tre studerte politiske partiene, og det skal diskuteres nærmere her. I tråd med avhandlingens tidsavgrensning er det partiprogrammene fra sist nasjonale valg som utgjør datautvalget. Herunder Det republikanske partiets «Republican Platform 2016», Fremskrittspartiets «Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021» og

Sverigedemokraternes «Valmanifest 2018»¹¹. Analyseskjemaet er vedlagt avhandlingen som vedlegg nummer 1, men resultatene presenteres videre i denne seksjonen.

Både Det republikanske partiet og FrP slår standhaftig fast sin oppslutning om et fritt marked og åpen internasjonal handel i sine partiprogram. Fremskrittspartiet legger det frem slik:

Fremskrittspartiet bygger sin økonomiske politikk på markedsøkonomi. Forutsetningene for markedsøkonomi er et fritt og uavhengig næringsliv som har fri flyt av varer og tjenester, fri tilgang til markedene og ingen særbehandling eller konkurransehindrende avtaler. For å være et attraktivt land for næringsetablering må Norge ha stabile rammebetingelser med minst mulig byråkrati og skjemavelde. Markedsøkonomi forutsetter også frihandel mellom landene. Fremskrittspartiet vil fjerne import- og eksportrestriksjoner og andre handelsbarrierer. (2017: 9)

Sverigedemokraterna gjør det samme, men knytter dette mer opp mot bistandspolitik og økonomisk utvikling av fattige land:

Sverigedemokraterna ser positivt på internasjonell handel och potentialen hos ekonomiska förbindelser att bidra till ekonomisk utveckling av fattiga länder, avspänning och närmare relationer mellan stater. [...] Inför valet 2018 vill Sverigedemokraterna därför: [...] Underlätta för och främja frihandelsavtal och ökad internationell handel, inte minst med Sydamerika och Indien, där det idag finns en enorm potential, samt bistå med satsningar för ett förstärkt näringsliv i mindre utvecklade länder. (2018: 19)

Alle de tre partiene fremmer derimot økonomisk proteksjonistiske standpunkt til internasjonale økonomiske relasjoner, på en eller flere måter. FrP er det eneste partiet som ikke fremmer forslag om handelsbarrierer, og er med det mest tro til liberalismen. FrP tar heller til ordet for å senke skatter og avgifter i Norge for å sikre norsk næringslivs konkurransedyktighet

¹¹ Frps «Prinsipp- og handlingsprogram» utgjør tilsammen partiprogrammet, der prinsippprogrammet er en overordnet ideologisk del og handlingsprogrammet presenterer mer konkrete politiske standpunkt. Førstnevnte er derfor gjerne gjeldende for en lengre periode enn handlingsprogrammet som presiseres inn mot kommende valg. Sverigedemokratene samler ikke dette i ett dokument. «Prinsippprogram» ligger tilgjengelig på partiets nettside som et eget dokument datert 2011, mens «Valmanifest» knyttes til Riksdagsvalget 2018. Sistnevnte speiler funksjonen til FrPs handlingsprogram, og standpunkt i «Prinsippprogram» reflekteres i «Valmanifest». På bakgrunn av avhandlingens tidsavgrensning, inkluderes kun «Valmanifest» i datautvalget. (Den unaturlige delingen av setningen skyldes at fotnoten ikke hadde plass på foregående side.)

internasjonalt, samt at det fortsatt skal være attraktivt og lønnsomt å drive virksomhet fra Norge (2017: 26-27,29). Dette er en utjevning av konkurransevilkår som representerer en motsetning til handelsbarrierer. SD fremmer handelsbarrierer i svært liten grad, men er til forskjell fra FrP for å beskytte jordbruket. Dette knyttes til dyrevelferd, og fremmes gjennom et forbud mot import av landbruksprodukt fra land med mindre hensyn til dyrs lidelse (2018: 21). Dette kan anses som en særegen nasjonal standard og inngår derfor som en handelsbarriere. Det republikanske partiet fremmer på samme måte som FrP skatteuttak for å øke bedrifters konkurransevne og sikre nasjonale arbeidsplasser (The 2016 Republican National Convention 2016: 2). På den andre siden fremmes det derimot å beskytte for eksempel intellektuell eiendom i større grad (ibid.: 6). Særlig Kina pekes på som en konkurrent som stjeler og profiterer på amerikanske innovasjoner:

We cannot allow foreign governments to limit American access to their markets while stealing our designs, patents, brands, know-how, and technology. We cannot allow China to continue its currency manipulation, exclusion of U.S. products from government purchases, and subsidization of Chinese companies to thwart American imports. The current Administration's way of dealing with these violations of world trade standards has been a virtual surrender. Republicans understand that you can succeed in a negotiation only if you are willing to walk away from it (ibid.: 2-3,).

Det republikanske partiets partiprogram slår dessuten tidlig fast at:

A Republican president will insist on parity in trade and stand ready to implement countervailing duties if other countries refuse to cooperate. (ibid.: 3).

Dette er ikke klartekst, men impliserer at nødvendige tiltak vil iverksettes for å bekjempe urettferdigheter i den internasjonale handelen. I lys av Trumps innføring av blant annet straffetoller er det derfor nærliggende å anta at dette inkluderer proteksjonistiske handelsbarrierer.

Det republikanske partiet er også partiet med det programmet som gir sterkest uttrykk for å beskytte nasjonens suverenitet og egeninteresse. Dette tross sin uttalte oppslutning om liberalismen. Det ser dessuten ut til at internasjonale økonomiske relasjoner har høy prioritet, da dette er politikkområdet partiprogrammet tar for seg aller først. Allerede på side to slås det fast at:

We need better negotiated trade agreements that put America first. When trade agreements have been carefully negotiated with friendly democracies, they have resulted in millions of new jobs here at home supported by our exports. When those agreements do not adequately protect U.S. interests, U.S. sovereignty, or when they are violated with impunity, they must be rejected. (ibid.: 2)

I de skandinaviske casene er beskyttelse av nasjonens suverenitet særlig knyttet til EU, og EØS i FrPs tilfelle. Fra Frps partiprogram kan det siteres:

Mellomstatlige organisasjoner kan være et positivt bidrag for å sikre stabile internasjonale spilleregler. Enkelte organisasjoner har imidlertid utviklet omfattende byråkratiske strukturer. [...]I den senere tid har imidlertid EU utviklet seg i overnasjonal retning. Her kan Lisboa-traktaten nevnes som eksempel. Man har beveget seg vekk fra de opprinnelige tankene, og beveget seg mot et overnasjonalt byråkrati i Brussel som legger hindringer i veien for folk flest. Derfor er FrP imot norsk medlemskap i EU. (2017: 13)

Og videre:

EØS-avtalen sikrer norsk adgang til EUs indre marked, og er av vital betydning for norsk næringsliv. Det er viktig med forutsigbarhet og klare regler for handel i EØS-området. FrP vil arbeide for å forbedre EØS-avtalen med sikte på å sikre norske interesser. Avtalen må på enkelte områder tolkes strengere og om nødvendig reforhandles for å bedre ivareta norsk suverenitet og nasjonale interesser. (2017: 56)

I tråd med dette slår Sverigedemokraternes Valmanifest fast at:

Första paragrafen i regeringsformen stadgar att all offentlig makt i Sverige utgår från folket. Denna regel urholkas allt mer till följd av Sveriges medlemskap i den Europeiska Unionen. [...] Sverigedemokraterna värnar det demokratiska självbestämmandet och vill därför att Sverige lämnar EU till fördel för ett mellanstatligt europeiskt samarbete. (2018: 21)

Oppsummert kan det med bakgrunn i de presenterte kriteriene stadfestes at alle de tre partiene, til tross for redegjøring for partiets tilknytning til liberalismens verdier, fremmer økonomisk proteksjonisme i sine partiprogram. Standpunkt for å innføre handelsbarrierer er i all hovedsak

kun tilstede i Det republikanske partiets partiprogram, til en viss grad også i programmet til Sverigedemokratene. Det republikanske partiet fremmer derimot i tillegg skatteutt for å utjevne konkurransevilkår, slik som FrP. Fellestrekket er at partienes økonomiske proteksjonisme hovedsakelig kommer til uttrykk gjennom en motstand mot suverenitetsavståelse i økonomisk integrasjon, i form av organisasjonsmedlemskap eller handelsavtaler. I USA knyttes dette til en påstått urettferdig konkurranse i internasjonale økonomiske relasjoner som ikke tjener amerikanske interesser. I Skandinavia knyttes dette særlig til EU, og EØS i FrPs tilfelle. Dette resultatet gjør det mulig å videre studere hvilken prioritet dette politikkområdet har i partiledernes offentlige ytringer, og hvordan dette eventuelt kommer til uttrykk. Dette studeres gjennom en kvalitativ innholdsanalyse av de utvalgte og presenterte talene, og diskuteres nærmere i neste seksjon.

6.2 Analyse av taler: hvordan kommer økonomisk proteksjonisme til uttrykk?

Denne delen av studiets analyse er det viktigste empiriske bidraget til å besvare avhandlingens problemstilling: *På hvilken måte fremmes økonomisk proteksjonisme ulikt i USA, Norge og Sverige, og hvilken prioritering har økonomisk proteksjonisme i partiledernes offentlige ytringer?* Analysedimensjonene, som presentert i kapittel tre, utgjør systematiseringsrammen for kartleggingen av hvilke temaer som følger standpunkt for økonomisk proteksjonisme slik det fremmes i partiledernes offentlige taler. De fem analysedimensjonene som utgår fra realismens verdensbilde er suverenitet(savståelse), maktpolitikk, tap av arbeidsplasser, sosial dumping og velferdsnasjonalisme. I tillegg utgjør frihandel en dimensjon, for å favne motstridende standpunkt. Datasystematiseringen skjer gjennom en kvalitativ innholdsanalyse, og analyseskjemaet ligger som vedlegg nummer to til avhandlingen. Innholdsanalysen bidrar som nevnt konkret til å besvare forskningsspørsmål nummer tre. I tillegg bidrar denne delen av analysen til å besvare forskningsspørsmål nummer to: hvorvidt økonomisk proteksjonisme prioriteres å fremmes av partilederne i deres offentlige taletid. Dette bygger videre på funnene fra analysens første del, der en gjennomgang av partienes partiprogram stadfester at alle tre partiene presenterer økonomisk proteksjonisme ut i fra kriteriene som legges til grunn i kapittel 3.1.3. Deretter sammenlignes standpunktene som fremmes i partiprogrammet med funnene fra partiledernes taler for å gjøre en enkel sammenligning av prioritet. Jeg argumenterer for at studiet av partiledernes taler bidrar til et mer realistisk bilde av partienes prioriterte politikkområder. Videre presenteres, sammenlignes og diskuteres innholdsanalysens resultat ut i fra hver av de seks analysedimensjonene.

6.2.1 Frihandel

På lik linje med partiprogrammene erklærer både Trump, Jenssen og Åkesson sin oppslutning om frihandelens fordeler. De skandinaviske partilederne er dog i front her, og særlig Jensen ser ut til å prioritere dette. I talen til landsmøtet i 2017 advarer Jensen mot proteksjonisme, og følger opp med følgende uttalelse:

Handel på tvers av landegrensene gjør Norge rikt, og med EØS-avtalen er norske distriktsarbeidsplasser sikret adgang til marked i Europa. 80 prosent av vår handel er med Europa. [...] Uten handel hadde vi vært mye fattigere. (Partilederens tale FRP's Landsmøte 2017: 48.15)¹²

Denne uttalelsen følges derimot opp med følgende kritikk: «Men EØS-avtalen er langt fra perfekt» (ibid.: 48.50). Dette forsøket på å balansere uttalelser ser ut til å være et gjentakende mønster i talene til Jensen. Der hun kritiserer frihandel, gjør hun først klart at de prinsipielle fordelene ved frihandel støttes. I talen til Landsmøte fra 2018 er oppslutningen om frihandel langt mindre uttalt, og det kommer tydelig frem at ulempene ved EØS-avtalen knyttes til arbeidsinnvandring gjennom det indre markedets frie bevegelse av personer (Partilederens tale til FRP's Landsmøte 2018: 34.30). Åkesson nevner ingen fordeler ved frihandel i sin tale til Landsdagarne, men i talen til nasjonen om Sverige i 2028 gjør han følgende avklaring:

Vi Sverigedemokrater blir ofte beskylt for at vi vil stenge grensene og isolere Sverige. Det er givetvis ikke sant. Sverige er et lite land og vi er i høyestegrad avhengig av utveksling med vår omverden. Det forstår de aller fleste, jeg også¹³ (Jimmie Åkesson: Tal til nasjonen – mitt Sverige 2028 2018: 3.55).

I debatten om «Swexit» holder Åkesson fast at Sverige er eksportavhengig. Videre oppsummerer han de skandinaviske partienes standpunkt godt:

«Men jeg forstår at vi må samarbeide. [...] Det er klart vi skal gjøre det. Men kan vi ikke heller diskutere hvordan vi kan gjøre det best.» (Hur skulle Sverige klare seg utenfor EU? Jimmie Åkesson VS Carl Bildt 2018: 1.50)

¹² Referanse til tidspunkt i video. Gjelder for alle sitathenvisninger for Jensen og Åkesson, da de ikke foreligger i skriftlig format.

¹³ Sitatene fra Jimmie Åkesson er oversatt fra svensk til norsk av meg. Henvisning til tidspunkt i videoer der uttalelsen finner sted gjør det mulig å enklere finne tilbake til originalsitatet.

De skandinaviske partilederne fremmer altså frihandel på en generell basis, men dette etterfølges ofte av en erklæring om at samarbeidet må organiseres på en annen måte enn det gjøres i dag. Gjerne med en henvisning til EU og innvandringsproblematikk. Dette er i tråd med det radikale aspektet ved partifamilien som ønsker reformer i det etablerte systemet. Trump fremmer derimot kun frihandel i talen til Verdens økonomiske forum i Davos, hvor den internasjonale økonomiske eliten samles årlig. Her fronter Trump et USA som er «open for business», og et handelssamarbeid i den forstand at: «Now is the perfect time to bring your business, your jobs, and your investments to the United States» (The White House 2018 b). Selv om dette antyder at Trump i hovedsak er interessert i handelsrelasjoner som er i nasjonens egeninteresse, åpner han likefullt for samarbeid gjennom handelsavtaler:

As I have said, the United States is prepared to negotiate mutually beneficial, bilateral trade agreements with all countries (The White House 2018 b).

Frihandelens fordeler er dermed ikke like uttalt i Trump, Jensen og Åkessons offentlige taletid som i partienes partiprogram. Det kan dermed fastslås at denne analysedimensjonen innehar relativt lav prioritet. Der det i det hele tatt trekkes frem er det oftest kun som en rask anerkjennelse av konsensusen som råder i det etablerte internasjonale økonomiske systemet, før mangler påpekes og kritikk fremmes. De øvrige fem dimensjonene følger realismens syn på internasjonale økonomiske relasjoner. Disse tildeles relativt mye taletid sammenlignet med tilsvarende tematikk i partiprogrammene. Dette diskuteres nærmere i den resterende delen av dette kapitlet.

6.2.2 Suverenitet(savståelse)

Analysedimensjonen suverenitet(savståelse) handler som nevnt like mye om å fronte nasjonens suverenitet som å motsette seg suverenitetsavståelse. Dette er utfordringer som knyttes til økonomisk og politisk integrasjon gjennom organisasjonsmedlemskap og handelsavtaler. Suverenitetsavståelse har overraskende lav prioritet i Jenssens taletid, sammenlignet med både Åkesson og Trump. Av de tre studerte talene er det kun et tema som nevnes i landsmøtetalen fra 2017. Landsmøtet der FrP vedtok et nei til EU. Tematikken i den ene av de to relevante uttalelsene, i løpet av den timelange talen, minner imidlertid mer om velferdsnasjonalisme:

Fremskrittspartiet tørr der andre tier. Vi lar ikke norsk politikk stoppes i Brussel. Fordi Norge ikke skal være Europas sosialkontor. (Partilederens tale FRP'S Landsmøte 2017: 51.10)

I kampen mot suverenitetsavståelse til EU er Åkesson langt mer tydelig enn Jensen, og suverenitet er et tema i alle de tre talene som studiet inkluderer. Tydeligst er han i den STV-sendte debatten mot Moderaternas Carl Bildt:

Carl her vil flytte enda mer makt til Brussel, og vi skal gi fra oss vår rett til lovgivning i Sverige. Det er jeg i mot. Problemet er at jeg ikke kan avsette de politikerne som lager lover for meg. Og jeg kan ikke stemme på de. For ofte er det andre lands politikere og andre lands byråkrater som bestemmer vår lovgiving. Det er min hovedinnvending mot EU. (Hur skulle Sverige klara sig utenfor EU? Jimmie Åkesson VS Carl Bildt 2018: 1.30)

Trump adresserer kun suverenitet i de internasjonale forumene. I Davos fremmer Trump dette gjennom gjentatte oppfordringer til å sette sin egen nasjon og dens interesse først:

Just like we expect the leaders of other countries to protect their interests, as President of the United States, I will always protect the interests of our country, our companies, and our workers. (The White House 2018 b.)

Dette sitatet tydeliggjør linken mellom staters suverenitet og økonomiske posisjon i realismens verdenssyn. Det ser ut til å være et gjentakende fenomen at Trump legger skylden på den tidligere administrasjonen, styrt av demokraten Barrack Obama, for USAs tap av internasjonal maktposisjon. Videre at Trump er den rette lederen til å gi folket tilbake sin selvbestemmelsesrett og med det en sterkere internasjonal stilling: «My administration is also taking swift action in other ways to restore American confidence and independence» (The White House 2018 b.)

I talen til FNs Generalforsamling er retorikken mer bestemt: «As my administration has demonstrated, America will always act in our national interest». Og videre: «We will never surrender America's sovereignty to an unelected, unaccountable, global bureaucracy» (The White House 2018 b.). Suverenitet er et gjentakende tema i Trumps tale til FN, og det fremstår som en verdi han setter høyt:

Sovereign and independent nations are the only vehicle where freedom has ever survived, democracy has ever endured, or peace has ever prospered. And so we must protect our sovereignty and our cherished independence above all. (ibid.)

Dersom dette ikke var tydelig nok slår han i tillegg fast at:

America is governed by Americans. We reject the ideology of globalism, and we embrace the doctrine of patriotism (ibid.).

Dette er et sitat der Trump ser ut til å sette globalisering opp som en motpart til patriotisme. Dette er dermed et antiglobaliseringsbudskap som nærmest utelukker at liberalismens verdenssyn kan kombineres med hengivenhet til egen stat og nasjon. Det tolker jeg som en omfavnelse av realismens verdenssyn, og et klart budskap om hvordan den amerikanske presidenten tolker internasjonale relasjoner.

6.2.3 Maktpolitikk

Analysedimensjonen «maktpolitikk» er definert til å omhandle kampen for nasjonale interesser i internasjonale økonomiske relasjoner som karakteriseres av en urettferdig konkurranse. Dette hadde en svært fremtredende posisjon i Det republikanske partiprogrammet. Det samme er tilfellet i de tre studerte talene fremført av Trump. I sin tale til nasjonen legger Trump det nok engang frem som om utfordringene knyttet til maktpolitikk tilhører de tidligere administrasjonenes svakheter, og at en ny og bedre tid der USA er sterkere i internasjonale økonomiske relasjoner er i vente under hans ledelse:

The era of economic surrender is over. From now on, we expect trading relationships to be fair and to be reciprocal. We will work to fix bad trade deals and negotiate new ones. And we will protect American workers and American intellectual property, through strong enforcement of our trade rules. (The White House 2018 c.)

I dette sitatet trekkes amerikanske arbeidere frem, men konteksten er en argumentasjon knyttet til handelsavtaler som tillater en urettferdig konkurransesituasjon som er i USAs disfavør. Jeg tolker budskapet dithen at det er gjennom et oppgjør med internasjonale handelspartnere at amerikanske arbeidere kan beskyttes. Sitatet inkluderes derfor i denne analysedimensjonen, heller enn i analysedimensjonen vedrørende tap av arbeidsplasser.

Det samme budskapet om at en endring er på veg under Trumps ledelse ble også levert til den internasjonale økonomiske eliten i Davos:

The United States will no longer turn a blind eye to unfair economic practices, including massive intellectual property theft, industrial subsidies, and pervasive state-led economic planning. (The White House 2018 b.)

På samme vis tar Trump opp kampen mot det han presenterer som en urettferdig handelskonkurranse i talen til en samling av verdens stats- og regjeringsoverhoder i FN:

For decades, the United States opened its economy — the largest, by far, on Earth — with few conditions. We allowed foreign goods from all over the world to flow freely across our borders. Yet, other countries did not grant us fair and reciprocal access to their markets in return. [...]For this reason, we are systematically renegotiating broken and bad trade deals. (The White House 2018 a.)

At temaer vedrørende økonomisk proteksjonisme inkluderes i Trumps tale til FN tolkes som nevnt som et tydelig tegn på at dette er et prioritert politikkområde. Dette er en arena der harde prioriteringer avgjør hvilke temaer som får plass i taletiden. I møte med verdens ledere bruker man ikke tiden på politikkområder man bare engasjerer seg sånn passe for.

Til sammenligning er maktpolitikk nærmest fraværende i de skandinaviske partiledernes taletid. Jensen sier kort og greit i sin tale til Landsmøtet i 2018 at Fremskrittspartiet er for konkurranse, men mot urettferdig konkurranse. I de studerte talene har Åkesson ingen uttalelser under dette temaet. På denne dimensjonen foreligger det dermed en stor variasjon mellom de små og eksportavhengige skandinaviske landene og den ledende økonomiske aktøren USA. Det er utover denne avhandlingens begrensninger å foreta et dypdykk i dette, men jeg følger opp med noen korte refleksjoner.

Det kan være vanskelig å forestille seg at en av verdens sterkeste økonomiske aktører blir utnyttet i internasjonale handelsrelasjoner, mens mindre, men dog ikke økonomisk ubetydelige aktører, ikke opplever situasjonen tilsvarende. En del av forklaringen kan muligens være at Norge og Sveriges eksportavhengigheten gjør dem mer sårbare for hvilke relative tap en reforhandling av status quo med sterkere økonomiske aktører kan medføre. Dette er tross alt et

institusjonalisert system som i følge partilederne selv har tjent disse landene godt. Dette gjør at de skandinaviske landene potensielt har mer å tape enn og vinne på strengere innstramminger, fordi dette tenkelig kan medføre konsekvenser for eksportvarenes markedstilgang. Det internasjonale økonomiske systemet har utvilsomt også tjent USA godt. USA opplever derimot for kanskje første gang siden deres økonomiske maktposisjon ble suveren etter andre verdenskrig at nye økonomiske stormakter vokser frem av globaliseringen, og utsetter deres etablerte hegemoniske posisjon for reell konkurranse. Det vil i så fall være naturlig at dette oppleves som en trussel for staten, og en utvikling som ikke er i tråd med nasjonens interesser. På den andre siden kan det selvfølgelig være tilfellet at konkurransen på verdensmarkedet ikke oppleves som særlig urettferdig i Skandinavia. Eventuelt at det er andre aspekt ved internasjonale økonomiske relasjoner man har større opposisjon mot og dermed prioriterer taletiden sin på. For Fremskrittspartiet og Sverigedemokratene er dette trolig politikkområder knyttet til innvandring. Dette diskuteres nærmere under de resterende dimensjonene, der sosial dumping og velferdsnasjonalisme er forventet å være særlig relevant. Jamfør avhandlingens tredje hypotese.

6.2.4 Tap av arbeidsplasser

Denne dimensjonen refererer til internasjonal økonomisk konkurranse, der lokale prisnivåer enten kan være en fordel eller en ulempe for arbeidsplasser knyttet til vareproduksjon. Dette er ikke et tema Åkesson tildeler noe taletid i de studerte bidragene. Dette kan tolkes som et generelt lavt fokus på internasjonale (økonomiske) forhold, utover Europapolitikk. Det er åpenbart naturlig at politiske parti har et nasjonalt fokus, da dette er arenaen de opererer innenfor. Representanter fra styringspartier opptrer derimot også på ulike internasjonale arenaer på vegne av stat og regjering, og partiet tvinges dermed til å utvikle det politiske saksrepertoaret sitt. Dette er en posisjon SD som et politisk isolert parti ikke har erfaring med, og det er muligens en av årsakene til at politikkkfokus i større grad forblir nærmest utelukkende nasjonalt.

Jenssen nevner tematikken tap av arbeidsplasser både i sin tale til Landsmøtet i 2017 og Landsstyremøtet samme år¹⁴. Dette kobles til det ufordelaktige høye skattenivået i Norge, og er dermed sammenfallende med FrPs skattepolitikk. At Jensen adresserer dette i to av de tre studerte talene er dermed ikke uventet. Dette er et viktig politikkområde for FrP, som tross alt

¹⁴ Tap av arbeidsplasser er dessuten den eneste analysedimensjonen som gir utslag i Finansminister Siv Jensens Finanstale utenom frihandel. Dette understreker prioriteten skatteuttak for utjevning av konkurransevilkår innehar for henne. Se relevant sitat i vedlagt analyseskjema nummer to.

har sitt opphav som et parti for nedsettelse av skatter. Som nevnt er Jensens tale til Landsstyremøtet mye kortere enn talen til Landsmøte, og at lavere skattenivå for å hindre tap av arbeidsplasser gis taletid her underbygger nettopp det. I sin tale til Landsmøte i 2017 trekker partilederen frem flere norske bedriftseksempler som går mot strømmen og fortsetter med sin produksjon i Norge, mens andre industribedrifter velger å flytte produksjonen ut av landet av prismessige årsaker. Videre påpeker hun følgende:

[...] konkurrenter med utenlandske eiere slipper venstresidens urettferdige skatt. Det er det siste norske bedrifter trenger nå. Økt skatt knekker nakken på lokalt eierskap og det setter norske arbeidsplasser i fare. (Partilederens tale FRP's Landsmøte 2017: 38.05)

Trump adresserer også tap av arbeidsplasser i to av de tre studerte talene. Det er forøvrig med et annet fokus enn Jensen. FrPs partileder fokuserer på hvilke nasjonale politiske grep som kan forhindre at Norge utkonkurrerer seg selv i det internasjonale markedet, mens Trump knytter tap av arbeidsplasser til en urettferdig konkurranse han nå skal få bukt med og dermed returnere amerikanernes frarøvede jobber. I sin tale til FN gjør han det klart at:

The United States lost over 3 million manufacturing jobs, nearly a quarter of all steel jobs, and 60,000 factories after China joined the WTO. And we have racked up \$13 trillion in trade deficits over the last two decades. But those days are over. We will no longer tolerate such abuse. We will not allow our workers to be victimized, our companies to be cheated, and our wealth to be plundered and transferred. America will never apologize for protecting its citizens. (The White House 2018 c.)

I talen til nasjonen forsikrer president Trump amerikanske arbeidstakere om at han er på saken:

Many car companies are now building and expanding plants in the United States — something we have not seen for decades. [...] This is all news Americans are unaccustomed to hearing — for many years, companies and jobs were only leaving us. But now they are coming back. (The White House 2018 c.)

Som nevnt er det en forskjell i hvordan Trump og Jensen adresserer denne analysedimensjonen. Til forskjell fra Trump, kan det diskuteres hvorvidt Jensens uttalelser egentlig kan kategoriseres som proteksjonistiske. Dette er en dimensjon som involverer realismens tankegang i den forstand at nasjonale økonomiske interesser må ivaretas av staten i møte med

et konkurransedrevet internasjonalt marked. Som et parti i et lite og eksportavhengig land har dette en annen løsning for FRP enn for Det republikanske partiet. Jensens løsning følger liberalismens tankegang i at handelshindringer må bygges ned. FRP ønsker lavere skatter slik at det skal være enklere å drive konkurransedyktig næringsvirksomhet i Norge, ikke for eksempel at avgifter på import innføres for å kompensere for skattenivået på noe vis. Dette fremstår som noe motstridende i denne avhandlingen, men i Norges tilfelle sammenfaller liberalismens verdier med realismens nasjonale egeninteresser. Norge er et land der det lokale kostnadsnivået er en konkurranseulempe. Dette medfører at landet befinner seg i det som fremstår som en spesiell situasjon. Det er ved hjelp av lavere skatter nasjonalt at det er mulig å tilpasse seg den internasjonale priskonkurransen. Grunnet Norges eksportavhengighet, er dette likevel tiltak for å sikre nasjonale interesser ved at norske eksportbedrifter kan fortsette å sysselsette nordmenn og bidra med skatt til den norske staten. På et særegent vis følger dermed Jensens argumentasjoner vedrørende tap av arbeidsplassen realismens premisser likevel. Jeg vurderer det derfor dithen at Jensens sitat som omhandler tap av arbeidsplasser kan plasseres og analyseres ut i fra denne analysedimensjonen.

6.2.5 Sosial dumping

Mens tematikk rundt tap av arbeidsplasser knyttes til konkurranse fra lavtlønnede arbeidere i utlandet, handler sosial dumping om konkurranse fra lavtlønnede arbeidsinnvandrere. Når utenlandske arbeidere godtar andre og dårligere vilkår enn nasjonale arbeidstakere utkonkurreres sistnevnte i mange tilfeller. Dette er særlig en utfordring i praktiske og lavtlønnede yrkesgrupper. Utfordringene med sosial dumping i Europa er nært relatert til fri bevegelse av personer i EUs indre marked. Fri bevegelse av personer har vært den mest omdiskuterte av de fire frihetene, særlig siden EUs utvidelse mot øst som har ført til en høy arbeidsinnvandring fra øst til vest der lønnsnivået er høyere. Antakelsen er dermed at dette vil være et relevant tema for de skandinaviske partilederne å diskutere i sin motstand mot EU. Vern av nasjonale arbeidstakere er dessuten i tråd med nativismens tankegang. Ikke minst er dette en politisk utvikling som er direkte knyttet til innvandring, som er partifamiliens hjertesak. Det er derfor overraskende at Jimmie Åkesson ikke nevner denne tematikken i noen av de studerte talene. Trump og Jensen gjør det, men kun i én av talene sine. Sosial dumping er ikke et tema Trump bruker av sin internasjonale taletid på, men i «State of the Union»-talen knytter han mangelen på grensekontroll og ukontrollert innvandring til tøffere konkurranse på arbeidsmarkedet for amerikanere:

For decades, open borders have allowed drugs and gangs to pour into our most vulnerable communities. They have allowed millions of low-wage workers to compete for jobs and wages against the poorest Americans. (The White House 2018 c.)

Sitatet refererer til en situasjon der de nasjonale borgerne møter en tøffere hverdag på grunn av innvandrere. Dette sitatet tolker jeg som en like sterk populistisk ytring mot innvandring, som en motstand mot sosial dumping. I tråd med populismen sammenfaller motstanden mot utenforstående grupperinger og det etablerte, ved at nasjonens egne sårbare ikke ivaretas godt nok. Innvandrere gis heller muligheten til et bedre liv i landet, enn at nasjonens borgere får stablet seg på bena i arbeidsmarkedet.

Siv Jensen knytter på sin side sosial dumping til en urettferdig konkurranse for norske arbeidstakere i sin tale til Landsmøtet i 2018:

[...]hardere konkurranse på tvers av landegrensene krever mer av bedriftene og de ansatte. Og vi har utfordringer med sosial dumping. Fremskrittspartiet er for konkurranse. Vi skal være glad for at utenlandske arbeidsfolk har lyst til å jobbe i Norge. Når vi sliter med å skaffe folk til å bygge veier, sykehjem, sykehus eller skifte tak på husene våre så er det en udiskutabel fordel at svensker, polakker eller briter takker ja til å jobbe i Norge. Men vi er mot urettferdig konkurranse. Som når utenlandske transportører sender underbetalte sjåfører til Norge med elendige biler og tar jobbene fra norske sjåfører. (Partilederens tale til FRP's Landsmøte 2018: 32.45)

Sitatet illustrerer hvordan utenlandsk arbeidskraft anses som positivt så lenge det ikke medfører negative konsekvenser for den nasjonale befolkningen. Dette vernet om sine egne følger nativismens tankegang. Det er derimot ingen grunn til å tvile på at utfordringene som løftes frem av Jensen er reelle både i Norge og andre vest-europeiske land. Som nevnt er utfordringer i arbeidshverdagen noe som mange erfarer på en håndfast og direkte måte, og som man derfor engasjerer seg i og uttrykker misnøye med. Det er dermed overraskende at denne tematikken er såpass fraværende i taletiden til alle de studerte partilederne. Særlig i de skandinaviske landene, siden sosial dumping har vært en problematikk som hyppig anvendes som en kritikk av det indre markedet i store deler av Europa.

Etterhvert som flere analysedimensjoner studeres fremgår det at den åpenbare forskjellen på Siv Jensen og Donald Trumps ytringer, er at Jensen ofte påpeker fordelene ved frihandel før

hun argumenterer for hva som ikke fungerer. Dette er som nevnt et gjentakende funn. Åkesson gjør til en viss grad det samme. Trump er derimot hardere i sin proteksjonistiske retorikk, og unnskylder ikke dette ved å først erklære sin generelle støtte til prinsippet om fri konkurranse eller tett integrasjon.

6.2.6 Velferdsnasjonalisme

Velferdsnasjonalisme knyttes til velferdsstatens generøsitet i form av universelle velferdsrettigheter. Da dette fører til at grupperinger som radikale høyrepopulister vil hevde ikke fortjener godene i like stor grad som den nasjonale befolkningen, likevel har tilgang på disse. Velferdsnasjonalisme er derfor særlig knyttet til Skandinavia hvor velferdsgoder i liten grad er behovsprøvd sammenlignet med USA. Ikke overraskende, tillegger Trump heller ikke denne tematikken særlig fokus. I løpet av de tre studerte talene, er det kun ett sitat som til en viss grad kan relateres til velferdsnasjonalisme. I «State of the Union»-talen tar Trump til ordet for at de folkevalgte har et ansvar for å forsvare borgerne de representerer, og å beskytte deres rett til den amerikanske drømmen. Videre konkluderer han: «Because Americans are dreamers too» (The White House 2018 c.). Nok en gang referere han til mulighetene landet gir til innvandrere, og mangelen på tilsvarende muligheter for det hardtarbeidende nasjonale folket. Jeg tolker derfor dette sitatet til å referere til innvandringsproblematikk i større grad enn økonomiske forhold som velferdsgoder. Til tross for at den amerikanske drømmen handler om å klatre på den sosioøkonomiske rangstigen. Fordi i USA er det en mobilisering man må klare på egenhånd, uten hjelp fra staten.

Som antatt i avhandlingens tredje hypotese er temaet velferdsnasjonalisme derimot høyaktuelt blant de to skandinaviske partilederne. Dette er et tema som kombinerer innvandring med økonomiske anliggender, og som dermed treffer partifamiliens kjernesak. Som nevnt er velferdsstaten dessuten et særtrekk ved de skandinaviske landene. Jensen adresserer velferdsnasjonalisme i alle de studerte talene, mens Åkesson gir det prioritert taletid i begge talene sine, men ikke i «Swexit»-debatten. Dette bygger opp under antakelsen om at dette er en prioritert tematikk i den politiske appellen til partiene.

I talen til Landsmøtet i 2018 sier Jensen følgende: «Den beste måten å få råd til å styrke velferden på, det er å slutte og sløse bort milliarder av kroner på mislykket integrering» (Partilederens tale FRP's Landsmøte 2018: 17.10). I talen til Landsstyremøtet i 2017 presenterer hun høy innvandring som en trussel mot velferden, og foreslår i tillegg at

skatteklasse to fjernes, da det i all hovedsak tilfaller ektepar der minst én er innvandr¹⁵. Dette er et konkret politisk tiltak som bygger på velferdsnasjonalismens logikk. På Landsmøtet samme år tar hun som nevnt et oppgjør med EU: «Norge skal ikke være Europas sosialkontor» (Partilederens tale FRP's Landsmøte 2017: 20.10). Her er motstanden mot EU direkte knyttet til velferdsnasjonalisme. Velferdstjenestene i Norge har ikke til hensikt å tjene europeere, men nordmenn. At Norges tilknytning til EU legger til rette for dette aktiverer dermed en motstand mot EU på bakgrunn av et vern av nasjonale borgeres eksklusive rett til velferdsgoder. I en kritikk av EØS-avtalen i samme tale sier Jensen:

Norske velferdsgoder er under press. Millioner av skattefinansierte kroner forsvinner ut av landet gjennom trygdeeksport hver eneste år. Dette er penger som vanlige arbeidere har jobbet og slitt for gjennom mange år. Og det er rett og slett ikke rettferdig at disse pengene skal gå til familier som aldri har satt sin fot i Norge.¹⁶ (ibid.: 49.10)

Her fremstår det som at anvendelsen av begrepet «vanlige arbeidere» refererer til det hardtarbeidende nasjonale folket, og ikke utenlandsk arbeidskraft. Det ville i så fall i seg selv vært et konkret uttrykk for både nativism og populisme. Referanse til rettferdighet er i tråd med autoritarianisme. På den måten er dette sitatet, som representerer analysedimensjonen velferdsnasjonalisme, også et godt bilde på partifamiliens kjerneideologi.

Åkesson støtter også opp om nativismens tankegang der velferdsgoder er tiltenkt «folket» da han ytrer dette i sin tale til Landsdagarne:

Istedenfor at vi fortsetter å bruke penger på enda flere asyl og innvandrere, mer bidrag og bosteder til dem også videre. [...] Mennesker som ikke har grunn til å være i Sverige skal returnere. De skal ikke fortsette å leve her forsørget av svenske skattemidler. For oss er det en selvfølge. (4 Nyheterna 2017: 12.45)

Det samme gjør han i talen til nasjonen:

¹⁵ Fra Jensens tale til Landsstyremøte 21.10.2017: «I dag er flesteparten av de som finnes i skatteklasse to et ektepar der minst en er innvandr^{er}. Dermed så har jo denne ordningen bidratt til å svekke integreringen. Jeg mener at innvandringskvinner skal oppmuntres til å ta del i arbeidslivet. Skatteklasse to har gått ut på dato og derfor foreslår vi også å fjerne det. Det er galt å subsidiere folk for ikke å jobbe». Se analyseskjema nummer to for flere sitat.

¹⁶ Følgende standpunkt i FrPs partiprogram tydeliggjør at trygdeeksport er en utfordring man i all hovedsak knytter til arbeidsinnvandring: «*Fremskrittspartiet vil (...) At velferdsytelser som mottas i utlandet (ikke pensjon) skal lønns- og prisjusteres etter det landet man bor i*» (2017: 59). Pensjonister er en samfunnsgruppe som i all hovedsak består av etnisk norske borgere og unntas derfor sannsynligvis velferdsinnstramminger.

Vårt Sverige er et Sverige der velferden prioriteres fremfor bosteder, bidrag og subsidierte liksomjobber til mennesker fra verdens alle hjørner. (Jimmie Åkesson: Tal til nationen – mitt Sverige 2028 2018: 13.15)

Slik jeg leser det, kan velferdsnasjonalisme vanskelig uttrykkes tydeligere.

6.3 Konkluderende oppsummering

Partiprogrammene stadfester partienes oppslutning om liberalismens verdier, og fremmer frihandel. Dette overskygges derimot av ulike økonomisk proteksjonistiske standpunkt. Det republikanske partiet og Sverigedemokratene fremmer til en viss grad handelsbarrierer for å verne om sitt nasjonale marked. Suverenitetsavståelse er derimot fellesnevneren i partienes økonomisk proteksjonistiske standpunkt. Det republikanske partiet knytter dette til en urettferdig konkurranse i internasjonale relasjoner der USA har blitt utnyttet over lengre tid, mens FrP og SD knytter i hovedsak tematikk rundt suverenitetsavståelse til EU/EØS.

I sammenligningen av partiprogrammene og partiledernes taler er det tydelig at frihandel har lavere prioritet i sistnevnte. Blant de tre studerte partilederne er FRPs Siv Jensen den som oftest trekker frem liberalistiske standpunkt, men det er som nevnt ofte i et forsøke på å balansere den kritikken hun videre presenterer. De fem resterende analysedimensjonene representerer temaer vedrørende økonomisk proteksjonisme, og prioriteten av disse har gitt ulikt utsalg hos Trump, Jensen og Åkesson. Maktpolitikk, med referanse til urettferdig konkurranse, har vært et gjennomgående tema i Trumps taler. I tillegg har tap av arbeidsplasser og suverenitet(savståelse) blitt prioritert. Som nevnt er en tale til FN en arena få aktører får tilgang til, der verdens ledere lytter og der det antas at kun de viktigste sakene prioriteres i taletiden. At alle disse tre tematikkene prioriteres i Trumps taletid illustrerer dermed at dette er et prioritert politisk standpunkt. Ikke overraskende har analysedimensjonene sosial dumping og velferdsnasjonalisme gitt langt mindre utslag i studiet av Trumps taler. Jensen har anvendt et bredt spekter av temaene analysedimensjonene representerer i sine taler, men velferdsnasjonalisme er det eneste som går igjen i alle talene. Denne tematikken er dermed utvilsomt høyt prioritert. Tap av arbeidsplasser på grunn av Norges høye skattenivå nevnes i begge talene fra 2017, mens sosial dumping adresseres i Landsmøtetalen i 2018. Suverenitetsavståelse nevnes kun i talen til Landsmøtet i 2017. Denne tematikken innehar dermed lavere prioritet enn antatt, på bakgrunn av Norges relasjon til EU gjennom EØS-avtalen og antakelsene som er formulert i hypotese nummer tre. Til sammenligning er

suverenitet(savståelse) den analysedimensjonen som gjennomgående gir utslag i Åkessons taler og i debatten. Ikke overraskende er også velferdsnasjonalisme et gjennomgående tema i Åkesson sine taler. Dette er tross alt kategorien som er nærmest knyttet til innvandringsutfordringer, som uten tvil er partiets hjertesak. At velferdsnasjonalisme gir utslag i de skandinaviske partienes politikk er dessuten i tråd med Otjes mfl. (2018) sine funn. Utover disse to analysedimensjonene gir ingen andre proteksjonistiske temaer utslag i Åkessons studerte taler.

Oppsummert er det mulig å konkludere med at alle de tre studerte partilederne prioriterer av sin offentlige taletid til økonomisk proteksjonistiske temaer. Det er likevel ikke til å komme utenom at innvandring er den mest fremtredende politiske saken til FrP og SD. Økonomisk proteksjonisme tildeles derimot en relativt høy prioritet både i Det republikanske partiprogrammet og Trumps taletid. Man kan ikke se bort i fra at proteksjonismens lavere prioritet i de skandinaviske tilfellene henger sammen med landenes eksportavhengighet, siden dette er noe partilederne selv trekker frem ved flere anledninger. Særlig Jensen referer til hvordan Norge kan tilpasse seg det internasjonale økonomiske systemet, mens Trump i langt større grad krever at det internasjonale samfunnet må innrette seg etter USAs hensyn. Det er vanskelig å tenke seg at aktører uten tilsvarende økonomiske maktposisjon kan tillate seg det samme. Jeg vil derfor argumentere for at H1 som tilsier at det er vanskeligere å fremme økonomisk proteksjonistiske standpunkt i Skandinavia enn USA grunnet ulike økonomiske forhold er delvis bekreftet gjennom dette studiet. Funnene i den kvalitative innholdsanalysens avkrefter derimot deler av denne hypotesen. Det er ikke umulig å fronte økonomisk proteksjonisme i Skandinavia. Studiet av talene til Jensen og Åkesson viser tvert i mot at alle de utvalgte bidragene inneholder økonomisk proteksjonistiske temaer av noe slag. Frontingen av slike standpunkt gjøres bare ut i fra andre argumentasjonstemaer og gjerne med en henvisning til det generelt positive ved frihandel. Liberalismens verdier er ikke de eneste rådende i Skandinavia, men det er tydelig at partilederne har et behov for å forkle realismen i liberalismens mer inkluderende og etablerte syn på internasjonalt økonomisk samarbeid. Ikke minst er det sannsynlig at de skandinaviske landenes eksportavhengighet og høye kostnadsnivå fører til at en liberalistisk tilnærming til internasjonale økonomiske relasjoner faktisk sammenfaller med realismens hensyn til nasjonale egeninteresser. Med unntak av noen oppfordringer om frihandel på USAs premisser i talen til Verdens økonomiske forum, fronter Trump realismens verdensbilde langt tydeligere i alle sine taler.

Den andre hypotesen tilsier at Det republikanske partiet og FrP vil ha tydeligere politiske standpunkt til forhold vedrørende internasjonale økonomiske relasjoner fordi de er styringspartier. Som nevnt har både Trump og Det republikanske partiprogrammet tilegnet dette høy prioritet. Det har derimot vært vanskeligere enn forventet å finne relevante taler å studere der Jensen adresserer internasjonale økonomiske relasjoner, utover landsmøtetalene. Dette kan være knyttet til hennes rolle som Finansminister. Studiet av Jensens taler gir riktig nok utslag på flere analysedimensjoner enn studiet av Åkessons taler, men jeg vil ikke konkludere med at SD har mindre tydelige standpunkt enn sitt norske søsterparti og hypotesen må derfor avkreftes. På den andre siden ligger det en antakelse i denne hypotesen om at SD ikke utvider det politiske fokuset fra nasjonale forhold i særlig grad, herunder hovedsakelig innvandring. Dette stemmer til en viss grad, da alle andre politiske standpunkt tillegges relativt lav prioritet sammenlignet med innvandringspolitikk. Dette illustreres ved at «Swexit»-debatten inkluderes i datautvalget fordi Åkesson tvinges til å adressere temaet mer dyptgående enn det han gjør uten tilstedeværelse av slike føringer for taletema. Det er dermed ikke tydelige standpunkt vedrørende økonomisk anliggende som mangler, men en prioritering av det i partilederens offentlige taletid. Eventuelt kan analysens resultat moderere denne hypotesen til at Det republikanske partiet har tydeligere standpunkt på forhold vedrørende internasjonale økonomiske relasjoner enn de skandinaviske partiene, som i langt større grad fokuserer på politiske saker knyttet til innvandring og integrering. Derav hovedfokuset på velferdsnasjonalisme.

Studiet av de skandinaviske partienes partiprogram støtter den tredje hypotesens antakelse om at proteksjonistiske standpunkt knyttes til en mostand mot EU og europeisk integrasjon, da dette sammenfaller med tematikk rundt suverenitetsavståelse. I studie av talene kommer det også frem at proteksjonismen som frontes gjennom velferdsnasjonalismen i stor grad har sammenheng med utfordringer i EUs indre marked. Denne hypotesen bekreftes derfor langt på veg både i SD og FrPs tilfelle. Som nevnt er skattepolitikk for å sikre norske arbeidsplasser og konkurransedyktighet i tillegg fremtredenen i FrPs politiske appell. Dette er en tematikk som tar hensyn til internasjonale økonomiske handelsrelasjoner, og som dermed går utover det europeiske fokuset denne hypotesen har konsentrert seg om.

7 Avslutning

I denne avhandlingen har jeg utarbeidet et rammeverk for kartlegging av økonomisk proteksjonistiske standpunkt i radikale høyrepopulisters politiske appell. De seks analysedimensjonene baserer seg på en sammenfatning av temaer fra teorier for internasjonale økonomiske relasjoner og partifamiliens økonomiske politikk. Dette danner et systematiseringsgrunnlag som i seg selv er et av avhandlingens viktigste bidrag til den foreliggende litteraturen. Analysedimensjonene har utgjort systematiseringsgrunnlaget i en av analysens to kvalitative innholdsanalyser, og har med det bidratt til å besvare avhandlingens problemstilling om hvordan økonomisk proteksjonisme fremmes ulikt i USA, Norge og Sverige. Studiet av utvalgte taler fremført av Trump, Jensen og Åkesson viser at økonomisk proteksjonistiske standpunkt fremmes av radikale høyrepopulister i alle disse tre landene. Trump har et hovedfokus på maktpolitikk, men deler et fokus på tap av arbeidsplasser med Jensen og et fokus på suverenitet(savståelse) med Åkesson. Jensen og Åkesson deler et hovedfokus på tematikk sammenfallende velferdsnasjonalisme. Jensen og Trump adresserer i tillegg sosial dumping i én av sine taler, men denne analysedimensjonen gir totalt sett det svakeste utslaget. Dette innebærer at alle de fem analysedimensjonene basert på realismens syn på internasjonale økonomiske relasjoner har gitt utslag i analysen. Tematikken som anvendes i den politiske appellen varierer derimot mellom partilederne.

Formålet med dette studiet har vært å kartlegge hvilke temaer som favner partienes økonomisk proteksjonistiske standpunkt. Denne partifamiliens økonomiske politikk har blitt tildelt lite fokus i foreliggende forskning. Der den økonomiske politikken faktisk studeres er det hovedsakelig med et fokus på nasjonale politikkområder, ikke internasjonale økonomiske relasjoner. Denne partifamilien har de siste tiårene tilegnet seg en større tilgang på makt i flere land, og vil med det tilegne seg større påvirkningskraft også vedrørende internasjonale forhold. Det er derfor både interessant og nyttig å studere hvilke standpunkt som faktisk foreligger. I den forbindelse anså jeg et deskriptivt studie som et hensiktsmessig sted å starte. Nå foreligger det en kartlegging av Det republikanske partiet ved Trump, Fremskrittspartiet ved Siv Jensen og Sverigedemokratene ved Jimmie Åkesson sitt standpunkt vedrørende proteksjonisme i internasjonale økonomiske relasjoner. Dette er som nevnt gjort ut i fra en sammenfatning av teori til seks analysedimensjoner. En slik systematisering har ikke blitt gjort tidligere, og det er dermed første gang disse analysedimensjonene utprøves. Fremtidig forskning vil sannsynligvis kunne revidere og spesifisere disse, slik at rammeverket utbedres.

Dette studiet har avgrenset seg til å studere tre radikale høyrepopulistiske partier og har slått fast at en generalisering til partifamilien vanskeliggjøres av de interne variasjonene på politikkområdet. Det konstruerte begrepsrammeverket styrker derimot de analytiske generaliseringsmulighetene til studiets funn. Disse analysedimensjonene foreligger nå som et tilgjengelig rammeverk som fremtidig forskning enkelt kan anvende for å vurdere om en avgrensning er hensiktsmessig eller om tematikken er gjeldende for andre radikale høyrepopulistiske partier også. En slik utvidelse av anvendelsen kan potensielt bidra til å etablere fellestrekk i partifamiliens standpunkt vedrørende internasjonale økonomiske relasjoner. Analysen har stadfestet at realismen står sterkere i Trumps uttalelser enn i de skandinaviske partiledernes uttalelser. Det vil derfor vært interessant for videre studier å sammenligne om Jensen og Åkessons utslag på analysedimensjonene sammenfaller med eller fraviker andre europeiske radikale høyrepopulistiske partier.

Den foreliggende litteraturen vedrørende radikale høyrepopulistiske partier har i stor grad fokusert på temaer relatert til innvandring. Dette studiets gjennomgang av partiprogram og taler underbygger at dette er partienes politiske hovedfokus, særlig i Skandinavia. Det republikanske partiet ved Trump prioriterer muligens internasjonale økonomiske relasjoner omtrent like høyt. Det er derimot svært interessant å se hvordan innvandringstematikk overføres til andre politikkområder, som økonomisk politikk og internasjonale relasjoner. Dette viser at det eksisterende forskningsfokuset nødvendigvis ikke er så frakoblet denne avhandlingens problemstilling som først antatt. Studier av andre politikkområder og aspekt ved den radikale høyrepopulistiske partifamilien er likefullt ettertrengt. Dette er politiske partier som har tilegnet seg større tilgang til makt de siste tiårene, og som dermed har en reell innflytelse på et bredt spekter av saksområder. Et tilsvarende bredt spekter av saksområder burde derfor være gjenstand for fremtidig forskning.

Litteraturliste

- Akkerman, T. (2012). Comparing Radical Right Parties in Government: Immigration and Integration Policies in Nine Countries (1996-2012). *Western European Politics*, 35(3), 511-529.
- Amengay, A. a. D. S. (2018). The Radical Right in Western Europe: A Meta-Analysis of Structural Factors. *Political Studies Review*, 17(1), 30-40.
- Bjerkem, J. (2016). The Norwegian Progress Party: An Established Populist Party. *European View*, 15(2), 233-243.
- Bratberg, Ø. (2014). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bornschieer, S. (2018). Globalization, Cleavages, and the Radical Right. In J. Rydgren (Ed.), *Oxford Handbook of the Radical Right*: Oxford University Press.
- Brubaker, R. (2017). Why Populism? *Theory and Society*, 46(5), 357-385.
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5 ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Caiani, M., Porta, D. d., & Wagemann, C. (2012). The Other «No Globals»: Right-wing Discourse on Globalization. In *Mobilizing on the Extrem Right: Germany, Italy, and the United States*: Oxford University Press.
- Caiani, M., & Porta, D. d. (2018). The Radical Right as Social Movement Organizations. In J. Rydgren (Ed.), *The Oxford Handbook of the Radical Right*: Oxford University Press.
- Cleen, B. d. (2017). Populism and Nationalism. In C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo, & P. Ostiguy (Eds.), *The Oxford Handbook of Populism*: Oxford University Press
- Cohn, T. H. (2010). *Global Political Economy. Theory and Practice*. (5 Ed.): Pearson.
- Dzurinda, M. (2016) The resistible rise of populism in Europe. *European View* (2016) 15: 171-172
- Eatwell, R. (2018). Charisma and the Radical Right. In J. Rydgren (Ed.), *Oxford Handbook of the Radical Right*: Oxford University Press.
- European Commission. (2019). *The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)*. Retrieved from <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>
- European Parliament. (2018). *The current state of TTIP negotiations*. Retrieved from http://www.europarl.europa.eu/doceo/document//E-8-2018-004086_EN.html
- Ennsner-Jedenastik, L. (2016). A Welfare State for Whom? A Group-based Account of the Austrian Freedom Party's Social Policy Profile. *Swiss Political Science Review*, 22(3), 409-427.
- Fremskrittspartiet. (2017). *Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021*.

- <https://www.frp.no/hva-vi-mener/prinsipp-og-handlingsprogram>
- Fotopoulos, S., Margarita Kaimaklioti (2016) Media discourse on the refugee crisis: on what have the Greek, German and British press focused? *European Review* (2016)15: 265-279
- Frieden, J. A., Lake, D. A., & Schultz, K. A. (2010). *World Politics. Interests, Interactions, Institutions*. New York: W.W. Norton & Company.
- Gerring, J. (2007). *Case Study Research. Principles and Practices*. New York: Cambridge University Press.
- Gerring, J. (2017). *Case Study Research: Principles and Practices*. (2 ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Golder, M. (2016) Far Right Parties in Europe. *Annual Review of Political Science* (2016) 19: 477-497
- Goldstein, J. S., & Pevehouse, J. C. (2009). *International Relations* (8 ed.): Pearson Longman.
- Granvolden-plattformen*. (2019). Regjeringen.no Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hammerstrøm, I. L., & Moe, I. (2018). Sverigedemokraterna krever beklagelse fra STV kl.11. *Aftenposten*. Retrieved from <https://www.aftenposten.no/verden/i/0EypVM/-Sverigedemokraterna-krever-beklagelse-fra-SVT-kl11>
- Hur skulle Sverige klara sig utanför EU? Jimmie Åkesson VS Carl Bildt*. (2018). Youtube: Meltdown Media. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=1HatGzCGi9w>
- Jeløya-plattformen*. (2018). Jeløya: Regjeringen.no Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/>
- Jensen, S. (2017). *Statsbudsjettet 2018: Finanstalen*. Regjeringen.no Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/finanstalen/id2575117/>
- Jensen, S. (2018). *Statsbudsjett 2019: Finanstalen*. Regjeringen.no Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/finanstalen/id2614432/>
- Jimmie Åkesson: Tal til nationen - mitt Sverige 2028*. (2018). Youtube: Sverigedemokraterna. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ADf5eiv4bps>
- Johannesen, A., Tufte, P. A., & Kristoffersen, L. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2 ed.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Jungar, A.-C., & Jupskås, A. R. (2014). Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family? *Scandinavian political Studies*, 37(3), 215-238.
- Jupskås, A. R. (2015). *Persistence of Populism. The Norwegian Progress Party, 1973-2009*.

- (PhD), University of Oslo
- Juppskås, A. R. (2017). Feilslått kritikk av populismebegrepet. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(4), 402-418.
- Kaltwasser, C. R., Taggart, P., Espejo, P. O., & Ostiguy, P. (2017). Populism: An Overview of the Concept and the State of the Art. In C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo, & P. Ostiguy (Eds.), *The Oxford Handbook of Populism*: Oxford University Press.
- Kernell, S., Jacobson, G. C., Kousser, T., & Vavreck, L. (2016). *The Logic of American Politics* (7 ed.): Sage.
- Kitschelt, H. (2008). *The Radical Right in Western Europe. A Comparative Analysis*. USA: The University of Michigan Press.
- Krippendorff, K. (2013). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology* (3rd ed.). United States of America: SAGE Publications, Inc.
- Mahler, G. S. (1995). *Comparative Politics. An Institutional and Cross-National Approach* (2 ed.): Prentice Hall.
- Matlary, J. H. (2014). The Nordics and the EU. In K. Heidar (Ed.), *Nordic Politics. Comparative Perspective*. (2 ed., pp. 247-261).
- Moffitt, B. (2016). *The global Rise of Populism. Performance, Political Style and Representation*. Standford: Standford University Press.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*: Cambridge University Press.
- Mudde, C. (2016). The Study of Populist Radical Right Parties: Towards a Fourth Wave. *C-Rex Working Paper Series, 1*, 1-23.
- Neiwert, D. (2017). *Alt-America. The Rise of the Radical Right in the Age of Trump*. London: Verso.
- (NHO), Næringslivets Hovedorganisasjon. (2018). *Verden og oss. Næringslivets perspektivmelding 2018*.
- Oesch, D. (2008) Explaining workers' support for right-wing populist parties in Western Europe: evidence from Austria, Belgium, France, Norway and Switzerland. *International Political Science Review* 29 (3): 349-373
- Otjes, S., Gilles Ivaldi, Anders Ravik Juppskås, Oscar Mazzoleni. (2018). It's not Economic Interventionism, Stupid! Reassessing the Political Economy of Radical Rigt-wing Populist Parties. *Swiss Political Science Review*, 24(3), 270-290.
doi:<https://doi.org/10.1111/spsr.12302>
- Parker, C. S. (2018). Radical Right in USA. In J. Rydgren (Ed.), *Oxford Handbook of*

- the Radical Right*: Oxford University Press.
- Partilederens tale FRP's Landsmøte 2017*. (2017). Youtube: Fremskrittspartiet. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=Z0xwopvVfl4>
- Partilederens tale FRP's Landsmøte 2018*. (2018). Youtube: Fremskrittspartiet. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=zKH0R5u9rg0>
- Post, C. (2017). The roots of Trumpism. *Cultural Dynamics*, 29(1-2), 100-108.
- Rydgren, J. (2006). *From Tax Populism to Ethnic Nationalism. Radical Right-Wing Populism in Sweden*. New York: Berghahn Books.
- Rydgren, J. (2007). The Sociology of Radical Right. *Annual Review of Sociology*, 33(1), 141-262.
- Rydgren, J. (2018). *Oxford Handbook of the Radical Right*. New York: Oxford University Press.
- Siv Jensen tale på FrPs landsstyremøte*. (2017). Youtube: Fremskrittspartiet. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=ObtVZMV1zpc>
- Smith, A. D. (1998). *Nationalism and modernism. A critical survey of recent theories of nations and nationalism*. London & New York: Routledge.
- Smith, A. D. (2010). *Nationalism. Theory, Ideology, history* (2 ed.). Oxford: Polity.
- Smith, R., El-Anis, I., & Farrands, C. (2013). *International Political Economy in the 21st Century*. New York: Routledge.
- Stockmer, D., Tobias Lentz og Danielle Mayer. (2018). Individual Predictors of the Radical Right-Wing Vote in Europe: A Meta-Analysis of Articles in Peer-Reviewed Journals (1995-2016). *Government and Opposition*, 53(3), 569-593.
doi:10.1017/gov.2018.2
- Sverigedemokraterna. (2018). *Valmanifest. Sverigedemokraternas valmanifest 2018*.
<https://sd.se/wp-content/uploads/2018/08/>
- Swank, D., & Bentz, H.-G. (2003). Globalization, the welfare state and right-wing populism in Western Europe. *Socio-Economic Review*, 1(2), 215-245.
- The 2016 Republican National Convention. (2016). *Republican Platform 2016*. The Huffington Post Retrieved from https://www.huffpost.com/entry/2016-republican-platform-full-text_n_578bce03e4b03fc3ee513eb9
- The White House (2018) a. *Remarks by President Trump to the 73rd Session of the United Nations General Assembly | New York, NY*. whitehouse.gov Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-73rd-session-united-nations-general-assembly-new-york-ny/>

- The White House (2018) b. *Remarks by President Trump to the World Economic Forum*. *whitehouse.gov* Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-world-economic-forum/>
- The White House (2018) c. *President Donald J. Trump's State of the Union Address*. *whitehouse.gov* Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-state-union-address/>
- Trump, D. J. (2017). Presidential Memorandum Regarding Withdrawal of the United States from the Trans-Pacific Partnership Negotiations and Agreement. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-regarding-withdrawal-united-states-trans-pacific-partnership-negotiations-agreement/>
- Widfeldt, A. (2018). Radical Right in Nordic Countries. In J. Rydgren (Ed.), *Oxford Handbook of the Radical Right*: Oxford University Press.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research. Design and Methods* (3 ed.). USA: Sage Publications.
- Zarzalejos, J. (2016) *Populism in Spain: an analysis of Podemos*. *European View* (2016)15: 183-191
- Østerud, Ø. (2005). *Statvitenskap. Innføring i politisk analyse*. (3 ed.): Universitetsforlaget.
- Åkesson, J. (2019). SD: Därför ändrar vi vår EU-politik. *Aftonbladet*. Retrieved from <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/A2Kpyr/sd-darfor-andrar-vi-var-eu-politik>
- 4 Nyheter. (2017). *Se hela Jimmie Åkessons tal på SD:s landsdagar*. tv4.se. Retrieved from: <https://www.tv4.se/nyheterna/klipp/se-hela-jimmie-akessons-tal-pa-sds-landsdagar-3946012>

Vedlegg / Appendiks

Vedlegg nummer 1: Analyseskjema for partiprogram

Økonomisk proteksjonistiske standpunkt:	Beskytte nasjonalt marked gjennom innføring av handelsbarrierer som økte tollsatsler eller særegne nasjonale standarder.	Beskytte nasjonens suverenitet og egeninteresser ved å trekke seg ut (evt. reforhandling) av internasjonale handelsavtaler og organisasjoner.	Motsette seg Europeisk integrasjon.	<i>Frihandel:</i>
Det republikanske partiet «Party Platform 2016»	<p>(«Competitiveness equals jobs. That equation governs our policies regarding U.S. corporations in the global economy. (...) American businesses now face the world's highest corporate tax rates. (...) It reduces companies' ability to compete overseas, encourages them to move abroad, lessens their investment, cripples job creation here at home, lowers American wages, and fosters the avoidance of tax liability — without actually increasing tax revenues. A more damaging policy is hard to imagine. We propose to level the international playing field by lowering the corporate tax rate to be on a par with, or below, the rates of other industrial nations. (...) We believe American companies should be headquartered in America. We should reduce barriers to accomplishing that goal.» (s. 2))¹⁷</p> <p>«A Republican president will insist on parity in trade and stand ready to implement countervailing duties if other countries refuse to cooperate. At</p>	<p>«Our standing in world affairs has declined significantly — our enemies no longer fear us and our friends no longer trust us. People want and expect an America that is the most powerful and respected country on the face of the earth.» (Preamble s. i)</p> <p>«We need better negotiated trade agreements that put America first. When trade agreements have been carefully negotiated with friendly democracies, they have resulted in millions of new jobs here at home supported by our exports. When those agreements do not adequately protect U.S. interests, U.S. sovereignty, or when they are violated with impunity, they must be rejected.» (s. 2)</p> <p>«We cannot allow foreign governments to limit American access to their markets while stealing our designs, patents, brands, know-how, and technol-</p>		<p>«The President has been regulating to death a free market economy that he does not like and does not understand.» (Preambles s. ii)</p> <p>«Government cannot create prosperity, though government can limit or destroy it.» (s. 1)</p> <p>«It is also the foundation for our nation's global leadership, for it is the vigor of our economy which makes possible our military strength and our national security.» (s. 1)</p> <p>«International trade is crucial for all sectors of America's economy. Massive trade deficits are not. We envision a worldwide multilateral agreement among nations committed to the principles of open markets, what has been called a "Reagan Economic Zone," in which free trade will truly be fair trade for all concerned.» (s. 2)</p> <p>«A central reason why the 20th century came to be called the American Century was the ability of individuals to invent and create in a land of free markets.» (s. 6)</p>

¹⁷ Parentesene indikerer et standpunkt som strider med kategorien (gjelder hele dokumentet)

	<p>the same time, we look to broaden our trade agreements with countries which share our values and commitment to fairness, along with transparency in our commercial and business practices.» (s. 3)</p> <p>«We want to create a business climate that rewards risk and promotes innovation, a learning system that gives Americans the skills needed to seize the opportunities of the 21st century, and an international order that maintains a fair and open global market for America's goods and services. (...) Our agenda includes balanced protections for intellectual property (...)» (s. 6)</p> <p>(«A focus on internet freedom is a cost-effective means of peacefully advancing fundamental freedoms in closed and authoritarian societies. But it is also an important economic interest, as censorship constitutes a trade barrier for U.S. companies operating in societies like China with advanced firewall protection policies. A Republican administration will champion an open and free internet based on principles of free expression and universal values and will pursue policies to empower citizens and U.S. companies operating in authoritarian countries to circumvent internet firewalls and gain accurate news and information online.» (s. 54))</p>	<p>ogy. We cannot allow China to continue its currency manipulation, exclusion of U.S. products from government purchases, and subsidization of Chinese companies to thwart American imports.» s.2</p> <p>«The current Administration's way of dealing with these violations of world trade standards has been a virtual surrender. Republicans understand that you can succeed in a negotiation only if you are willing to walk away from it.» s.2-3</p> <p>«We also affirm the wisdom of President George Washington's warning to avoid foreign entanglements and unnecessary alliances. We therefore oppose the adoption or ratification of treaties that would weaken or encroach upon American sovereignty or that could be construed by courts to do so. We will not recognize as binding upon the United States any international agreement forged without the constitutionally required assent of two-thirds of the United States Senate.» (s. 10)</p> <p>«We are the largest agricultural exporter in the world, and our exports are vital for other sectors of our economy. Those exports</p>		<p>«We remain committed to aggressively expanding trade opportunities and opening new markets for American energy through multilateral and bilateral agreements, whether current, pending, or negotiated in the future.» (s. 20)</p> <p>«The internet's independence is its power. (...) We will therefore resist any effort to shift control toward governance by international or other intergovernmental organizations. We will ensure that personal data receives full constitutional protection from government overreach. The only way to safeguard or improve these systems is through the private sector. The internet's free market needs to be free and open to all ideas and competition without the government or service providers picking winners and losers.» (s. 25)</p>
--	---	---	--	--

		<p>drive additional economic growth as each dollar of agricultural exports generates another \$1.27 in business activity. That is why we remain committed to expanding trade opportunities and opening new markets for agriculture. Under a Republican president, America's trade negotiators will insist that our global trading partners adhere to science-based standards with regard to food and health regulations. We will not tolerate the use of bogus science and scare tactics to bar our products from foreign markets, nor will we allow insufficient health and safety standards for products imported for our consumption. We must also ensure that domestic policies do not compromise our global competitiveness through overregulation and undue interference in the marketplace.»</p> <p>(s. 17)</p> <p>NB! Klima. «We reject the agendas of both the Kyoto Protocol and the Paris Agreement, which represent only the personal commitments of their signatories; no such agreement can be binding upon the United States until it is submitted to and ratified by the Senate.(...) We firmly believe environmental problems are best solved by giving incentives for human</p>		
--	--	---	--	--

		<p>ingenuity and the development of new technologies, not through top-down, command-and-control regulations that stifle economic growth and cost thousands of jobs.» (s. 22)</p> <p>NB! Innvandring. «America’s immigration policy must serve the national interest of the United States, and the interests of American workers must be protected over the claims of foreign nationals seeking the same jobs.» (s. 25) (...) In light of the alarming levels of unemployment and underemployment in this country, it is indefensible to continue offering lawful permanent residence to more than one million foreign nationals every year.» (s. 26)</p> <p>NB! Militær. «We believe that American exceptionalism — the notion that our ideas and principles as a nation give us a unique place of moral leadership in the world — requires the United States to retake its natural position as leader of the free world.» (s. 41)</p> <p>Sovereign American Leadership in International Organizations.</p>		
--	--	--	--	--

		<p>There is no substitute for principled American leadership. Since the end of World War II, the United States, through the founding of the United Nations and NATO, has participated in a number of international organizations which can, but sometimes do not, serve the cause of peace and prosperity. While acting through them our country must always reserve the right to go its own way. We must not be silent about our country's cause.» (s. 51)</p> <p>«Precisely because we take our country's treaty obligations seriously, we oppose ratification of international agreements whose long-range implications are ominous or unclear. (...) Because of our concern for American sovereignty, domestic management of our fisheries, and our country's long-term energy needs, we have deep reservations about the regulatory, legal, and tax regimes inherent in the Law of the Sea Treaty.» (s. 51)</p>		
<p>Fremskrittspartiet «Prinsipp- og handlingsprogram 2017-2021»</p>	<p>(«Varer på vei til og fra Norge møter i dag en vegg av særregler og tollkrav. Disse handelshindringene er både ufornuftige og konkurransvridende. Høye tollsatser og beskyttelsesregimer fører til at varer blir dyrere for forbrukere. (...) Norske tollsatser og</p>	<p>«Mellomstatlige organisasjoner kan være et positivt bidrag for å sikre stabile internasjonale spilleregler. Enkelte organisasjoner har imidlertid utviklet omfattende byråkratiske strukturer. (...)I den senere tid har</p>	<p>«Man har beveget seg vekk fra de opprinnelige tankene, og beveget seg mot et overnasjonalt byråkrati i Brussel som legger hindringer i veien for folk flest. Derfor er</p>	<p>«Fremskrittspartiet bygger sin økonomiske politikk på markedsøkonomi. Forutsetningene for markedsøkonomi er et fritt og uavhengig næringsliv som har fri flyt av varer og tjenester, fri tilgang til markedene og ingen særbehandling eller konkurransehindrende avtaler. For å være et</p>

<p>beskyttelsesregimer bør derfor gradvis fjernes/redueres.» (s. 26))*</p> <p>(«Med stadig sterkere internasjonal konkurranse om rammebetingelser, samt mer mobil kapital, er det viktig å føre en næringspolitikk som gjør det lønnsomt og attraktivt for bedrifter å drive sin virksomhet i og fra Norge.» (s. 27))*</p> <p>(«Et høyt skattenivå vil bidra til å redusere arbeidsinnsatsen og vri investeringer bort fra Norge. (...) Globaliseringen medfører konkurranse om å til by de beste rammebetingelsene for bedriftene. Norge må derfor tilpasse og senke sitt skattetrykk for å kunne tiltrekke seg lønnsomme bedrifter og internasjonal kompetanse. (...) Norsk bedriftsbeskatning skal være innrettet slik at norsk virksomhet har de samme rammevilkårene som våre viktigste handelspartnere.» (s. 29))*</p> <p>(«En bærekraftig beskatning av ressursene forutsetter internasjonalt samarbeid og avtaler. Norge må derfor bidra til å sikre avtaler og effektiv kontroll mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske.» (s. 32))*</p> <p>(«Bonden skal kunne bruke de mulighetene et friere marked og handel gir. Vi må bruke tiden frem til et nytt system for internasjonal handel med matvarer er på plass, til å styrke</p>	<p>imidlertid EU utviklet seg i overnasjonal retning. Her kan Lisboaatraktaten nevnes som eksempel. Man har beveget seg vekk fra de opprinnelige tankene, og beveget seg mot et overnasjonalt byråkrati i Brussel som legger hindringer i veien for folk flest. Derfor er FrP imot norsk medlemskap i EU.» (s. 13)</p> <p>«På prinsipielt grunnlag burde det ideelt sett være en friest mulig bevegelse over landegrensene; av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Dette forutsetter imidlertid at mennesker som bo setter seg i Norge ikke automatisk får velferds rettigheter som belaster norske skattebetalere.» (s. 13)</p> <p>«Fremskrittspartiet vil (...) sikre at nasjonale interesser blir ivarett ved inngåelse av internasjonale avtaler.» (s. 25)</p> <p>«Et sterkt og operativt forsvar i nordområdene er en nødvendighet for å hevde Norges suverenitet og eierskap til den rikdommen som finnes der.» (s. 56)</p> <p>«EØS-avtalen sikrer norsk adgang til EUs indre marked, og er av vital betydning for norsk</p>	<p>FrP imot norsk medlemskap i EU.» (s. 13)</p> <p>«EØS-avtalen sikrer norsk adgang til EUs indre marked, og er av vital betydning for norsk næringsliv. Det er viktig med forutsigbarhet og klare regler for handel i EØS-området. FrP vil arbeide for å forbedre EØS-avtalen med sikte på å sikre norske interesser. Avtalen må på enkelte områder tolkes strengere og om nødvendig re forhandles for å bedre ivareta norsk suverenitet og nasjonale interesser.» (s. 56)</p> <p>«Norges handel med EU skal styres gjennom EØS-avtalen, men deler av EØS-avtalen bør reforhandles.» (s. 56)</p> <p>«Fremskrittspartiet vil (...) At velferdsytelser som mottas i utlandet (ikke pensjon) skal lønns og prisjusteres etter det landet man bor i.» (s.59)</p>	<p>attraktivt land for næringsetablering må Norge ha stabile rammebetingelser med minst mulig byråkrati og skjemavelde. Markedsøkonomi forutsetter også frihandel mellom landene. Fremskrittspartiet vil fjerne import- og eksportrestriksjoner og andre handelsbarrierer.» (s. 9)</p> <p>«Fremskrittspartiet vil vektlegge norske interesser i utenrikspolitikken, både politisk og sikkerhetsmessig. Dette ivaretas best gjennom satsing på fri handel, menneskerettigheter og bygging av allianser med demokratiske stater som deler vårt verdigrunnlag.» (s. 13)</p> <p>«Internasjonal handel har bidratt til å løfte millioner av mennesker ut av fattigdom og er et grunnleggende virkemiddel for å sikre en stabil verden. Handel har også vært viktig for det norske næringslivet, som har kunnet selge sine produkter til utlandet og dermed skapt inntekter for Norges innbyggere. En fungerende internasjonal markedsøkonomi er en viktig forutsetning for god velferd.» (s. 25)</p> <p>«Fremskrittspartiet vil liberalisere økonomien for å skape større vekst og mer velferd. (...) arbeide for mer frihandel (...) sikre at nasjonale interesser blir ivarett ved inngåelse av internasjonale avtaler. Intensivere arbeidet for å få på plass flere bilaterale avtaler og frihandelsavtaler. Bygge ned tollbarrierer, men det må være basert på at andre land samtidig reduserer sine tollbarrierer.» (s.25)</p>
---	---	---	--

	<p>konkurransen evnen til norske matprodusenter. (...) Samvirkenes særordninger og markedskontroll må avvikles.» (s. 34))*</p> <p>(«Skog og trenæringen er en del av et åpent, globalt marked. (...) Vi har ikke har klart å realisere verdiskapingspotensialet i skognæringen som har store muligheter for vekst og utvikling. Vi vil legge til rette for gode generelle ramme betingelser gjennom et forutsigbart skattesystem med lavere skatter og avgifter. Samtidig vil vi satse på en bedre infrastruktur (...)» (s. 35))*</p> <p>(«Norsk skipsfart må sikres internasjonalt konkurransedyktige rammevilkår. Dette vil gi norske rederier mulighet til å seile under norsk flagg og gi norske sjøfolk de samme rammevilkår som sjøfolk i våre naboland. (...) Fortsatt stabilitet i rederibeskatningen og konkurransedyktige vilkår er avgjørende for at Norge skal være et trygt og attraktivt investeringsland, samt for å opprettholde utenriks flaten også i fremtiden.» (s. 37))*</p>	<p>næringsliv. Det er viktig med forutsigbarhet og klare regler for handel i EØS-området. FrP vil arbeide for å forbedre EØS-avtalen med sikte på å sikre norske interesser. Avtalen må på enkelte områder tolkes strengere og om nødvendig re forhandles for å bedre ivareta norsk suverenitet og nasjonale interesser.» (s. 56)</p> <p>«Det er helt nødvendig å redusere eksporten av og tilgangen til norske velferdsytelser, samt benytte muligheten til permanent grensekontroll. Vi må i større grad utnytte handlingsrommet ved bruk av tilpasningstekster og veto retten.» (s. 56) (i sammenheng med punktet over)</p> <p>«Fremskrittspartiet vil (...) at norsk eksport av olje, gass og fisk dreier seg om viktige nasjonale ressurser som skal være underlagt norsk lovgivning og jurisdiksjon. Heve terskelen for å få del i norske velferdsgoder i forbindelse med arbeidsinnvandring fra EU, disse ytelsene bør lønns og pris justeres.» (s. 56)</p> <p>«Norges handel med EU skal styres gjennom EØSavtalen, men</p>		<p>«Varer på vei til og fra Norge møter i dag en vegg av særregler og tollkrav. Disse handelshindringene er både ufornuftige og konkurranse vridende. Høye tollsatser og beskyttelsesregimer fører til at varer blir dyrere for forbrukere. (...) Norske tollsatser og beskyttelsesregimer bør derfor gradvis fjernes/reduseres.» (s. 26)</p> <p>«Forholdene til andre land må bygge på prinsippene om likeverd og frihandel. Frihandel er den beste form for global arbeidsdeling med gjensidige fordeler av samhandel. Norge bør derfor snarest bygge ned handelsbarrierene mot utlandet.» (s. 55)</p> <p>«Utviklingslandene må gis mulighet til økon omisk utvikling. De må derfor få adgang til å eksportere sine varer til Norge uhindret av restriksjoner, kvoter, toll og avgifter. Vi kan ikke godta en utviklingspolitikk som går ut på å bygge ut et produksjonsapparat i fattige land, for deretter å begrense vareflyten fra de samme landene.» (s. 57)</p>
--	---	---	--	---

		<p>deler av EØSavtalen bør reforhandles.» (s. 56)</p> <p>NB! Innvandring. «Norge skal ha full nasjonal kontroll på antall asylsøkere som Stortinget kan fastsette i form av en kvote.» (s.61).</p>		
<p>Sverigedemokratene «Valmanifest 2018»</p>	<p>«Villkoren for svenska bönder är i många fall svåra, höga skatter på drivmedel och konkurrens från grannländer med lägre ambitioner vad gäller djurvelfärd hotar affärsmässigheten för många lantbruk.» (s. 24)</p> <p>«Inför valet 2018 vill Sverigedemokraterna därför: Stödja lantbruket genom en djurvelfärdersättning för svenska mjölkbönder och förbjuda import av produkter som framställs genom att utsätta djur för svårt och onödigt lidande.» (s. 21)</p>	<p>«Inför valet 2018 vill Sverigedemokraterna därför: (...) Förändra regelverket för arbeidskraftsinvandring så att den svenska arbetsmarknadens behov blir styrande samt arbetsgivares möjligheter att utnyttja utländsk arbetskraft för att kringgå svenska arbetsvillkor omöjliggörs. (...) Eftersträva avtal med andra länder för att kunna utvisa fler personer, antingen till deras hemländer eller till länder som kan erbjuda plats och grundläggande skydd mer effektivt än Sverige och använda Sveriges fulla diplomatiska tyngd, inklusive handels- och biståndspolitik, för att förmå länder att ta emot sina egna medborgare.»(s. 7)</p> <p>«Sverige ska markera tydligt, både mot kränkningar av grundläggande fri- och rättigheter och av suveräna staters territorium.» (s. 19)</p>	<p>«Ett nära europeiskt samarbete utan överstatlighet» (s. 21)</p> <p>«Inför valet 2018 vill Sverigedemokraterna därför: Genomföra en ny folkomröstning om EU-medlemskapet. (...) Säkra ett permanent svenskt nej till Euron och bankunionen för skydda svenska skattebetalare mot att tvingas finansiera kollapsande europeiska banker.» (s. 21)</p> <p>«Vi säger ja till nordisk integration och nej till EU:s federalism. Ett svenskt utträde ur EU ska följas av ett djupare samarbete mellan de nordiska länderna, kulturellt, säkerhetsmässigt, socialt</p>	<p>«Inför valet 2018 vill Sverigedemokraterna därför: (...) Verka för en renare och mer konkurrenskraftig svensk sjöfart genom att införliva SECA:s nivåer i hela EU.» (s. 11)</p> <p>«Sverigedemokraterna ser positivt på internationell handel och potentialen hos ekonomiska förbindelser att bidra till ekonomisk utveckling av fattiga länder, avspänning och närmare relationer mellan stater.» (s 19)</p> <p>«Inför valet 2018 vill Sverigedemokraterna därför: (...) Underlätta för och främja frihandelsavtal och ökad internationell handel, inte minst med Sydamerika och Indien, där det idag finns en enorm potential, samt bistå med satsningar för ett förstärkt näringsliv i mindre utvecklade länder.» (s. 19)</p> <p>«Vi önskar öka inflytandet inom FN genom att arbeta för fler att använda och marknadsföra svenska företag, tjänster och innovationer.» (s. 19)</p>

		<p>«Första paragrafen i regeringsformen stadgar att all offentlig makt i Sverige utgår från folket. Denna regel urholkas allt mer till följd av Sveriges medlemskap i den Europeiska Unionen. (...)</p> <p>Sverigedemokraterna värnar det demokratiska självbestämmandet och vill därför att Sverige lämnar EU till fördel för ett mellanstatligt europeiskt samarbete.» (s. 21)</p> <p>«Att alla beslut som rör jakt och viltvård ska fattas regionalt och minimera EU:s inflytande över svensk jakt och viltvård.» (s. 21)</p>	<p>och ekonomiskt. Vi lämnar inte bara något destruktivt bakom oss, vi utvecklar ett annat, mer konstruktivt samarbete på beprövad grund. Nordens sak är vår.» (s. 27)</p>	<p>«Sverigedemokraterna vill dock att relationerna med våra närmaste grannländer ska gå djupare än sedvanligt internationellt samarbete.» (s. 21)</p>
--	--	--	--	---

Vedlegg nummer 2: Analyseskjema for talene av Trump, Jensen og Åkesons

	Suverenitetsavståelse	Maktpolitikk	Tap av arbeidsplasser	Sosial dumping	Velferdsnasjonalisme	Frihandel
<i>Det Republikanske partiet ved Donald Trump</i>						
«State of the Union» 30.01.2018		<p>«America has also finally turned the page on decades of unfair trade deals that sacrificed our prosperity and shipped away our companies, our jobs, and our Nation's wealth.»</p> <p>«The era of economic surrender is over. From now on, we expect trading relationships to be fair and to be reciprocal. We will work to fix bad trade deals and negotiate new ones. And we will protect American workers and American intellectual property, through strong enforcement of our trade rules.»</p>	<p>«Since the election, we have created 2.4 million new jobs, including 200,000 new jobs in manufacturing alone. After years of wage stagnation, we are finally seeing rising wages.»</p> <p>Many car companies are now building and expanding plants in the United States — something we have not seen for decades. (...)This is all news Americans are unaccustomed to hearing — for many years, companies and jobs were only leaving us. But now they are coming back.</p>	<p>«For decades, open borders have allowed drugs and gangs to pour into our most vulnerable communities. They have allowed millions of low-wage workers to compete for jobs and wages against the poorest Americans.»</p>	<p>«My duty, and the sacred duty of every elected official in this chamber, is to defend Americans — to protect their safety, their families, their communities, and their right to the American Dream. Because Americans are dreamers too.»</p>	

<p>World Economic Forum (WEF) in Davos 26.01.2018</p>	<p>«As President of the United States, I will always put America first, just like the leaders of other countries should put their country first also.»</p> <p>«Just like we expect the leaders of other countries to protect their interests, as President of the United States, I will always protect the interests of our country, our companies, and our workers.»</p> <p>«My administration is also taking swift action in other ways to restore American confidence and independence.»</p>	<p>«We cannot have free and open trade if some countries exploit the system at the expense of others. We support free trade, but it needs to be fair and it needs to be reciprocal. Because, in the end, unfair trade undermines us all.»</p> <p>«The United States will no longer turn a blind eye to unfair economic practices, including massive intellectual property theft, industrial subsidies, and pervasive state-led economic planning.»</p> <p>«We will enforce our trade laws and restore integrity to our trading system. Only by insisting on fair and reciprocal trade can we create a system that works not just for the U.S. but for all nations.»</p>			<p>«We are also securing our immigration system, as a matter of both national and economic security.»</p>	<p>«The world is witnessing the resurgence of a strong and prosperous America.(...) America is open for business, and we are competitive once again.»</p> <p>«Now is the perfect time to bring your business, your jobs, and your investments to the United States.»</p> <p>«But America first does not mean America alone. When the United States grows, so does the world.»</p> <p>«As I have said, the United States is prepared to negotiate mutually beneficial, bilateral trade agreements with all countries.»</p>

<p>FNs 73. Generalforsamling 25.11.2018</p>	<p>«In other words, the United States is stronger, safer, and a richer country than it was when I assumed office less than two years ago. We are standing up for America and for the American people. And we are also standing up for the world.»</p> <p>«We believe that when nations respect the rights of their neighbors, and defend the interests of their people, they can better work together to secure the blessings of safety, prosperity, and peace.»</p> <p>«That is why America will always choose independence and cooperation over global governance, control, and domination.»</p> <p>«I honor the right of every nation in this room to pursue its own customs, beliefs, and traditions. The United States will not tell you how to live or work or worship. We only ask that you honor our sovereignty in return.»</p> <p>«As my administration has demonstrated, America will</p>	<p>«For decades, the United States opened its economy — the largest, by far, on Earth — with few conditions. We allowed foreign goods from all over the world to flow freely across our borders. Yet, other countries did not grant us fair and reciprocal access to their markets in return. (...)For this reason, we are systematically renegotiating broken and bad trade deals.»</p> <p>«Many nations in this hall will agree that the world trading system is in dire need of change. For example, countries were admitted to the World Trade Organization that violate every single principle on which the organization is</p>	<p>«America's economy is booming like never before.(...) We've added more than 4 million new jobs, including half a million manufacturing jobs.»</p> <p>«The United States lost over 3 million manufacturing jobs, nearly a quarter of all steel jobs, and 60,000 factories after China joined the WTO. And we have racked up \$13 trillion in trade deficits over the last two decades. But those days are over. We will no longer tolerate such abuse. We will not allow our workers to be victimized, our companies to be cheated, and our wealth to be plundered and transferred. America will never</p>			

	<p>always act in our national interest.»</p> <p>«We will never surrender America’s sovereignty to an unelected, unaccountable, global bureaucracy.»</p> <p>«America is governed by Americans. We reject the ideology of globalism, and we embrace the doctrine of patriotism.»</p> <p>«Around the world, responsible nations must defend against threats to sovereignty not just from global governance, but also from other, new forms of coercion and domination.»</p> <p>«In America, we believe in the majesty of freedom and the dignity of the individual. We believe in self-government and the rule of law.»</p> <p>«Sovereign and independent nations are the only vehicle where freedom has ever survived, democracy has ever endured, or peace has ever prospered. And so we must protect our sovereignty and our cherished independence above all.»</p>	<p>based. While the United States and many other nations play by the rules, these countries use government-run industrial planning and state-owned enterprises to rig the system in their favor.»</p> <p>«The United States is the world’s largest giver in the world, by far, of foreign aid. But few give anything to us. That is why we are taking a hard look at U.S. foreign assistance. (...)Moving forward, we are only going to give foreign aid to those who respect us and, frankly, are our friends.»</p>	<p>apologize for protecting its citizens.»</p>			
--	---	--	--	--	--	--

<i>Fremskrittspartiet ved Siv Jensen</i>	Suverenitet(savståelse)	Maktpolitikk	Tap av arbeidsplasser	Sosial dumping	Velferdsnasjonalisme	Frihandel
<p>Partilederens tale til Landsmøte 2018 27.04.2018</p>		<p>«Fremskrittspartiet er for konkurranse. (...) Men vi er mot urettferdig konkurranse.» (32.50)</p>		<p>«(...)hardere konkurranse på tvers av landegrensene krever mer av bedriftene og de ansatte. Og vi har utfordringer med sosial dumping. Fremskrittspartiet er for konkurranse. Vi skal være glad for at utenlandske arbeidsfolk har lyst til å jobbe i Norge. Når vi sliter med å skaffe folk til å bygge veier, sykehjem, sykehus eller skifte tak på husene våre så er det en udiskutabel fordel at svensker, polakker eller briter takker ja til å jobbe i Norge. Men vi er mot urettferdig konkurranse. Som når utenlandske transportører sender underbetalte sjåførere til Norge med elendige bilder og tar jobbene fra</p>	<p>«Nå er det på tide å si det som det akkurat som det er. Ære i det norske samfunnet følger ikke familien. Ære kan ikke giftes bort, tildeles eller tapes med et kyss. I Norge gjør du deg fortjent til ære gjennom innsats... i skole, i jobb, i tjeneste for samfunnet.» (14.50)</p> <p>«Den beste måten å få råd til å styrke velferden på, det er å slutte og sløse bort milliarder av kroner på mislykket integrering.» (17.10)</p>	<p>«Jeg er for globalisering og konkurranse. Det er en fordel for folk flest og bedrifter at vi kan selge oljen, gassen, fisken og mye annet til utlandet og kjøpe tilbake det vi ikke produserer selv. (...)Men det er vårt ansvar å sikre at norske ungdommer som vil ha en fremtid som snekker skal slippe å lære seg polsk for å ha en kollega å spise lunsj med eller diskutere hvilke løsninger som skal velges.» (34.30)</p>

				norske sjåførere.» (32.45)		
Partilederens tale til landsmøte 2017 05.05.2017	<p>«Mange andre partier deler landet i biter, og setter det opp mot hverandre (...). Men den internasjonale konkurransen er mer enn hard nok om vi ikke skal krangle om hva som er best av by og land. Vi må bygge et land som tåler et møte med venner og fiender i verden rundt oss. Og det vil vi aldri klare hvis vi ikke tror på folk flest, og de valgene de er i stand til å ta.» (6.30)</p> <p>«I programforslaget som landsmøtet skal behandle i morgen, ligger det an til at vi tar et historisk skritt mot å bli et parti som sier nei til EU. Jeg er glad for det. Fremskrittspartiet har alltid hatt troen på internasjonalt samarbeid og handel. Det er en fordel for folk flest og for norske bedrifter at vi kan selge varer til Europa uten avgifter, tollmurer og hindringer. Men de siste 20 årene har EU blitt noe annet enn en frihandelsavtale. Handels- og fredsprosjektet har blitt et byråkratiprojekt. Nasjonalt byråkrati blir ikke erstattet, men supplert av</p>		<p>«(...) I dag er Brunvoll leverandør til oljen, og mens andre industribedrifter har flyttet produksjonen ut av landet, så har Brunvoll gått mot strømmen.» (37.10)</p> <p>«(...) konkurrenter med utenlandske eiere slipper venstresidens urettferdige skatt. Det er det siste norske bedrifter trenger nå. Økt skatt knekker nakken på lokalt eierskap og det setter norske arbeidsplasser i fare.» (38.05)</p>		<p>«Men EØS-avtalen er langt fra perfekt. Norske velferdsgoder er under press. Millioner av skattefinansierte kroner forsvinner ut av landet gjennom trygdeeksport hver eneste år. Dette er penger som vanlige arbeidere har jobbet og slitt for gjennom mange år. Og det er rett og slett ikke rettferdig at disse pengene skal gå til familier som aldri har satt sin fot i Norge.» (49.10)</p> <p>«Dette syns ikke byråkratene i EU noe særlig om. Men jeg har en beskjed til dem. Regjeringen vil nå kutte i velferdsordninger, som barnetrygd og kontantstøtte, som går ut av Norge, slik at det tilpasses det kostnadsnivået som barna lever i.» (50.20)</p> <p>«Fremskrittspartiet tørr der andre tier. Vi lar ikke norsk politikk stoppes i Brussel. Fordi Norge ikke skal være Europas sosialkontor.» (51.10)</p>	<p>«Men jeg vil advare de som mener at proteksjonisme er en løsning.» (48.10)</p> <p>«Handel på tvers av landegrensene gjør Norge rikt, og med EØS-avtalen er norske distriktsarbeidsplasser sikret adgang til marked i Europa. 80% av vår handel er med Europa. (...) Uten handel hadde vi vært mye fattinger.» (48.15)</p> <p>«Handel sikrer arbeidsplasser og inntekter til å investere i gode sykehus, sykehjem, skoler og veier i Norge. Handel med andre gir også nordmenn varer og tjenester som vi selv ikke har. Jeg vil ikke ha ostetoller eller tollmurer, jeg vil ha handel. (49.10)</p> <p>Men EØS-avtalen er langt fra perfekt.» (48.50)</p>

	<p>overnasjonalt byråkrati. Men jeg vil advare de som mener at proteksjonisme er en løsning.» (47.30)</p> <p>r</p>					
<p>Tale på Landsstyremøte 21.10.2017</p>			<p>«Det skal lønne seg å jobbe, skape og investere i Norge.» (9.35)</p> <p>«Bedriftene skal få beholde mer av overskuddet sitt for å kunne investere de pengene i nye prosjekter, nye arbeidsplasser og nye muligheter.» (10.12)</p>		<p>«Høy innvandring utfordrer også velferden vår. Derfor må de som får opphold integreres bedre. Og at vi da stiller krav, det er en soleklar forutsetning.» (20.10)</p> <p>«I de aller fleste hjem i Norge i dag jobber både mor og far. Og i tillegg så har jo Norge over flere år (...) tatt i mot mange innvandrere og asylsøkere. Og det har forandret Norge. I dag er flesteparten av de som finnes i skatteklasse to et ektepar der minst en er innvandrer. Dermed så har jo denne ordningen bidratt til å svekke integreringen. Jeg mener at innvandringskvinner skal oppmuntres til å ta del i arbeidslivet. Skatteklasse to har gått ut på dato og derfor foreslår vi også å fjerne det. Det er galt å subsidiere folk for ikke å jobbe.» (18.25)</p>	

<p>Finanstalen 2019 08.10.2018 (som Finansminister)</p>		<p>«Høy produktivitet og et konkurransedyktig næringsliv er avgjørende for fortsatt vekst og velferd i Norge. Bedriftene våre konkurrerer i et verdensmarked der landegrensene har stadig mindre å si for prisen på en vare. Det må ikke bli en konkurranseulempet til å være lokalisert i Norge.»</p>				<p>«Som et lite land i en sammenvevd verden blir vi også eksponert for andre utviklingstrekk som vi ikke kan kontrollere selv. I min levetid har vi aldri opplevd sterkere motkrefter mot globalisering enn det vi er vitne til nå. Oppslutningen om frihandel avtar. Det bekymrer meg. Verden slik vi kjenner den, er tuftet på at land handler med hverandre. Handel er en kraftfull motor for vekst og velstand, og få land har hatt større fordel av denne motoren enn Norge. Det beste vi kan gjøre, er å fortsette å jobbe for frihandel. Møter vi proteksjonisme med økt proteksjonisme, feiler vi. Samtidig må vi erkjenne at utfordringene som økt proteksjonisme påstår å svare på, er høyst reelle.»</p>
--	--	--	--	--	--	---

						I flere land har den økonomiske veksten blitt skjevt fordelt.»
Finanstalen 2018 12.10.2017 (som Finansminister)						<p>«Utenfor våre egne grenser, er det særlig utsiktene for den økonomiske politikken hos viktige handelspartnere som USA og Storbritannia som skaper usikkerhet. Proteksjonisme utgjør en betydelig risiko for den økonomiske veksten, både globalt og i Norge.»</p> <p>«Frihandel er ikke bare viktig for arbeidsplassene på sokkelen. At vi kan selge varene våre i et åpent, internasjonalt marked er like viktig for oppdrettsanlegget i Bremnesfjorden og aluminiumfabrikken i Årdal. Tendensen vi ser til økt proteksjonisme er en direkte trussel for norske distriktsarbeidsplasser. Derfor er utviklingen bekymringsfull.</p>

						Vår velstand er bygd på handel med utlandet og frie markeder.»
<i>Sverigedemokratene ved Jimmie Åkesson</i> ¹⁸	Suverenitet(savståelse)	Maktpolitikk	Tap av arbeidsplasser	Sosial dumping	Velferdsnasjonalisme	Frihandel
Tale til landsdagarne 25.11.2017	«Hvordan skal vi kunne gi støtte til en regjering der Liberaterne, som vil forandre EU til en føderal monsterstat, få innflytelse over Europapolitikken.» (19.20)				«Samtidig så vil dere til og med i fortsettelesen la illegale innvandrere i vårt land få tilgang på den svenske velferden. Jeg får ikke det til å gå i hop Det går ikke i hop.» (26.50) «Istedenfor at vi fortsetter å bruke penger på enda flere asyl og innvandrere, mer bidrag og bosteder til dem også videre. (...) Mennesker som ikke har grunn til å være i Sverige skal returnere. De skal ikke fortsette å leve her forsørget av svenske skattemidler. For oss er det en selvfølge.» (12.45)	
Tal til nasjonen – mitt Sverige 2028 29.05.2018	«Sverige skal være et land med samhold. Et trygt land. Men Sverige skal også være et åpent land. Vi Sverigedemokrater blir ofte beskylt for at vi vil stenge grensene og isolere Sverige.				«Sverige skal være et trygt land. Trygghet er ikke bare trygghet fra vold og lovbrudd. Velferden er også et trykghetsspørsmål.» 12.20	«Vi Sverigedemokrater blir ofte beskylt for at vi vil stenge grensene og isolere Sverige. Det er givetvis ikke sant. Sverige er et lite land og vi er i høyestegrad

¹⁸ Sitatene fra Jimmie Åkessons taler er min oversettelse fra svensk til norsk.

	<p>Det er givetvis ikke sant. Sverige er et lite land og vi er i høyestegrad avhengig av utveksling (utbytte) med vår omverden. Det forstår de alle fleste, jeg også. Men for at vi skal kunne fortsette å være et åpent land så må vi også ta ansvar for åpenheten. Det fungerer ikke å helt åpne grensene og tro at alt bare skal fortsette som vanlig. Jeg syns de siste tiårenes utvikling er et tydelig bevis på akkurat det. Sverige har alltid hatt innvandring, og Sverige kommer alltid til å ha innvandring. Til og med når jeg og Sverigedemokratene får bestemme kommer vi til å ha innvandring. Men det må være en innvandring som er regulert. Som ikke er større enn vårt samhold klarer.» (3.50)</p>				<p>«Vårt Sverige er et Sverige der velferden prioriteres fremfor bosteder, bidrag og subsidierte liksomjobber til mennesker fra alle verdens alle hjørner.» (13.15)</p>	<p>avhengig av utveksling (utbytte) med vår omverden. Det forstår de aller fleste, jeg også.» (3.55)</p>
<p>«Swexit», STV Arena Debatt mot Moderatarnes Carl Bildt 02.09.2018</p>	<p>«Carl her vil flytte enda mer makt til Brussel, og vi skal gi fra oss vår rett til lovgivning i Sverige. Det er jeg i mot. Problemet er at jeg ikke kan avsette de politikerne som lager lover for meg. Og jeg kan ikke stemme på de for ofte er det andre lands politikere og andre lands byråkrater som bestemmer vår lovgiving. Det</p>					<p>«Det er ikke så enkelt. EU er ikke en forening som man er med i eller ikke. Vi trenger samarbeid og handel med øvrige Europa. Sverige er ekstremt eksportavhengig. Men jeg vil ikke at vi skal være med i det som er EU i dag.» (01.00)</p>

	<p>er min hovedinnvending mot EU.» (1.30)</p> <p>«Jeg respekterer ditt syn på at Sverige som nasjonalstat og andre nasjonalstater har ingen større verdi for deg, for deg er Europatanken det store. Jeg kjøper det, men jeg er ikke enig.» (3.20)</p> <p>«(...) På den andre siden har vi en fransk president som drar rundt i Europa og snakker ille om nasjonalstaten, snakker ille om nasjonalisme, snakker ille om alt det som jeg står for.» (10.40)</p> <p>«Det er ikke samarbeid som er problemet, der finnes det ingen konflikt. Jeg vil ha et annet samarbeid i Europa, og diskuterer veldig gjerne på et seriøst nivå med deg og andre Europavenner om hvordan vi kan oppnå et annet samarbeid som ikke innebærer en trussel mot nasjonalstaten, som dagens EU faktisk gjør.» (11.45)</p>					<p>«Men jeg forstår at vi må samarbeide. (...) Det er klart vi skal gjøre det. Men kan vi ikke heller diskutere hvordan vi kan gjøre det best.» (1.50)</p>
--	--	--	--	--	--	--